

SLACHTOFFERS VAN TIENERPOOIERS IN BRUSSEL

EEN EXPLORATIEF ONDERZOEK NAAR HET BESTAAN VAN DE
PROBLEMATIEK EN DE MOGELIJKE AANPAK ERVAN IN BRUSSEL

CHILD FOCUS, IN OPDRACHT VAN EQUAL BRUSSELS

Slachtoffers van tienerpooiers in Brussel

EEN EXPLORATIEF ONDERZOEK NAAR HET BESTAAN VAN DE
PROBLEMATIEK EN DE MOGELIJKE AANPAK ERVAN IN BRUSSEL

CHILD FOCUS, IN OPDRACHT VAN EQUAL BRUSSELS

Een uitgave van : Child Focus, Houba De Strooperlaan 292, 1020 Brussel

Auteurs: Chaim Demarée
Charlotte Verhofstadt

Lay-out: Françoise Albertyn

Dit rapport kan gratis gedownload worden op de website www.childfocus.be
en is ook beschikbaar in het Frans onder de titel: "Victimes de proxénètes d'adolescents à Bruxelles"

Juni 2020

INHOUD

1. Inleiding	5
2. Methodologie	6
3. Tienerpooiers en hun slachtoffers: een beknopte literatuurstudie	8
I. Definitie & omschrijving	8
A. De tactieken en fases in de tienerpooierproblematiek uitgelegd: van grooming tot uitbuiting	8
B. Loverboys of tienerpooiers?	10
C. Slachtoffers van tienerpooiers: een verhaal met grijstinten	13
4. Strafrechtelijk- & beleidskader	14
I. Wat schrijft het wettelijk kader voor?	14
Internationaal kader	14
Europese Unie	14
Belgische strafwet	16
II. Het beleid	18
III. Wat zegt de rechtspraak?	18
De tienerpooiers in Brussel	19
De klanten	19
5. Het zorglandschap in Brussel	20
I. Inleiding	20
II. De organisatie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	20
Vrijwillige hulpverlening & sociale bescherming	21
Gedwongen hulpverlening & gerechtelijke bescherming	21
III. Wat betekent dit concreet?	22
Nederlandstalig slachtoffer	23
Franstalig slachtoffer	27
Buitenlands slachtoffer	29
Ondersteuning door de gespecialiseerde centra voor slachtoffers van mensenhandel	29
Zorgcentra na Seksueel geweld	30
IV. Knelpunten	30
6. De tienerpooierproblematiek in Brussel: bevindingen	32
I. Inleiding & schaal van de problematiek	32
II. De slachtoffers	34
A. Inleiding	34
B. Specifieke profielen	35
III. De daders	45
A. Algemene vaststellingen	45
B. Specifiek profiel: stadsbendes in Brussel	46
IV. De werkwijze	48
A. Het ronsel-, bindings- en uitbuitingsproces	48
B. De rol van het internet	51
V. De knelpunten & uitdagingen	52
I. Inleiding	52
II. Internet en het black box effect	53

III. Beperkte middelen en opleiding	53
IV. Problematische zelfidentificatie & begeleiding van de slachtoffers	54
Problematische zelfidentificatie	55
Opvang, begeleiding en bescherming	55
V. De kennis van daders & hun tactieken	56
VI. Beperkte vervolging van daders & klanten	56
VII. Versnippering & beperkte informatiedeling	57
VIII. Afwezig interpretatiekader	58
7. Conclusies & concrete aanbevelingen	60
I. Algemene conclusies	60
II. Concrete aanbevelingen	61
1. De strijd tegen mensenhandel en seksuele uitbuiting als topprioriteit	61
2. Snelle detectie & aanmelding	61
3. Gecoördineerde samenwerking & informatiedoorstroom	62
4. Aangepaste opvang, effectieve bescherming en een allround begeleiding van de slachtoffers ...	62
5. Een daadkrachtig opsporings- en vervolgingsbeleid voor tienerpooiers én klanten.....	63
6. Preventie & sensibilisering	64
8. Synthese	65
1. Tienerpooiers zijn mensenhandelaars	65
2. De tienerpooierproblematiek bestaat wel degelijk in Brussel	65
3. De aanpak in Brussel brengt talloze uitdagingen met zich mee	65
4. De strijd tegen mensenhandel en seksuele uitbuiting als topprioriteit	66
5. Detectie & aanmelding	66
6. Gecoördineerde samenwerking & informatiedoorstroom	66
7. Aangepaste opvang, effectieve bescherming en een allround begeleiding van de slachtoffers	67
8. Een daadkrachtig opsporings- en vervolgingsbeleid voor tienerpooiers én klanten	67
9. Preventie & sensibilisering	68
9. Bibliografie	69
Wetgeving & beleidsdocumenten	69
Verenigde Naties	69
Raad van Europa	69
Europese Unie	69
België	69
Rechtspraak	70
Literatuur	70
Krantenartikelen en nieuws	71
Andere online bronnen	72
Annex 1: overzicht bevroegde organisaties en aantal respondenten	73

1. INLEIDING

Voorliggend exploratief onderzoek wenst aan te sluiten bij de studie van Child Focus eind 2015 over de tienerpooierproblematiek in Vlaanderen.⁵⁵ Deze studie stond toen in het teken van de situatie in Vlaanderen, meer bepaald in Gent en Antwerpen, en wees uitdrukkelijk op het bestaan van de vaak verborgen problematiek van tienerpooiers en hun minderjarige slachtoffers. Ondanks de beperkte beschikbaarheid van kwantitatieve gegevens zorgde de studie voor erkenning van, alsook bewustmaking bij de betrokken actoren over, de problematiek én de uitdagingen. Bovendien werden op deze manier ook actoren samengebracht, die voorheen niet altijd intersectoraal samenwerkten. Het betekende dan ook het startschot van een Vlaams (en deels federaal) beleid voor de gemeenschappelijke aanpak van tienerpooiers en hun slachtoffers.

Gezien de vrees voor en aanwijzingen van een gelijkaardig scenario in Brussel diende Child Focus, met ondersteuning van PAG-ASA, een projectvoorstel in bij de Brusselse overheid om zo een gelijkaardig onderzoek te kunnen uitvoeren. Met dit onderzoek betreffende de tienerpooierproblematiek in Brussel¹ hoopt Child Focus, samen met de leden van de stuurgroep, hetzelfde bewustmakingsproces aan te wakkeren bij de betrokken actoren en beleidsmakers, zodat ook in Brussel slachtoffers sneller worden gedetecteerd en toegang verkrijgen tot een aangepaste hulpverlening.

De ambitie van voorliggend onderzoek is om inzichten te verlenen in de complexe veelzijdige problematiek van tienerpooiers en hun meisjesslachtoffers te Brussel. We trachten dit te realiseren door oog te hebben voor de complexiteit van zowel dader -als slachtofferschap in een grootstedelijke context, door bijvoorbeeld na te gaan of er (ook) nieuwe(re) technieken bestaan die in de literatuur worden gesignaleerd, bijvoorbeeld tienerpooiers in het kader van de (georganiseerde) mensenhandel en/of grooming via het internet. Een wetenschappelijk onderbouwd opzet construeren om de verschillende facetten van complexe materie te onderzoeken, is dan ook van groot belang om onderbouwde aanbevelingen te formuleren die niet alleen een reactieve, maar ook een preventieve aanpak, alsook vlotte samenwerking tussen partners moeten stroomlijnen.

Kortom, met dit onderzoek wenst Child Focus de vinger op de wonde te leggen en de volgende vragen te beantwoorden: (1) Hoe wordt de tienerpooierproblematiek omschreven in de literatuur, waarom kiezen we voor deze terminologie en wat houdt het precies in? (2) Wat is het wettelijke kader waarin we aan de slag moeten en hoe wordt het door de rechtspraak geïnterpreteerd? (3) Hoe ziet het huidige zorglandschap eruit voor minderjarigen in Brussel, op welke hulp kunnen slachtoffers hier beroep doen en wat zijn de uitdagingen? (5) Hoe ziet de tienerpooierproblematiek eruit en hoe groot is ze in Brussel?⁵⁵ Wie zijn de slachtoffers en de daders? Welke uitdagingen identificeren de respondenten bij de aanpak van de problematiek? (6) Welke algemene conclusies zijn er te trekken en hoe kunnen we samen met alle betrokken actoren een antwoord formuleren? Het is dan ook op deze wijze dat het onderzoeksrapport werd gestructureerd.

Deze vragen zijn essentieel om een zicht te krijgen op de problematiek in Brussel en om alle slachtoffers de bescherming en begeleiding te bieden die ze verdienen. Enkel met een 360 graden aanpak kunnen we de strijd tegen deze vorm van seksuele uitbuiting aangaan: alles start met de (h)erkenning van de problematiek, de daders en hun slachtoffers.

⁵⁵ Child Focus, 2015.

⁵⁵ Zonder de verwachtingen te creëren dat een raming van het aantal slachtoffers momenteel mogelijk zou zijn.

2. METHODOLOGIE

Voorliggend onderzoek is een exploratief onderzoek waarin de nadruk ligt op de aftasting van de incidentie, tactieken, context, evoluties, locaties, aard, en andere factoren van en binnen de problematiek van tienerpooiers en hun minderjarige meisjesslachtoffers te Brussel. De nadruk van dit exploratief (kwalitatief) onderzoek ligt met andere woorden op het in kaart brengen van de diverse facetten van de problematiek, niet op de kwantificering ervan. Gezien de zeer complexe institutionele context en versnippering van dossiers bleek een accurate kwantificering bovendien onmogelijk.

Onderzoeksmethode

De voornaamste onderzoeksmethode is gebaseerd op interviews van en kortere gesprekken met een 39-tal respondenten, zodoende na te gaan hoe de problematiek van tienerpooierschap in Brussel vorm krijgt en wat de mogelijke implicaties zijn voor het beleid in de toekomst. De respondenten werden bevraagd op basis van een semigestructureerde vragenlijst die vorm kreeg na een beknopte literatuurstudie.

De 39 respondenten (zie overzicht in bijlage) situeren zich in het middenveld, de jeugdzorg, het parket en de politie. Het betreft professionals of sleutelfiguren die vanuit hun functie of dagdagelijkse activiteiten goed vertrouwd zijn met (bepaalde aspecten van) de problematiek van tienerpooiers en hun (minderjarige) slachtoffers.

Beperking

Er werden geen slachtoffers of daders zelf bevraagd. Door het korte tijdsbestek van drie maanden waarbinnen dit onderzoek gerealiseerd moest worden, bleek het onmogelijk om dit te realiseren. In het onderzoek van Bovenkerk en zijn medewerkers⁵⁵ wordt bijvoorbeeld geschetst hoe moeilijk en zelfs frustrerend het is om concreet daders te vinden die bovendien bereid zijn om te praten. Inzake de minderjarige meisjesslachtoffers zijn er evenzeer juridische en praktische drempels zoals vertrouwelijke informatie en privacy, maar ook de tijd die nodig is om hun vertrouwen te winnen voor een gesprek, vormt een uitdaging. Daarom werd bij aanvang gekozen om te focussen op sleutelfiguren uit het bredere middenveld. Dit neemt niet weg dat dit rapport de dringende behoefte om met de slachtoffers en daders zelf te spreken onderstreept, maar zulk onderzoek vereist eenvoudigweg meer middelen en vooral tijd.

De zoektocht naar respondenten bleek een heus karwei in het erg versnipperde middenveld te Brussel (zie ook toelichting in het rapport). Een 39-tal respondenten uit het brede middenveld werd bereid gevonden om over de problematiek te spreken. Dit neemt niet weg dat er honderden contacten werden gelegd, via telefoon en e-mail, om daar te geraken. Niet elke respondent acht zich immers geschikt of geplaast om te praten, en vaak waren er meerdere contactmomenten nodig om verder te geraken. Zo was bijvoorbeeld de toelating van de oversten nodig om met terreinwerkers te kunnen spreken. Hoewel dit aftast- en contacteerproces vrij vlot verliep, is er in beperkte mate ook sprake van een non-respons, i.e. bepaalde respondenten of organisaties die geen antwoord (meer) geven of een gesprek weigeren, geen datum voor een gesprek konden prikken gezien het korte tijdsbestek of moeilijk bereikbaar zijn (bijvoorbeeld de jeugdmagistratuur en gesloten instellingen). Dit verklaart waarom niet alle relevante actoren uit het middenveld in evenredige zin konden bevraagd worden.

⁵⁵ Bovenkerk et. al, 2004.

Afbakening

Het onderzoek beperkt zich tot één groep slachtoffers, met name minderjarige meisjes. Child Focus maakt deze keuze grotendeels op basis van haar opdracht en mandaat, zijnde de seksuele uitbuiting van minderjarigen aankaarten en bestrijden. het aankaarten en bestrijden van de seksuele uitbuiting van minderjarigen. Er zijn ook meerderjarige slachtoffers van tienerpooiers. De literatuur vermeldt ook minderjarige jongens die slachtoffer zijn van tienerpooiers. Zo kreeg Child Focus in het verleden één melding van een mogelijk mannelijk slachtoffer, maar het betreft vaak een andere problematiek die gezien moet worden in een eigen specifieke context.⁵⁵ Daarenboven vereist de problematiek van seksuele uitbuiting van jongens bijzondere aandacht, omdat deze nog meer gepaard gaat met taboe en stigma dan dit reeds het geval is bij vrouwelijke slachtoffers, wat dan ook een specifiek onderzoek naar hen noodzakelijk maakt.

Financiering & uitvoering

Deze studie werd gefinancierd door het Brussels Hoofdstedelijke Gewest, naar aanleiding van een projectoproep door de directie Equal Brussels, ter concretisering van het gelijkheidsbeleid van de staatssecretaris van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Voorliggend onderzoek werd uitgevoerd door Chaim Demarée. Het onderzoeksrapport werd geschreven door Chaim Demarée en Charlotte Verhofstadt, bijgestaan met steun en advies van een Stuurgroep, waarin volgende personen en organisaties vertegenwoordigd waren: An Nuytiens (VUB), Ariane Couvreur (ECPAT België), Patricia Le Cocq (Myria), Pieter-Jan De Buyst (Equal Brussels), Sarah De Hovre (PAG-ASA), Sofia Mahjoub (Child Focus) & Wendy De Bondt (Ugent). In het kader van hun stage werkten ook Cléo Pétrisse en Lize Wijnen mee aan voorliggend onderzoek.

⁵⁵ zie bijvoorbeeld Korf, 2009.

3. TIENERPOOIERS EN HUN SLACHTOFFERS: EEN BEKNOPT LITERATUURSTUDIE

I. Definitie & omschrijving

A. tactieken en fases in de tienerpooierproblematiek uitgelegd: van grooming tot uitbuiting

Voordat er dieper ingegaan wordt op de definitie van en de keuze voor de term 'tienerpooiers', is het van belang om eerst stil te staan bij de tactieken die zij gebruiken. Dit is belangrijk, omdat deze tactieken en fases de definitie en keuze van terminologie deels verklaren. In de literatuur zijn talloze voorbeelden te vinden van hoe tienerpooiers tienermeisjes seksueel uitbuiten in de prostitutie (maar evenzeer betrekken in andere vormen van criminaliteit). De 'klassieke' tienerpooierstrategie om meisjes te rekruteren bestaat uit (minstens) drie fases: de grooming, binding en vervolgens uitbuiting.⁵⁵ Dit proces staat centraal in voorliggend opzet omdat het een werkbaar kader biedt.

De **groomingfase** wordt beschreven als het emotioneel en materieel overdonderen van minderjarige slachtoffers die zich opvallend vaak in een kwetsbare situatie bevinden. Tienerpooiers lijken een soort 'zesde zintuig' te ontwikkelen om kwetsbare, onzekere meisjes te detecteren. Over het algemeen geven tienerpooiers vrij snel op wanneer een potentieel slachtoffer hen afwimpelt, maar gaan tienerpooiers voluit bij meisjes waar de grooming zichtbaar impact heeft: allerlei tactieken met als doel het slachtoffer verliefd te laten worden door hen te overladen met aandacht, (geveinsde) liefde, dure cadeaus en allerlei gunsten.⁵⁵ Deze fase neemt vaak ongeveer een maand in beslag, maar tegenwoordig duurt dit vaak slechts een paar dagen via het internet.⁵⁵

De **bindingsfase** betekent dat slachtoffers geleidelijk aan mentaal worden klaargestoomd voor seksuele uitbuiting (of andere vormen van criminaliteit). Hiertoe kunnen verschillende tactieken gebruikt worden, maar vaak gaat het om doorgedreven bedrog en misleiding, met bijvoorbeeld overdreven opgeklepte projecties van het geld dat kan verdiend worden en welke opportuniteiten er dan worden gecreëerd; of emotionele chantage, door het verliefde meisje te dreigen dumpen en terug naar de familie te brengen. Een belangrijke tactiek is het meisje **isoleren** van haar oorspronkelijke omgeving. Het patroon dat steevast terugkeert is dat de tienerpooier de liefdesgevoelens van het slachtoffer volledig misbruikt, haar een schuldgevoel bezorgt en geleidelijk aan de druk verhoogt om 'inkomsten' te genereren. In andere gevallen wordt bedreigd met fysiek geweld en/of staat seksueel misbruik zoals verkrachting van het slachtoffer symbool voor een uitdrukking van het 'eigendomsrecht'.⁵⁵

Hoewel dit helemaal geen zwart-wit indeling is, volgt dan de **uitbuitingsfase**. Dat impliceert dat het slachtoffer vastzit in het web van de tienerpooier, uitgebuit wordt in de prostitutie en de tienerpooier de condities zodanig vormgeeft waardoor het slachtoffer steeds moeilijker kan ontsnappen uit de situatie. Dit wordt ook gezien als het proces van "maintenance".⁵⁵

⁵⁵ Bullens & van Horn, 2002; Bovenkerk, 2004.

⁵⁵ Bullens & van Horn, 2002; Kennedy et al., 2007, p. 7.

⁵⁵ Bullens & van Horn, 2002; Zanetti, 2010.

⁵⁵ Bullens & van Horn, 2002; Helseliefde.nl.

⁵⁵ Bullens & van Horn, 2002, p. 50.

Het is belangrijk om in te zien dat tienerpooiers niet één **techniek**, maar vaak een combinatie hanteren om slachtoffers lange tijd te binden en uit te buiten. Kennedy et al. zien in hun studie over pooiertechnieken op hun beurt diverse tactieken om slachtoffers aan zich te binden, die variëren van **emotionele chantage tot geweldsgebruik**. Zij rapporteren over diverse manieren waarop tienerpooiers hard inzetten op emotionele banden met kwetsbare tieners, liefdesargumenten uitspelen door bijvoorbeeld het slachtoffer met een schuldgevoel op te zadelen in het licht van de zeer dure cadeaus van weleer. Daarnaast is er ook de tactiek van binding door een **drugverslaving** in stand te houden en de aanvoer ervan te vergemakkelijken..

Nog andere technieken gaan voorbij aan de idee van emotionele binding en 'liefde' maar centreren louter rond geweld, wat de **gorilla-techniek** wordt genoemd.⁵⁵ Opmerkelijk is dat de onderzoekers aanhalen dat minderjarigen haast uitsluitend door emotionele technieken worden geronseld, maar dat vervolgens wel geweld wordt gebruikt. Bijzonder pertinent is dat zij ook rapporteren hoe een deel van de onderzochte vrouwen op jonge leeftijd uitgebuit werden in de prostitutie onder druk van ouders en familie in de rol van pooier (12% van de respondenten).⁵⁵

Tot slot halen Kennedy et al. ook de **"debt" tactiek** aan die illustreert dat pooierschap zeker niet altijd wordt gekenmerkt door emotionele banden en 'liefde' om de binding te bewerkstelligen, maar ook uitsluitend kan steunen op misleiding en bedrog door allerlei gunsten te verlenen en vervolgens het slachtoffer (langdurig) te dwingen om deze schulden af te betalen.⁵⁵ Deze techniek van binding-door-schuld wordt ook door andere onderzoekers aangekaart, in het bijzonder in situaties van internationale mensenhandel.⁵⁵ Slachtoffers worden gelokt onder valse voorwendsels (bijvoorbeeld werken in de horeca) maar komen in een situatie van seksuele uitbuiting terecht, worden als minderjarige gerekruteerd maar meerderjarig ingezet.⁵⁵ Slachtoffers worden gebonden door vaak ongedefinieerde en de facto eindeloze schuld. Het is in die context belangrijk om na te gaan of tienerpooiers geïsoleerd werken, of vertrekken vanuit een gestructureerd en georganiseerd internationaal netwerk.

Dit illustreert met andere woorden de noodzaak om de diversiteit in de tienerpooierproblematiek te erkennen, met name tijdens de grooming of rekruteringsfase die een lokale maar evenzeer nationale of internationale dimensie kan hebben.

Zoals eerder aangekaart benadrukt Zanetti dat tienerpooiers hun strategieën en rekruteringssterreinen al een poos verleggen naar het internet, zoals sociale netwerken, chat- maar ook datingapplicaties.⁵⁵ **Het internet** is immers in het leven van tieners niet meer weg te slaan. Recente(re) bronnen suggereren dat 'typische' tactieken om meisjes te spotten op bepaalde, vaste locaties in een stad of elders waar jongeren wel vaker rondhangen (vb. een school, voorziening of station), ze langdurig te groomen en vervolgens stapje voor stapje in beslag te nemen, te isoleren en uit te buiten, al wat achterhaald is. Het gebeurt uiteraard nog steeds, maar nieuwe(re) technieken worden gerapporteerd en het is duidelijk dat tienerpooiers een pak sneller te werk gaan. Zo kan de groomingfase hoogstens enkele dagen duren, waarop vervolgens al dan niet met chantage, bedreiging en geweld slachtoffers worden gedwongen tot bepaalde handelingen⁵⁵.

⁵⁵ Kennedy et al. (2007).

⁵⁵ Ibid.

⁵⁵ Kennedy et. Al, 2007, pg. 9.

⁵⁵ Poelmans et al., 2011; Bullens & van Horn, 2002, p. 44.

⁵⁵ Zie bijvoorbeeld voor een treffende case: Omer Demir, 2010.

⁵⁵ Zanetti, 2010.

⁵⁵ Tartuffel, 2017.

Het is een belangrijk inzicht dat de groomingsprocessen online anders verlopen dan offline. Er bestaan blijkbaar ook “tienerpooiers 2.0” en wie weet zelfs “3.0”, al dan niet met lokaal of internationaal karakter⁵⁵. Waar en hoe rekruteren tienerpooiers hun slachtoffers dan? Reeds in het Vlaams Onderzoek naar de tienerpooierproblematiek konden we vaststellen dat tienerpooiers rekruteren in en rond jeugdvoorzieningen. Langs de andere kant behandelen de drie gespecialiseerde centra voor slachtoffers van mensenhandel in België (i.e. PAG-ASA, Payoke en Sürya) elk jaar verschillende dossiers van Belgische en niet-Belgische meisjes uitgebuit in de prostitutie door mensenhandelaars op Belgisch grondgebied, maar die niet noodzakelijk het ‘etiket’ slachtoffer van tienerpooier werden toegekend. Onderzoekers en de Verenigde Naties omschrijven mensenhandel bovendien als de snelst groeiende globale criminele activiteit en de derde meest lucratieve handel naast drugs- en wapenhandel. Een groot deel van deze verhandelde vrouwen en meisjes wordt seksueel uitgebuit.⁵⁵

Inzichten verlenen in hoe de groomingprocessen concreet verlopen is een must, want net die fase blijkt vaak een ‘**black box**’. Zanetti kaart aan dat politie en justitie inzoomen op de fase van uitbuiting, want dat is tastbaarder en strafbaar, maar amper zicht hebben op de groomingfase, die nochtans ook strafbaar is.⁵⁵ Dit vormt in termen van preventie een uiterst significante lacune die diepgaande kennis over de tienerpooierproblematiek hypothekeert. Ook wijst Zanetti er op dat tienerpooiers zelden rekruteren op dezelfde plek als waar de uitbuiting zelf plaatsvindt, om stokken in de wielen van de politie te steken en kennis van de politie te belemmeren. Bovendien zouden tienerpooiers de meisjes op verschillende locaties inzetten want dat brengt meer op, maar draagt dit ook bij tot grotere isolatie van het slachtoffer en vergroot het de afhankelijkheid. Zanetti meent dat het verkeerd is om tienerpooierschap te beperken tot één wijk of regio, laat staan dat het enkel in de steden bestaat.⁵⁵

B. Loverboys of tienerpooiers?

Met deze tactieken, fases en nuances in gedachten is het dan ook belangrijk om de keuze voor de term ‘tienerpooier’ verder te verklaren. In de populaire cultuur staan tienerpooiers vaak beter bekend als “loverboys”. Een term die in Nederland eind jaren ‘90 en begin 2000 plots opkwam toen er heel wat ophef was over dit zogenaamde “nieuwe” fenomeen.⁵⁵ Child Focus nam reeds in 2015 uitdrukkelijk afstand van de nogal eufemistische term die neigt naar een te geromantiseerd en vooral eenzijdig beeld van een complexe problematiek met diverse facetten, maar die nu fond centreert rond **manipulatie, isolatie en seksuele uitbuiting van tieners** (jongeren van 10 tot en met 19 jaar, dus niet alleen minderjarigen). Hiervoor verwijzen we graag naar het onderzoeksrapport van 2015⁵⁵. Daarnaast geven we ook graag nog de volgende elementen en argumenten mee, waarna we deze bespreking afsluiten met een duidelijk geformuleerde definitie.

Bovenkerk benadrukt dat de term loverboy problematisch is en nood heeft aan demystificatie om **selectieve beeldvorming en framing te vermijden**. De nieuwe term “loverboy” lijkt immers te suggereren dat het over een compleet nieuw fenomeen gaat maar dat is niet correct. De “loverboy” die overgaat tot de seksuele uitbuiting van minderjarigen én meerderjarigen is hoogstens een nieuw vernislaagje, een moderne(re) vorm van pooierschap, wat een eeuwenoude praktijk is.⁵⁵

⁵⁵ Zie bijvoorbeeld: Veenvliet, 2012; Vermaut, 2016.

⁵⁵ Poelmans et al., 2011.

⁵⁵ Zanetti, 2010.

⁵⁵ Ibid.

⁵⁵ Bovenkerk, 2004, 2011

⁵⁵ Child Focus, 2015.

⁵⁵ Bovenkerk et al., 2004.

Ook suggereert “loverboy” **al te gemakkelijk het populaire beeld** van de knappe Marokkaanse bink die een naïef, onschuldig blank meisje bedwelmt met cadeautjes, aandacht en liefde en vervolgens, geleidelijk aan, seksueel uitbuit. Het tegendeel is vaak waar. Bovenkerk haalt in zijn unieke kwalitatieve studie (een zeldzame etnografische studie waarin de tienerpooiers zélf aan het woord komen) bijvoorbeeld aan dat tienerpooiers eigenlijk helemaal niet zo knap zijn en beschouwen deze daders hun illegale metier als minderwaardig en staat het in de wereld van criminelen eigenlijk laag gerankt. Daarom zullen tienerpooiers vaak niet snel toegeven dat ze een tienerpooier zijn maar wijzen ze wel graag met de vinger naar anderen.⁵⁵ Tienerpooiers hebben vaak psychopathische kantjes en schuwen zelden geweld.⁵⁵ Bovendien heeft, zoals reeds eerder vermeld, de tienerpooierproblematiek wel vaker **een internationaal aspect**. Hierbij worden slachtoffers eerst in het herkomstland (vaak in Oost-Europa) ‘gerekruteerd’ om ze nadien in België bijvoorbeeld seksueel uit te buiten. Het gaat dan dikwijls over Albanese, Roemeense, Hongaarse en Bulgaarse slachtoffers en daders.⁵⁵

Kortom, framing, populaire of selectieve beeldvormingen helpen ons niet veel verder. In wat volgt moet blijken dat tienerpooiers en hun slachtoffers een complex verhaal vormen, waarin we oog moeten hebben voor (ook) nieuwere technieken en strategieën, al dan niet in het kader van (georganiseerde en internationale) mensenhandel via globale platformen zoals **het internet**. De wereld verandert snel en de hedendaagse context van het (anonieme) internet, de sociale media, chatkanalen, dating apps, en andere online kanalen blijken een ideaal platform om andere tactieken van tienerpooierschap vorm te geven en hun rekruteringssterrein uit te breiden.

Daarom laten we de term “loverboy” voor wat ze is en kiezen we resoluut voor de **term ‘tienerpooier’**. We onthouden wel de loverboymethode, met name als slechts één van de strategieën om jonge meisjes te isoleren en in een sfeer van seksuele uitbuiting of andere specifieke vormen van criminaliteit (bv. drugsmokkel) te trekken. Er bestaan immers ook andere, een pak minder ‘romantische’, tactieken om slachtoffers te binden, bv. de debt-bondage.

De definitie die Child Focus in voorliggend onderzoeksrapport verder zal gebruiken, is dan ook de volgende: *“tienerpooiers zijn mensenhandelaars die tieners doelbewust feitelijk afhankelijk en emotioneel aanhankelijk maken om hen vervolgens – via misleiding, dwang, fysiek en psychisch geweld en/of misbruik van kwetsbaarheid – seksueel uit te buiten.”*

Zoals dit verder zal aangekaart worden, worden deze feiten niet altijd als een vorm van mensenhandel vervolgd. Daarentegen **erkennen wij deze problematiek wel consequent als een vorm van mensenhandel**. Tot slot, wensen we nogmaals te benadrukken dat er zowel minderjarige als meerderjarige slachtoffers zijn van tienerpooiers, maar gezien het mandaat van Child Focus richt het onderzoek zich voornamelijk op minderjarigen.

⁵⁵ Bovenkerk et al., 2004, 2011

⁵⁵ Kennedy et al., 2007.

⁵⁵ Jaarverslag Myria 2015, pp. 28-50.

C. Slachtoffers van tienerpooiers: een verhaal met grijstinten

Ook de slachtofferkant - meisjes in de klauwen van een tienerpooier - is allesbehalve zwart-wit. De literatuur wijst wat betreft dossiers met een lokale dimensie wel op een geheel van contexten en profielen dat vaak terugkeert: slachtoffers van tienerpooiers hebben opvallend vaak een geschiedenis van verontrustende opvoedingssituaties (VOS) of een vermoeden daartoe⁵⁵, of hebben reeds een lang parcours doorheen de **jeugdzorg**. Verontrustend is dat de slachtoffers van tienerpooiers steeds **jonger** blijken te worden (tot zelfs 11 jaar). Dit werd zowel in het Vlaamse onderzoek naar de tienerpooierproblematiek vastgesteld, als de dossiers die Child Focus en Payoke recent openden. Zoals reeds eerder aangekaart, lijken tienerpooiers doelbewust hun slachtoffers uit te kiezen en ontwikkelen ze bij wijze van spreken een 'zesde zintuig' om slachtoffers met lage weerbaarheid en/of gebrek aan affectie in te palmen met valse voorwendsels en/of grooming-processen waarin materiële gunsten en (geveinsde) affectie domineren; of zijn het meisjes met een parcours van kleine criminaliteit, die namelijk reeds een als misdrijf omschreven feit pleegden.

Daarnaast kan ook een achtergestelde situatie, zoals een gebrek aan geld en materiële omkadering, zoals een vaste slaappleaats, tieners doen nopen om dergelijke overlevingsstrategieën te 'kiezen'.⁵⁵ Dit kan als een vorm van dwang gekwalificeerd worden of ten minste als misbruik van hun kwetsbare positie. Verder bestaan er situaties waarin de relatie tussen slachtoffer en dader van start ging in een context van concrete en reële verliefdheid, maar door allerlei 'omstandigheden' evolueerde naar seksuele uitbuiting, bijvoorbeeld omwille van financiële druk.⁵⁵ Daarnaast wordt in de literatuur gesproken over meisjes die als minderjarigen worden geronseld om ze, eenmaal meerderjarig, in te zetten in de (pseudo-legale) prostitutie. Evenzeer zijn er slachtoffers die onder het mom van valse voorwendsels en beloftes via het internet geronseld worden, seksuele uitbuiting ondergaan en waarbij een link gelegd kan worden met internationale netwerken.⁵⁵ Zoals reeds eerder aangegeven, worden veel tienerpooierslachtoffers gerekruteerd in hun herkomstland in Oost-Europa om daarna uitgebuit te worden in België bijvoorbeeld. Hierbij is er geen sprake van een verleden in de jeugdzorg.⁵⁵

Verder kunnen we stellen dat sommige meisjes zelf aan een penibele situatie willen of proberen te ontsnappen en op zoek zijn naar hulp. Helaas vormen zij de minderheid. De meeste slachtoffers worden door hun omgeving (ouders, school, vrienden, politie, middenveld...) als slachtoffer van een tienerpooier gelabeld. Het wordt in de literatuur vaak aangehaald dat slachtoffers van tienerpooiers zichzelf vaak niet als slachtoffer beschouwen.⁵⁵ Daarin speelt de emotionele band met de tienerpooier uiteraard een grote rol, maar ook de materiële afhankelijkheidsrelatie en angst kunnen hiervoor een verklaring zijn. In sommige situaties kunnen meisjes die seksueel worden uitgebuit in de prostitutie, zowel slachtoffer als 'dader' zijn, omdat ze ook de rol van ronselaar verplicht moeten opnemen voor de tienerpooier.⁵⁵

⁵⁵ Anderson et al., 2014.

⁵⁵ Bullens & van Horn, 2002.

⁵⁵ Bovenkerk, 2004.

⁵⁵ Omer Demir, 2010; Zanetti, 2010.

⁵⁵ Jaarverslag Myria 2015, pp. 28-50.

⁵⁵ Anderson et al., 2014; Vermeulen, 2014, p. 85

⁵⁵ Bullens & van Horn, 2002, p.48; Kennedy et al., 2007.

4. STRAFRECHTELIJK- & BELEIDSKADER

I. Wat schrijft het wettelijk kader voor?

Internationaal kader

Gezien het grensoverschrijdende karakter van de problematiek bestaat er op internationaal niveau uiteraard een juridisch kader voor de bestrijding van de seksuele uitbuiting van minderjarigen en van mensenhandel, meer bepaald op het niveau van de Verenigde Naties en de Raad van Europa.

Vooreerst bepaalt het **Verdrag inzake de rechten van het kind van de Verenigde Naties** dat elk kind beschermd dient te worden tegen alle vormen van seksuele uitbuiting en seksueel misbruik. Dit Verdrag wordt bovendien aangevuld door een **Facultatief Protocol betreffende de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie** die richtlijnen voor het strafrechtelijke kader vastlegt. Hierbij ligt de focus voornamelijk op de noodzakelijke rechtsmacht, de bescherming en ondersteuning van de slachtoffers, alsook het strafonderzoek en de -procedure, waarbij steeds de belangen van het kind centraal moeten staan. Daarnaast geeft het aanvullende protocol inzake de preventie, bestrijding en bestraffing van mensenhandel, in **het bijzonder vrouwenhandel en kinderhandel**, tot aanvulling van het Verdrag van de Verenigde Naties tegen grensoverschrijdende georganiseerde misdaad, ook richtlijnen voor het strafrechtelijke kader, internationale samenwerking, opleiding van ambtenaren én de bescherming en bijstand van de slachtoffers. Met betrekking tot dit laatste is bijvoorbeeld een complete omkadering en bijstand gevraagd, rekening houdend met de specifieke noden van kinderen, preventieve maatregelen én maatregelen die nieuw slachtofferschap tegengaan. Let wel, dit Protocol is enkel van toepassing indien de mensenhandel een transnationaal en georganiseerd karakter heeft.⁵⁵

Tot slot zijn er uiteraard de belangrijke verdragen van de Raad van Europa die voornamelijk minimumstandaarden voorschrijven, met name het Verdrag inzake de bestrijding van mensenhandel van 2005 en het Verdrag van 2007 inzake de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik, ook wel het Verdrag van Lanzarote genoemd. Beiden schrijven niet alleen definities voor, maar vragen de staten ook om slachtoffers te begeleiden en ondersteunen.⁵⁵

Europese Unie

Ook de Europese Unie is een drijvende kracht in de strijd tegen mensenhandel en seksuele uitbuiting van minderjarigen. Ten eerste legt het **Handvest van de grondrechten van de Europese Unie** een algemeen verbod op mensenhandel op in Artikel 5⁵⁵. Daarnaast werden er een aantal belangrijke richtlijnen uitgevaardigd om een betere bescherming van slachtoffers van mensenhandel te verzekeren én de strijd tegen de seksuele uitbuiting van minderjarigen online en offline verder te versterken. Deze werden door de Belgische wetgever geïmplementeerd.

⁵⁵ Art. 34, Verdrag inzake de rechten van de kinderen, New York, 20 november 1989; Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie bij het Verdrag inzake de rechten van het kind, New York, 25 mei 2000; Aanvullend Protocol inzake de preventie, bestrijding en bestraffing van mensenhandel, in het bijzonder vrouwenhandel en kinderhandel, bij het Verdrag van de Verenigde Naties tegen transnationale georganiseerde misdaad, New York, 15 november 2000.

⁵⁵ Art. 14 & 19, Verdrag inzake de bestrijding van mensenhandel, Warschau, 15 mei 2005; Verdrag inzake de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik, Lanzarote, 25 oktober 2007 (Verdrag van Lanzarote).

⁵⁵ Handvest van de grondrechten van de Europese Unie van 7 december 2000, Pb.L. 18 december 2000.

Uiteraard is de **Richtlijn 2011/36/EU inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van de slachtoffers** van groot belang.⁵⁵ Deze richtlijn legt minimumregels vast betreffende de omschrijving van strafbare feiten en straffen op het gebied van mensenhandel, die omgezet moeten worden in het nationale juridische kader. Een aantal punten zijn bijzonder relevant voor de tienerpooierproblematiek. Zo moeten de slachtoffers van mensenhandel de facto én de jure beschermd worden tegen vervolging en bestraffing wegens criminele activiteiten⁵⁶. Dit is zeer belangrijk omdat slachtoffers van tienerpooiers ook vaak andere meisjes moeten rekruteren of ingezet worden in de drugshandel. Zelfs dan moeten ze als slachtoffer worden beschouwd en niet vervolgd als dader. Bovendien is het belangrijk om te vermelden dat Artikel 11 aan de lidstaten vraagt om “de verlening van bijstand en ondersteuning aan slachtoffers niet te laten afhangen van diens bereidheid om mee te werken aan het strafrechtelijke onderzoek, de vervolging of het proces”⁵⁷. De Richtlijn bepaalt ook dat er aanvullende bijstand en bescherming voor minderjarige slachtoffers moet worden voorzien. Hierbij ligt de nadruk voornamelijk op psychologische en juridische bijstand van de minderjarige.⁵⁸ Ten derde eisen ze dat bijzondere aandacht wordt besteed aan niet-begeleide minderjarigen.⁵⁹

Daarnaast is ook Richtlijn 2011/92/EU van het Europees Parlement en de Raad van 13 december 2011 ter bestrijding van seksueel misbruik en seksuele uitbuiting van kinderen en kinderpornografie bijzonder relevant.⁶⁰ Deze vult de voorgaande Richtlijn aan en heeft als doel minimumregels vast te leggen voor de definitie van strafbare feiten en sancties op het gebied van seksueel misbruik en seksuele uitbuiting van kinderen, kinderpornografie en het benaderen van kinderen voor seksuele doeleinden. Hierbij zijn voornamelijk de bepalingen in Artikel 4 belangrijk, waar ook de strafbaarstelling van zogenaamde ‘klanten’ in wordt vermeld.⁶¹ Bovendien schrijft de richtlijn ook voor dat het onderzoek naar en vervolging van deze misdrijven niet afhankelijk mag zijn van verklaringen van het slachtoffer én dat de begeleiding en ondersteuning van slachtoffers niet afhankelijk mag zijn van de wil tot medewerking.⁶² Tot slot bevat het ook bepalingen omtrent preventie.⁶³

Bovendien bestaan er nog andere Europese documenten waarbij de tienerpooierproblematiek specifiek wordt aangekaart. Bijvoorbeeld, in de **Resolutie van het Europees Parlement van 12 mei 2016 over de tenuitvoerlegging van de Richtlijn inzake mensenhandel** komen ook de slachtoffers van de “loverboys” aan bod, omdat het Parlement zich zorgen maakt over de problematiek. Hierin verzoekt het Europees Parlement onder andere “om te voorzien in specifieke opvang voor deze slachtoffers en ervoor te zorgen dat rechtshandhavinginstanties en justitiële diensten de status van deze personen als slachtoffer erkennen, vooral als het gaat om minderjarigen, om te voorkomen dat deze slachtoffers worden gestigmatiseerd wegens «afwijkend gedrag»”⁶⁴.

⁵⁵ Richtlijn 2011/36/EU van het Europees Parlement en de Raad van 5 april 2011 inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffer daarvan, Pb.L. 15 april 2011 (Hierna: EU Richtlijn inzake mensenhandel)

⁵⁶ Preambule, §14, EU Richtlijn inzake mensenhandel.

⁵⁷ Art. 11.3, Ibid.

⁵⁸ Preambule, §22 & Art. 13-15, Ibid.

⁵⁹ Preambule, §23 & Art. 16, Ibid.

⁶⁰ Richtlijn 2011/92/EU van het Europees Parlement en de Raad van 13 december 2011 ter bestrijding van seksueel misbruik en seksuele uitbuiting van kinderen en kinderpornografie, Pb.L. 17 december 2011.

⁶¹ Art. 4, Ibid.

⁶² Art. 15.1 & 19.2, Ibid.

⁶³ Art. 22-23, Ibid.

⁶⁴ Implementatieverslag over de tenuitvoerlegging van Richtlijn 2011/36/EU (2015/2118(INI)), Europees Parlement, 26 april 2016, §61.

Belgische strafwet

In het Belgische Strafwetboek zijn er **twee voorname vervolgingsgronden** terug te vinden die op de tienerpooierproblematiek kunnen worden toegepast: mensenhandel en bederf van jeugd en prostitutie. Verder zijn er ook nog andere gronden die toepasbaar zijn op de gepleegde feiten.

Mensenhandel

Artikel 433quiqies omschrijft het **misdrijf van mensenhandel als “de werving**, het vervoer, de overbrenging, de huisvesting, de opvang van een persoon, het nemen of de overdracht van de controle over hem met als doel: 1° de uitbuiting van prostitutie of andere vormen van seksuele uitbuiting; (...)” De toestemming van het slachtoffer is hierbij van geen enkel belang.

Artikels 433sexies, septies en octies leggen hiervoor de straffen vast, gaande van 5 tot 20 jaar gevangenisstraf. Artikel 433septies bepaalt de verzwarende omstandigheden van het misdrijf, waaronder het feit dat het slachtoffer minderjarig is. In dit geval wordt de dader met een opsluiting van 10 tot 15 jaar gestraft en met een boete van 1.000 tot 100.000 euro per slachtoffer. Ook onder andere geweld, dwang, listige kunstgrepen, misbruik van de kwetsbare positie van het slachtoffer, het feit dat het een gewoonte van de dader vormt en dat het in vereniging gebeurt, zijn allemaal omstandigheden die leiden tot een strengere bestraffing.

Belangrijk is dat het slachtoffer niet kan worden vervolgd voor misdrijven gepleegd ten gevolge van de uitbuiting⁵⁵, zoals gevrijwaard door paragraaf 5 van Artikel 433sexies. Dit is essentieel in de strijd tegen de tienerpooierproblematiek omdat de slachtoffers vaak aangezet of gedwongen worden om misdrijven te plegen, zoals andere slachtoffers ronselen of drugs smokkelen.

Bederf van jeugd en prostitutie

Artikel 379 omschrijft het misdrijf van: het **bederf van jeugd en prostitutie** als *“Hij die een aanslag tegen de zeden pleegt doordat hij, ten einde eens anders driften te voldoen, de ontucht, het bederf of de prostitutie van een minderjarige van het mannelijke of vrouwelijke geslacht opwekt, begunstigt of vergemakkelijkt”*. Deze persoon loopt een straf op met een opsluiting van 5 tot 10 jaar en met een geldboete van 500 tot 25.000 euro. De straf stijgt tot 10 tot 15 jaar (met een geldboete van 500 tot 50.000 euro) wanneer het slachtoffer geen 16 is, en loopt tot 15 tot 20 jaar (met een geldboete van 1.000 tot 100.000 euro) wanneer het slachtoffer geen volle veertien jaar is.

Artikels 380 bis tot 381 ter leggen nog een aantal nuances vast. Hij die, rechtstreeks of via en tussenpersoon, een minderjarige aanwerft, meeneemt, wegbrengt of bij zich houdt met het oog op het plegen van op ontucht of prostitutie plegen, die een huis van ontucht of prostitutie houdt, verhuurt of ter beschikking stelt waar minderjarigen geprostitueerd worden of die op welke manier ook de prostitutie van een minderjarige uitbuit, wordt op basis van Artikel 380, §4SW gestraft met een opsluiting van 10 tot 15 en met een geldboete van 1.000 tot 100.000 euro.⁵⁵ De prostitutie van een minderjarige louter bijwonen, is ook strafbaar, met een opsluiting van 1 maand tot 2 jaar en met een boete van 100 tot 2.000 euro. Tot slot is de reclame voor deze vorm van uitbuiting een strafbaar feit. Hiervoor schrijft de wet 2 maanden tot 2 jaar gevangenisstraf voor en een geldboete van 200 tot 2.000 euro.⁵⁵

⁵⁵ Wet van 22 mei 2019 betreffende de handel in menselijke organen en betreffende het niet-bestraffingbeginsel voor slachtoffers van mensenhandel, BS 21 juni 2019.

⁵⁵ Art. 379 & 380, §4, Strafwetboek.

⁵⁵ Art. 380, §6 & Art. 380ter, Strafwetboek.

Andere vervolgingsgronden

Verder kunnen bepaalde feiten ook gekwalificeerd worden als een vorm van 'Voyeurisme', 'aanranding van de eerbaarheid' en 'verkrachting', 'grooming'⁵⁵, de productie, het bezit en de verspreiding van kinderpornografie, 'stalking' of 'afpersing', afhankelijk van de tactiek die gebruikt wordt.⁵⁵ Zo is er bijvoorbeeld sprake van kinderpornografie wanneer foto's van slachtoffers verspreid worden, zelfs indien hun minderjarigheid niet als dusdanig geëxpliciteerd wordt. Maar ook voyeurisme kan hier van toepassing verklaard worden indien de foto's mét toestemming werden gemaakt, maar zonder toestemming werden verspreid. Wordt het slachtoffers dan weer gechanteerd met de foto's dan kan dit feit ook vervolgd worden als een vorm van afpersing. Tot slot spreekt het ook voor zich dat minderjarigen online benaderen om vertrouwen te creëren en zo beeldmateriaal te verkrijgen of hen daarna seksueel uit te buiten dusdanig voldoet aan de noodzakelijke bestanddelen van een misdrijf gelinkt aan kinderpornografie of grooming.

Bijzondere beschermingsprocedure

Slachtoffers van tienerpooiers zijn slachtoffers van mensenhandel. Dat volgt impliciet uit de wetgeving en expliciet uit de beleidsteksten. Zo schrijft de ministeriële omzendbrief van 23 december 2016 (inzake de invoering van een multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot de slachtoffers van mensenhandel en/of van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel)⁵⁵ expliciet voor dat slachtoffers van tienerpooiers (loverboys in de omzendbrief), slachtoffers zijn van mensenhandel.⁵⁵ Bijgevolg kunnen ook zij genieten van de bijzondere beschermingsprocedure voor slachtoffers van mensenhandel. Deze omzendbrief omschrijft in detail hoe de beschermingsprocedure, die gebaseerd is op de procedure voorgeschreven door de Vreemdelingenwet, op het terrein door de verschillende actoren dient te worden toegepast. Om ten volle te kunnen genieten van deze beschermingsprocedure, dient het slachtoffer in principe aan drie cumulatieve voorwaarden te voldoen.⁵⁵ Ten eerste moet het slachtoffer de contacten verbreken met de vermoedelijke dader(s). Ten tweede moet het slachtoffer begeleid worden door een erkend gespecialiseerd opvangcentrum. Ten derde moet het slachtoffer samenwerken met de gerechtelijke overheden. Hierbij is het wel belangrijk om op te merken dat de omzendbrief ook expliciet vermeldt dat deze voorwaarden ten aanzien van minderjarige slachtoffers flexibel geïnterpreteerd kunnen worden, rekening houdend met hun kwetsbaarheid. Met andere woorden, geeft de Omzendbrief van 2016 magistraten (in principe) de ruimte om sneller en efficiënter een slachtofferstatuut toe te kennen aan een minderjarig slachtoffer, zonder al te veel eisen te stellen op het vlak van medewerking.

⁵⁵ Ter verduidelijking, we spreken over het strafbare feit 'Grooming' indien aan volgende cumulatieve voorwaarden voldaan is: het slachtoffer is jonger dan 16 jaar, er is een online voorstel tot ontmoeting, dit voorstel wordt geconcretiseerd door handelingen die gericht zijn op het realiseren van de ontmoeting en het oogmerk van de dader moet erin bestaan bij de ontmoeting bepaalde seksuele misdrijven te plegen; Art. 377quater SW.

⁵⁵ Art. 371/1 §2, 372-375, 377ter, 377quater, 383bis, 442bis & 470 Strafwetboek.

⁵⁵ Deze omzendbrief van 2016 is een update van de omzendbrief van 26/09/2008.

⁵⁵ Art. 2, Omz. 23 december 2016 inzake de invoering van een multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot de slachtoffers van mensenhandel en/of van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel, BS 10 maart 2017.

⁵⁵ Art. 1.4, Omz. 23 december 2016 inzake de invoering van een multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot de slachtoffers van mensenhandel en/of van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel, BS 10 maart 2017.

II. Beleid

Ook op de verschillende beleidsniveaus wordt de tienerpooierproblematiek specifiek opgenomen in een aantal relevante documenten. Het gaat dan voornamelijk over de nationale actieplannen betreffende mensenhandel en gendergerelateerd geweld en de Beleidsverklaring van de Brusselse regering.

Het Nationale Actieplan 'strijd tegen de mensenhandel 2015-2019' kaart voornamelijk de problematiek van de tienerpooier aan met betrekking tot preventie en sensibilisatie van de burgermaatschappij.⁵⁵ Het benadrukt de nood aan preventie voor de problematiek, zelfs al zou de problematiek gering blijven volgens het Plan. Het Actieplan kent daarnaast een Addendum over de mensenhandel van minderjarigen in het bijzonder, waar ook de tienerpooierproblematiek toe behoort. De actiepunten variëren van de opstelling van een informatieflex, van een opleiding, de aanpassing van het statuut slachtoffer mensenhandel aan de situatie van minderjarigen, de beeldvorming van de problematiek tot de operationele aanpak van parketten en strafuitvoeringsmodaliteiten.⁵⁵

Het Nationale Actieplan van 2015-2019 ter bestrijding van alle vormen van gendergerelateerd geweld kaart eveneens de problematiek van tienerpooiers ("loverboys" genoemd) aan en integreert het in de actiepunten en beleid.⁵⁵

Tot slot, komt de tienerpooierproblematiek aan bod in de Gemeenschappelijke Algemene Beleidsverklaring van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie voor de regeringsperiode 2019-2024. Hierin verklaart de Brusselse regering dat de strijd tegen mensenhandel één van haar topprioriteiten is waarin ook de nadruk gelegd wordt op de tienerpooierproblematiek.⁵⁵

III. Wat zegt de rechtspraak?

Om een volledig beeld te kunnen schetsen van de problematiek in Brussel, is het belangrijk om ook even stil te staan bij de beschikbare rechtspraak, maar wel met enige nuance. Aangezien de zaken rond tienerpooiers, alsook de klanten, betrekking hebben op minderjarigen, is het zeer waarschijnlijk dat er nog zaken beoordeeld werden, maar waartoe wij geen toegang hebben of waarover geen berichtgeving was om net de minderjarigen in kwestie te beschermen tegen onnodige blootstelling. Hierdoor is het volgende overzicht beperkt. Bovendien is er waarschijnlijk nog rechtspraak die betrekking heeft op de tienerpooierproblematiek, maar is deze uiterst moeilijk terug te vinden omdat men als dusdanig niet spreekt over de tienerpooier- of loverboyproblematiek, maar over mensenhandel, prostitutie of bederf van jeugd bijvoorbeeld. Daarom betreft het hier enkel een overzicht van uitspraken die de onderzoekers van voorliggend rapport hebben kunnen bemachtigen via respondenten. Tot slot is het belangrijk om te vermelden dat het enkel gaat over veroordelingen van tienerpooiers die de reeds eerder vermelde tactieken hanteerden. De dossiers waarbij er bijvoorbeeld voornamelijk sprake is van voodoo praktijken werden hier niet in opgenomen.

⁵⁵ Nationaal Actieplan ter bestrijding van mensensmokkel en mensenhandel 2015-2018 – actualisatie 2019, p.14, §3, Beschikbaar op: http://www.dsb-spc.be/doc/pdf/ACTIEPLAN_MH_2015_2019-NL-13072015.pdf.

⁵⁵ Addendum aan het Nationaal Actieplan "strijd tegen de mensenhandel 2015-2019", beschikbaar op: <http://www.dsb-spc.be/doc/pdf/Addendum-Actieplan-MH-NL.pdf>.

⁵⁵ Het Nationale Actieplan van 2015-2019 ter bestrijding van alle vormen van gendergerelateerd geweld, beschikbaar op: https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/nap_2015-2019_lange_versie_0.pdf.

⁵⁵ Beleidsverklaring van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie voor de regeringsperiode 2019-2024, Beschikbaar op: <http://www.parlement.brussels/de-algemene-beleidsverklaring-van-de-brusselse-regering/?lang=nl>.

De tienerpooiers in Brussel

We moeten helaas vaststellen dat er uitgezonderd de zaak tegen de stadsbende 'Négatif Clan' heel weinig rechtsspraak in Brussel terug te vinden is die betrekking heeft op tienerpooiers en hun minderjarige slachtoffers. In het vonnis met betrekking tot Négatif Clan, een Brusselse stadsbende die naast hun andere criminele ook minderjarige en meerderjarige meisjes seksueel uitbuitte met de typische tactieken van tienerpooiers, volgde de rechtbank niet de redenering om de feiten te vervolgen onder mensenhandel. Daarentegen werden ze wel veroordeeld voor verkrachting, aanzetting tot ontucht van jonge meisjes, geweldfeiten zoals opsluiting, afpersing, drugshandel en criminele organisatie. Zo liepen de straffen op tot 8,5 jaar.⁵⁵

Daarnaast is er echter wel rechtspraak terug te vinden waarbij de daders dezelfde tienerpooiertechnieken gebruikten, maar de slachtoffers meerderjarig waren. In deze zaken werden de daders over het algemeen veroordeeld voor mensenhandel. De rechtbanken hebben zo reeds meerdere zaken moeten beoordelen waarbij de tactieken van tienerpooiers gebruikt werden om jonge vrouwen uit te buiten.⁵⁵ De daders werden dan ook veroordeeld voor mensenhandel en voor de uitbuiting van andermans ontucht of prostitutie. Opmerkelijk is wel dat alle daders en slachtoffers in deze zaken uit Albanië of Bulgarije afkomstig zijn. Slachtoffers werden in Albanië of Bulgarije gerekruteerd en vervolgens in België, in het bijzonder Brussel in deze zaken, uitgebuit.

De klanten

Net zoals dit het geval is voor de daders, zijn er bitter weinig of zelfs geen uitspraken terug te vinden wat betreft 'klanten', oftewel personen die gebruik maken van seksuele diensten die ter beschikking worden gesteld via mensenhandel, waarbij minderjarige slachtoffers betrokken waren. Om de problematiek te kunnen schetsen met betrekking tot de strafbaarstelling van klanten lijkt het ons toch relevant om de uitspraak van 15 oktober 2018 van de Correctionele Rechtbank te Antwerpen te vermelden. In deze zaak stonden vijf mannen terecht voor aanranding van de eerbaarheid van een 15-jarig meisje. Zij werd het slachtoffer van een tienerpooier toen ze in november 2016 geronseld werd in de omgeving van de voorziening waar ze verbleef. Haar 'diensten' werden via online advertenties aangeboden waarin haar leeftijd aangeduid werd als zijnde 21 of 24 jaar. De klanten beweerden dan ook dat ze niet op de hoogte waren van haar minderjarigheid en dat ze ervan overtuigd waren dat het een studente psychologie betrof. Zij vroegen dan ook de vrijspraak op basis van 'onoverwinnelijke dwaling'. De rechtbank volgde hen in deze redenering en sprak op basis hiervan vier van de vijf mannen vrij. Volgens de rechtbank waren de fysieke kenmerken van het slachtoffer dusdanig dat er geen twijfel kon bestaan over haar meerderjarigheid. Bovendien zou men gebruik hebben gemaakt van een professionele escortewebsite waarop duidelijk de leeftijden 21 en 24 vermeld stonden. Met betrekking tot de vijfde beklaagde kon het Openbaar Ministerie niet afdoende bewijzen dat de beklaagde seksuele betrekkingen had gehad met het slachtoffer, waardoor ook hij vrijuit ging.⁵⁵ Met andere woorden, "klanten" die seksuele betrekkingen hebben met minderjarigen worden dus enkel veroordeeld indien kan aangetoond worden dat de persoon in kwestie 'wetens en willens' deze betrekkingen had of het redelijkerwijs had moeten weten. De leeftijd betreft met andere woorden geen objectief element in de strafbaarstelling van klanten.

⁵⁵ Corr. Brussel (FR), 13 juli 2016;

⁵⁵ Corr. Brussel, 9 april 2008; Corr. Brussel, 12 augustus 2008; Rb. Brussel (FR), 23 september 2014; Corr. Brussel (FR), 19 februari 2015; Rb. Brussel (NL), 30 juni 2016; Corr. Brussel (FR), 22 maart 2018; Indien interesse: deze rechtsspraak kan opgevraagd worden bij de Griffie of hier: <http://jure.juridat.just.fgov.be/> (indien beschikbaar)

⁵⁵ https://www.gva.be/cnt/dmf20181015_03846459/vrijspraak-voor-klanten-van-slachtoffer-tienerpooier; Corr. Antwerpen, 15 oktober 2018.

5. HET ZORGLANDSCHAP IN BRUSSEL

I. Inleiding

Om de problematiek van tienerpooiers en hun slachtoffers op een volledige manier te vatten, is het noodzakelijk om het huidige zorglandschap voor minderjarigen in Brussel te schetsen. Dit is van belang om te begrijpen welke hulpverlening er aanwezig is voor minderjarigen die slachtoffer zijn van tienerpooiers, welke procedures gevolgd moeten worden en welke maatregelen genomen. Gezien de complexiteit in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt er vooraf een weergave gegeven van de bevoegdheden en toepasselijke regels met betrekking tot en algemene organisatie van de jeugdhulp. Nadien volgt een grondig overzicht van de beschikbare diensten op basis van het slachtofferprofiel. Tot slot worden er kort enkele knelpunten aangehaald.

II. Organisatie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Minderjarigen, woonachtig in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest⁵⁵, die zich in een verontrustende opvoedingssituatie (VOS) bevinden of zelf een als misdrijf omschreven feit (MOF) hebben gepleegd, vallen ofwel onder het Franstalig systeem van de Federatie Wallonië-Brussel, ofwel onder het Nederlandstalig systeem van de Vlaamse Overheid, afhankelijk van de taalgroep waartoe de minderjarige behoort.⁵⁵ Of de minderjarige onder het ene of het andere systeem valt, wordt bepaald door een aantal aspecten.

Om een duidelijk beeld te schetsen van de huidige situatie worden de diensten onderverdeeld in vrijwillige jeugdhulp of sociale bescherming aan de ene kant en gedwongen hulp en gerechtelijke bescherming aan de andere kant. Op basis van deze situatie zijn verschillende decreten en ordonnanties van toepassing.

Overzicht van de jeugdhulp in Brussel⁵⁵

⁵⁵ Bestaande uit de volgende 19 gemeenten: Anderlecht, Elsene, Etterbeek, Evere, Ganshoren, Jette, Koekelberg, Oudergem, Schaarbeek, Sint-Agatha-Berchem, Sint-Gillis, Sint-Jans-Molenbeek, Sint-Joost-ten-Node, Sint-Lambrechts-Woluwe, Sint-Pieters-Woluwe, Stad Brussel, Ukkel, Vorst & Watermaal-Bosvoorde.

⁵⁵ Verslag 2018, Brussel Preventie en veiligheid, 2019, p.120, §2, beschikbaar op: <https://bps-bpv.brussels/nl/publicaties> (hierna: Verslag2018 BOPV).

⁵⁵ Verslag 2018 BOPV, p.127

Vrijwillige hulpverlening & sociale bescherming

Wat de vrijwillige hulp betreft, kunnen minderjarigen beroep doen op de Franstalige of Nederlandstalige dienst van hun keuze. Het staat hen dus volledig vrij om voor een Franstalige of Nederlandstalige dienst te kiezen. Voor Franstaligen betreft het de Service d'Aide à la Jeunesse (SAJ). Dit wordt geregeld door het Decreet van 2018.⁵⁵ Voor Nederlandstaligen betreft het de gemandateerde voorzieningen, namelijk het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg of het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling (VK).⁵⁵ Dit wordt geregeld door het Decreet Integrale Jeugdhulp van 2013.⁵⁵

Gedwongen hulpverlening & gerechtelijke bescherming

Is de gezondheid of veiligheid van de jongere onmiddellijk en ernstig in gedrang én is de vrijwillige hulp ontoereikend of werd deze geweigerd, dan is de Ordonnantie inzake Hulpverlening aan jongeren van 2004 van toepassing.⁵⁵ Hierin worden de voorwaarden voor de tussenkomst van de jeugdrechtbank opgenomen, alsook de mogelijke maatregelen en procedures bij hoogdringendheid.⁵⁵ Het betreft alle jongeren met een gezinsverblijfplaats in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en jongeren die geen gekende verblijfplaats hebben in België, maar die zich op het grondgebied van het Gewest bevinden.⁵⁵

Wat betreft de uitvoering van deze ordonnantie spelen opnieuw de Franse en Vlaamse Gemeenschap een prominente rol. Zo stelt de Franse Gemeenschap de dienst gerechtelijke bescherming van Brussel, alsook de diensten die door haar erkend zijn krachtens Artikel 43 van het decreet van 4 maart 1991 inzake hulpverlening aan de jeugd, ter beschikking van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie. De Vlaamse Gemeenschap van haar kant, stelt dan weer de sociale dienst van de Vlaamse Gemeenschap bij de jeugdrechtbank van Brussel en de diensten die door haar erkend zijn krachtens het besluit van de Vlaamse Regering van 5 april 2019 betreffende erkenningsvoorwaarden en subsidiëring van voorzieningen jeugdhulp ter beschikking.⁵⁵

Tot slot, kan een plaatsing wegens een verontrustende opvoedingssituatie in het residentieel aanbod op grond van Artikel 10, 10° van de Ordonnantie van 2004 in uitzonderlijke omstandigheden bevelen dat de jongere tijdelijk zal verblijven in een gepaste open voorziening, met het oog op zijn behandeling, opvoeding, onderrichting of beroepsopleiding.⁵⁵

⁵⁵ Decreet van 18 januari 2018 van de Franse Gemeenschap houdende het "Wetboek van preventie, hulpverlening aan de jeugd en jeugdbescherming", BS. 03 april 2018 (hierna: wetboek jeugdbescherming 2018)

⁵⁵ Ibid, pp.122 & 124.

⁵⁵ Decreet van de Vlaamse Overheid van 21 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp, BS. 13 september 2013 (hierna: Decreet Integrale jeugdhulp).

⁵⁵ Ordonnantie van de Gemeenschappelijk Gemeenschapscommissie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 29 april 2004 inzake hulpverlening aan jongeren, BS 01 juni 2004 (hierna: Ordonnantie Hulpverlening 2004); Let wel, ondertussen werd de nieuwe Brusselse ordonnantie van 16 mei 2019 betreffende de jeugdhulpverlening en jeugdbescherming (gerechtelijke VOS en MOF) op 5 juni 2019 in het Belgisch Staatsblad gepubliceerd en wordt er momenteel een samenwerkingsakkoord uitgewerkt. Maar, om de datum van inwerkingtreding van de nieuwe Ordonnantie te bepalen, is een beslissing van het Verenigd College nodig om de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie samen te roepen. Tot op heden is dit nog niet gebeurd. In afwachting hiervan blijft dan ook voor de gerechtelijk VOS de ordonnantie van 2004 van toepassing. Wat betreft de MOF geldt nog steeds de Wet betreffende jeugdbescherming van 1965.

⁵⁵ Art. 8 en 10, Ordonnantie Hulpverlening 2004.

⁵⁵ Art. 3, Ibid

⁵⁵ Art. 12 & 13, Ibid.

⁵⁵ Art. 10, Ibid.

De implementatie van deze maatregelen wordt daarnaast verder geregeld door het samenwerkingsakkoord tussen de Vlaamse Gemeenschap, Franse Gemeenschap en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie.⁵⁵ Aan de Nederlandstalige kant is de Sociale Dienst van Jeugdrechtbank verantwoordelijk voor de uitvoering van de maatregelen. Aan de Franstalige kant betreft het de Service de Protection de la Jeunesse. Wie uiteindelijk bevoegd is voor de uitvoering hangt af van de bevoegde jeugdrechtbank en de taal waarin de procedure gevoerd wordt.⁵⁵ Gedwongen hulpverlening is namelijk enkel en alleen mogelijk na tussenkomst van de Nederlandstalige of Franstalige jeugdrechtbank. Dit sluit evenwel niet uit dat de diensten van de andere gemeenschap steeds kunnen tussenkomen, alsook hulp aan een jongere niet kunnen weigeren enkel op basis van het criterium van de taal, wanneer dit in het belang is van het kind en indien er een familiale, sociale, culturele of educatieve link is met deze gemeenschap.⁵⁵

III. Wat betekent dit concreet?

Zoals reeds vermeld, wordt het zorglandschap bepaald door de taalgroep waartoe de minderjarige behoort. De mogelijke maatregelen kunnen gaan van toezichts-, opvoedings-, tot beschermingsmaatregelen. Daarnaast geven we ook de regeling voor buitenlandse slachtoffers mee, alsook de mogelijke begeleiding van slachtoffers van mensenhandel door de gespecialiseerde centra voor slachtoffers van mensenhandel. In laatste instantie wordt er dieper ingegaan op de rol van de Zorgcentra na Seksueel Geweld.

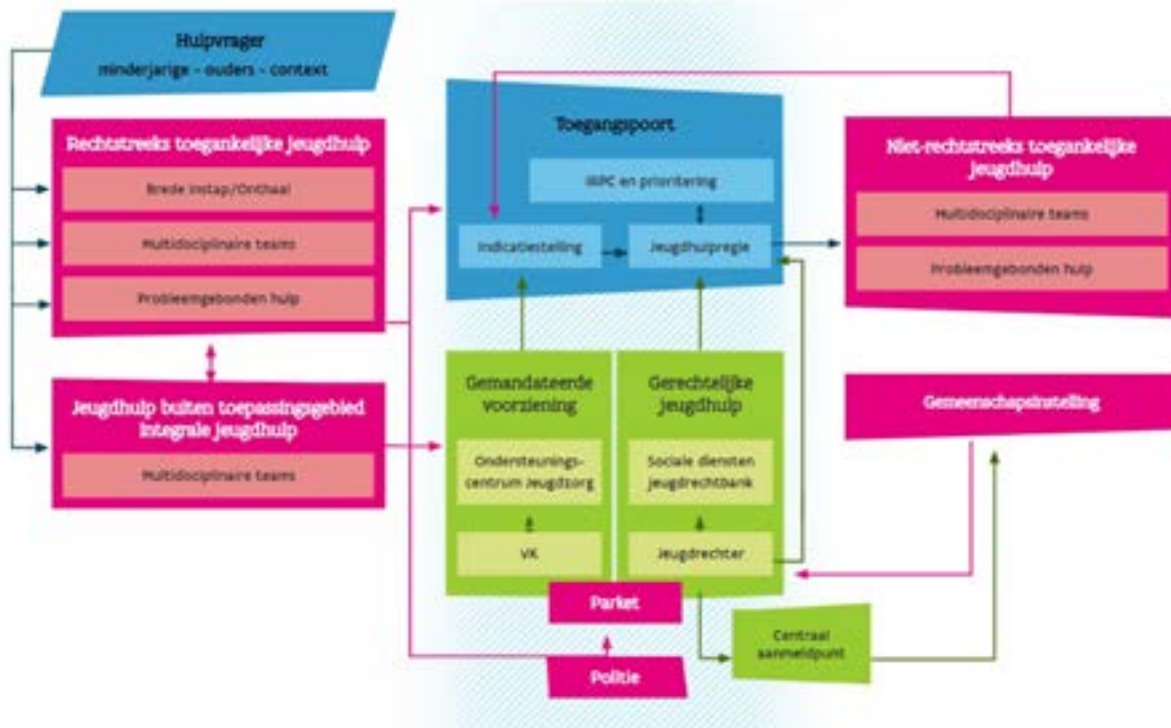
⁵⁵ Decreet tot goedkeuring van het samenwerkingsakkoord van 11 mei 2007 tussen de Franse Gemeenschap, de Vlaamse Gemeenschap en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie inzake hulpverlening aan jongeren, BS 3 april 2008 (hierna: Samenwerkingsakkoord Brussel 2007)

⁵⁵ Artikel 44, Wet betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade, BS 15 april 1965; De wet schrijft voor dat de bevoegde Jeugdrechtbank bepaald wordt op basis van de verblijfplaats van de ouders, voogden of personen die de hoede hebben over de minderjarige; Art. 16, §1, Wet op gebruik der talen in gerechtszaken van 15 juni 1935, BS 22 juni 1935; Het openbaar ministerie beslist om het dossier voor de Jeugdrechter/Familie rechtbank te brengen op basis van de woonplaats van het kind. Bevindt de woonplaats zich in Brussel en de 19 gemeenten dan wordt de taalkeuze door het openbaar ministerie gemaakt op basis van de stukken in het dossier. Bij een als misdrijf omschreven feit kan de minderjarige verdachte wel een taalwijziging vragen bij de magistraat van het openbaar ministerie; <https://www.kennisplein.be/sites/Jeugdrecht/Pages/2014-06-En-als-ik-de-rechter-nu-niet-versta.-Taalregelgeving-in-de-jeugdrechtbank---familie rechtbank.aspx>.

⁵⁵ Art. 3, Samenwerkingsakkoord Brussel 2007.

Nederlandstalig slachtoffer

Organisatie van de Vlaamse jeugdhulp⁵⁵

Voor Nederlandstalige minderjarigen in Brussel moet er een onderscheid gemaakt worden tussen rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp en de gemandateerde voorzieningen. Het betreft vrijwillige hulp en kan dus enkel plaatsvinden met instemming van de ouders én jongere vanaf 12 jaar.⁵⁵

Bij rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp (RTJ) gaat het over laagdrempelige diensten waar de minderjarige eenvoudig terecht kan zonder nodeloze administratie of aanvraagprocedures. Het zijn dan eerstelijnsdiensten zoals huisartsen of het OCMW, maar ook de 'brede instap' diensten zoals inloopteams, preventieteams, CLB, CAW en het JAC. Aanvullend zijn er ook nog de gespecialiseerde diensten zoals de Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg, Centra voor kindercare en gezinsondersteuning, etc.⁵⁵

De gemandateerde voorzieningen, namelijk het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg (OCJ) of het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling (VK), kunnen niet tussenkomen op verzoek van een particulier, maar enkel op verzoek van een jeugdhulpverlener (vb. een CLB of JAC-medewerker), politie of parket.⁵⁵

⁵⁵ <https://www.jeugdhulp.be/over-jeugdhulp/jeugdhulplandschap>

⁵⁵ Verslag 2018 BOPV, p.126.

⁵⁵ <https://www.jeugdhulp.be/themas/rechtstreeks-toegankelijke-jeugdhulp>.

⁵⁵ <https://www.jeugdhulp.be/organisaties/intersectorale-toegangspoort-itp>; Opgelet, het VK is wel het rechtstreeks aanspreekpunt voor alle mogelijke situaties van geweld op kinderen, ook voor burgers.

Het OCJ is bevoegd wanneer de ontwikkelingskansen van de betrokken minderjarige in gedrang komen.⁵⁵ Het VK is dan weer bevoegd wanneer het gaat over emotionele, fysieke, seksuele mishandeling of nalatigheid.⁵⁵ Op deze manier worden jongeren in een verontrustende opvoedingssituatie op een georganiseerde en efficiënte wijze doorverwezen naar de juiste eerstelijnsdiensten of de toegangspoort naar de niet-rechtstreekse Jeugdhulp, nadat het OCJ of VK de situatie hebben onderzocht.⁵⁵

Pas indien de vrijwillige hulp geweigerd werd of mislukt is, kunnen de actoren van de vrijwillige jeugdhulp de jongere doorverwijzen naar het jeugdparket. Ook andere voorzieningen, particulieren en de politie (na het opstellen van een pv) kunnen het jeugdparket inschakelen.⁵⁵

Het parket kan deze zaak dan voor de Nederlandstalige jeugd- en familierechtbank brengen, die ten aanzien van de jongere, zijn familie of naasten een maatregel kan nemen. Opnieuw, enkel indien de gezondheid of veiligheid van de jongere ernstig in het gedrang is én de vrijwillige hulp geen mogelijkheid (meer) is. Het gaat hier dan over situaties waarbij de *“fysieke of psychische integriteit bedreigd is, hetzij omdat hij/zij gewoonlijk of herhaaldelijk gedragingen stelt die op reële en rechtstreekse wijze zijn mogelijkheden tot affectieve, sociale of intellectuele ontplooiing belemmeren, hetzij omdat hij/zij het slachtoffer is van ernstige nalatigheden, van mishandelingen, van misbruik van gezag of van seksueel misbruik die hem/haar op rechtstreekse en reële wijze bedreigen”*.⁵⁵ Daarnaast is het ook mogelijk voor de jeugdrechtbank om in geval van hoogdringendheid toch reeds een voorlopige maatregel te treffen indien de situatie het niet toelaat om vrijwillige hulp af te wachten.⁵⁵

De gedwongen maatregelen die de rechtbank kan opleggen, zijn gericht op herstel en variëren van pedagogische richtlijnen ten aanzien van personen met ouderlijk gezag, de jongere plaatsen onder toezicht van de bevoegde sociale dienst, een begeleiding bevelen, een opvoedend project opleggen, de jongere een semi-residentiële voorziening doen bezoeken, plaatsen in een observatie- of oriëntatiecentrum of toevertrouwen aan een gezin of betrouwbaar persoon, tot het, in uitzonderlijke omstandigheden, plaatsen, van een jongere in een gepaste open voorziening. Ze kunnen zowel in de voorbereidingsfase als tijdens de fase ten gronde van de rechtspleging worden genomen.⁵⁵

Deze maatregelen worden, zoals eerder vermeld, uitgevoerd met medewerking van de diensten en voorzieningen van de Vlaamse Gemeenschap, namelijk de sociale dienst van de Vlaamse Gemeenschap bij de jeugdrechtbank van Brussel, gemandateerde voorzieningen en andere voorzieningen die tot de niet-rechtstreekse jeugdhulp behoren.⁵⁵

Gespecialiseerde opvang voor slachtoffers tienerpooiers

Er bestaat in **Brussel** géén opvangstructuur die gespecialiseerd is in de opvang van minderjarige slachtoffers van tienerpooiers. Meerderjarige slachtoffers kunnen terecht in het opvanghuis van PAG-ASA (cf. infra), die echter géén erkenning heeft om minderjarigen op te vangen. Enkel wanneer de ouder(s) ook slachtoffer zijn van mensenhandel, kunnen minderjarigen samen met hun ouder(s) opgevangen worden.

⁵⁵ <https://jongerenwelzijn.be/professionelen/jeugdhulpaanbieders/omgaan-met-verontrusting/>

⁵⁵ <http://www.vertrouwenscentrum-kindermishandeling.be/over-het-vertrouwenscentrum-kindermishandeling.php>

⁵⁵ Verslag 2018 BOPV, p.126, §2.

⁵⁵ Verslag 2018 BOPV, p.127, §4.

⁵⁵ Art. 8, Ordonnantie hulpverlening 2004...

⁵⁵ Art. 9, Ibid.

⁵⁵ Art. 10 & 11, Ibid.

⁵⁵ Art. 13, Ibid; Art. 1 & 3, Samenwerkingsakkoord Brussel 2007.

In **Vlaanderen** bestaan er wel verschillende (kleine) initiatieven die een gespecialiseerde opvang bieden voor slachtoffers van tienerpooiers. Ook Nederlandstalige Brusselse meisjes zouden daar dus opgevangen en begeleid kunnen worden.

Bij **Emmaüs** (in Antwerpen) kunnen meisjes terecht die een lange geschiedenis in de hulpverlening kennen. De meesten leggen moeilijk contacten. Meerendeel van de meisjes verbleven voordien in de gemeenschapsvoorziening in Beernem. Ze hebben vaak ernstige problemen thuis, op school, in contacten met anderen, met de politie of het gerecht. Tijdens de begeleiding kunnen deze meisjes verblijven in Van Celst op het Kiel bijvoorbeeld. Daar is plaats voor 20 meisjes. Indien nodig en gewenst, is een langdurige opname mogelijk. Daarnaast kunnen ze ook thuis begeleid worden of terwijl ze in een andere voorziening verblijven. Sinds het afgelopen jaar beschikt Van Celst ook over een gespecialiseerde en beveiligde Unit voor slachtoffers van tienerpooiers.⁵⁵

Wingerdbloei (in Antwerpen) is een begeleidingscentrum en onafhankelijke VZW, gesubsidieerd en erkend door het Agentschap Opgroeien Jongerenwelzijn van de Vlaamse Overheid. Zij staan klaar voor jongeren en gezinnen met kinderen van 3 tot 18 jaar. In deze context bieden zij hulp aan jongeren met gezinnen en kinderen in een moeilijke opvoedingssituatie. Sinds 2019 beschikken zij ook over een gespecialiseerde en beveiligde Unit voor slachtoffers van tienerpooiers.⁵⁵

Momenteel wordt er ook verder gewerkt aan innovatieve woonvormen die in de loop van 2020 en 2021 opgestart zullen worden. Zo is er **Huize Sint-Vincentius**⁵⁵ (in Zelem) dat op maat innovatieve woonprojecten uitwerkte en **beveiligde opvang**, georganiseerd door een 20-tal partners waardoor zo'n 150 plaatsen bijgekomen zijn én die het statuut krijgen voor mogelijke opvang van slachtoffers van tienerpooiers, maar die niet uitsluitend voor deze doelgroep bedoeld zijn. Daarnaast is er het Initiatief van **Minor-Ndako, PAG-ASA en De Wissel** (in Vlaams-Brabant) die een kleinschalige opvang op een anonieme, discrete plek zullen aanbieden waar buitenlandse minderjarige slachtoffers opgevangen zullen worden.

Daarnaast worden slachtoffers nog steeds geplaatst in **gemeenschapsvoorzieningen**. Het betreft hierbij een exclusief gesloten aanbod waarbij wordt ingezet op constructief en herstelgericht werken met de jongere en zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken. Dit is in principe voor jongeren die (vermoedelijk) een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd. Ook is er, duidelijk afgescheiden qua werking, een aanbod herstelgerichte time-out voor jongeren in een verontrustende opvoedingssituatie binnen een gerechtelijke maatregel. Het betreft De Kempen, De Zande & De Grubbe, met verschillende campussen.⁵⁵

Tot slot is er ook **Alba**⁵⁵ (in Leuven) die krachtgerichte ervaringstrajecten aan jongeren in de jeugdzorg aanbiedt zoals onthemingen en **Vzw NE(S)T** (in Gent), een project dat in augustus 2018 werd opgericht, mede gefinancierd door de Vlaamse Overheid. Ne(s)t bestaat uit een groep vrijwilligers die een aantal vaste taken op zich neemt. Dat gaat van hulp bij het huishouden tot fundraising en gespecialiseerde begeleiding in een huiselijke sfeer. Vzw Ne(s)t helpt en vangt specifiek slachtoffers van tienerpooiers op in een verblijfshuis. De vereniging werkt op 3 vlakken: vertrouwensfiguren ondersteunen, een reflectiehuis oprichten en beleid adviseren.⁵⁵

⁵⁵ <https://www.jeugdzorgemmausantwerpen.be/van-celst>.

⁵⁵ <https://wingerdbloei.be/over-ons/>.

⁵⁵ <https://www.huizesintvincentius.be/wiezijnwe/>.

⁵⁵ <https://www.jeugdhulp.be/organisaties/gemeenschapsinstelling>.

⁵⁵ <http://alba.be/ondersteunende-begeleiding/>.

⁵⁵ <https://nestvzw.be;>

Gespecialiseerde begeleiding voor slachtoffers tienerpooiers

In **Brussel** biedt **PAG-ASA** gespecialiseerde begeleiding aan slachtoffers van mensenhandel, meerderjarig of minderjarig. Bij minderjarige slachtoffers focust de begeleiding zich op de administratieve en juridische aspecten, waarbij nauw wordt samengewerkt met de jeugdhulpverlener en/of voogd van de minderjarige. PAG-ASA biedt ook steun aan professionals die in contact zijn met (minderjarige) slachtoffers van mensenhandel; dit betreft zowel adviesverlening als vorming.

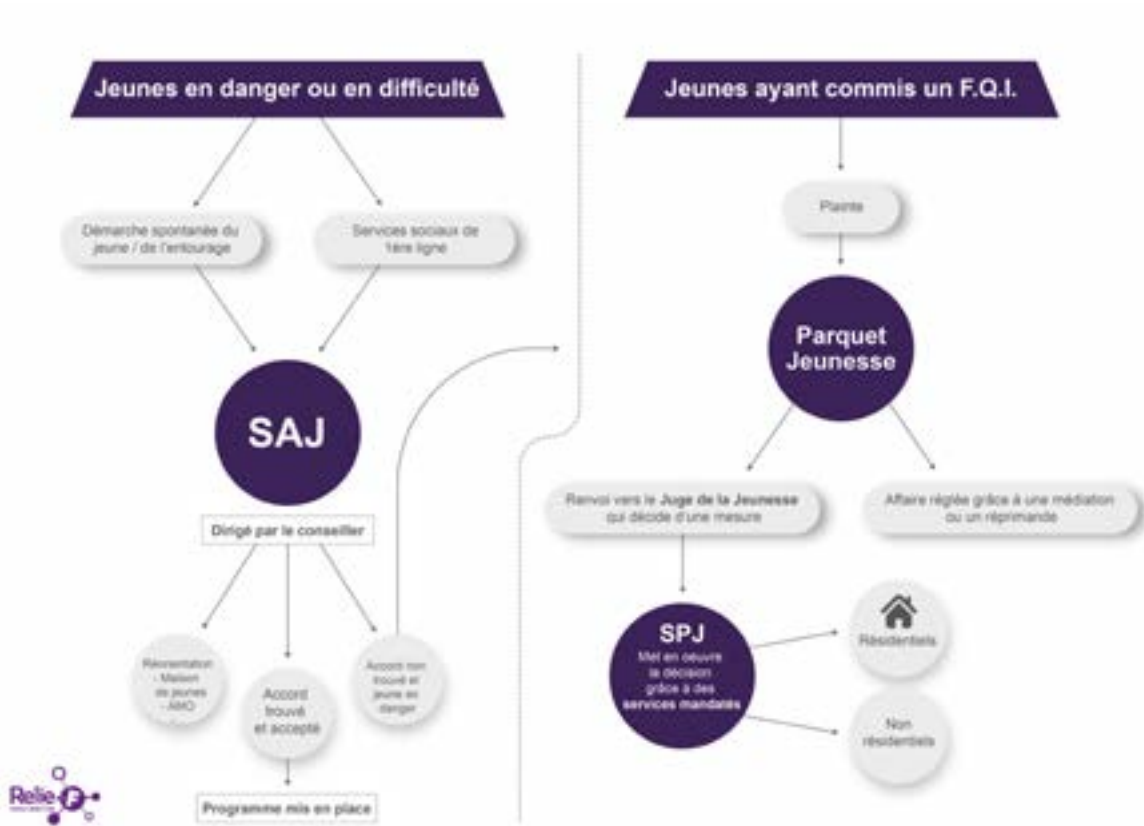
In 2019 startte **Payoke** (het gespecialiseerde centrum voor slachtoffers van mensenhandel in Antwerpen) een pilootproject voor slachtoffers van tienerpooiers in Vlaanderen, dankzij subsidies van de Vlaamse overheid. In dat kader verzamelt Payoke informatie over het aantal slachtoffers in Vlaanderen, geeft het advies en opleidingen, zorgt het voor assessments van potentiële tienerpooierslachtoffers en biedt het ook een ambulante begeleidingstraject voor slachtoffers.⁵⁵

⁵⁵ <https://www.payoke.be/nl/loverboys/>

Franstalig slachtoffer

Organisatie van de jeugdhulp door de Federatie Wallonië-Brussel⁵⁵

Voor Franstalige minderjarigen in Brussel wordt de uitvoering van de jeugdhulp geregeld door het Wetboek van preventie, hulpverlening aan de jeugd en jeugdbescherming van 2018.⁵⁵ Het nieuwe wetboek behandelt zowel het preventieve luik, alsook de jeugdhulp, jeugdbescherming en maatregelen betreffende jeugddelinquentie.⁵⁵

Vooreerst kunnen personen terecht bij '**Les Services d'aide en milieu ouvert**' (AMO).⁵⁵ Zij komen enkel tussen op vraag van de jongere of zijn/haar omgeving en handelen gratis in volledige vertrouwelijkheid. Daarnaast kunnen ze ook terecht bij '**Les Services d'aide à la Jeunesse**' (SAJ). Zij kunnen de minderjarige en/of hun omgeving doorverwijzen naar een specifieke dienst zoals het OCMW, de geestelijke gezondheidszorg, een actiedienst in een Open Milieu of 'SOS Enfants'. Deze laatste zijn bevoegd wanneer het kind slachtoffer is van mishandeling, ontbering of nalatigheid. Tot slot zijn er ook beschermingsmaatregelen mogelijk die opgelegd worden naar aanleiding van een juridische beslissing. De uitvoering en opvolging hiervan gebeurt door de jeugdrechter.

⁵⁵ <https://www.relie-f.be/le-secteur-j/>

⁵⁵ Wetboek jeugdbescherming 2018.

⁵⁵ Verslag 2018 BOPV, p.123.

⁵⁵ <http://www.aidealajeunesse.cfwb.be/>

Wat betreft **opvang** zijn er uiteraard de services résidentiels généraux (SRG). Daarnaast zijn er ook '**les services résidentiels spécialisés (SRS)**'. Deze centra organiseren de opvang van jonge meisjes in een verontrustende opvoedingssituatie die een specifieke en gespecialiseerde hulp vergen. Het gaat hier dan over de aanpak van agressief gedrag, psychologische problemen of herhaalde delinquentie. De focus van hun trajecten ligt op de re-integratie van jongeren in hun familie of hen klaar stomen voor een autonome levenssituatie, wanneer de periode van opvang is afgelopen. Zo is er bijvoorbeeld 'Tamaris/Tamaya', een voorziening in Brussel waar zo'n 30 jongeren opgevangen kunnen worden na een mandaat van de Jeugdrechtbank en de Diensten van l'Aide de la Jeunesse'. Verder is er ook nog 'Le Toboggan', een gespecialiseerd centrum in Mons voor de opvang en begeleiding van meisjes die komen van de IPPJ in Saint-Servais. Dit omvat ook een structuur voor de opvang van adolescente moeders.⁵⁵

Ten tweede zijn er ook **les Institutions Publique de Protection de la Jeunesse (IPPJ's)** waar minderjarigen enkel gedwongen geplaatst kunnen worden nadat ze een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd. Voor Franstalige meisjes bestaat er maar één voorziening en die bevindt zich in Saint-Servais. We kunnen dit uiteraard niet als een daadwerkelijk opvang voor slachtoffers omschrijven, maar in de realiteit zijn deze meisjes wel vaker slachtoffer van seksuele uitbuiting én hebben ze zelf ook een feit gepleegd.

Een derde luik binnen de beschermingsmaatregelen betreft dan weer de '**Equipes Mobiles d'Accompagnement (EMA)**'. Hiervan bestaan er drie in Brussel. Zij komen tussen wanneer een jongere een als misdrijf omschreven feit heeft gepleegd en de Jeugdrechter een educatieve omkadering door deze dienst oplegt. In zo'n situatie zal een EMA de maatregelen uitvoeren en opvolgen die opgelegd werden door de rechter.⁵⁵

Gespecialiseerde opvang voor slachtoffers van tienerpooiers

Er bestaat in **Brussel géén opvangstructuur** die gespecialiseerd is in de opvang van minderjarige slachtoffers van tienerpooiers. Meerderjarige slachtoffers kunnen terecht in het opvanghuis van PAG-ASA (cf. supra), die echter géén erkenning heeft om minderjarigen op te vangen. Enkel wanneer de ouder(s) ook slachtoffer zijn van mensenhandel, kunnen minderjarigen samen met hun ouder(s) opgevangen worden.

In **Wallonië** bestaat ook géén specifieke opvang voor deze slachtoffers, maar bestaat wél de mogelijkheid voor opvang bij **Esperanto** (in Henegouwen). Ook Franstalige Brusselse meisjes kunnen daar dus opgevangen worden. Esperanto biedt gespecialiseerde opvang en begeleiding aan niet-begeleide minderjarige vreemdelingen die potentieel slachtoffer van mensenhandel zijn.

Gespecialiseerde begeleiding voor slachtoffers van tienerpooiers

In **Brussel** biedt PAG-ASA gespecialiseerde begeleiding aan slachtoffers van mensenhandel, meerderjarig of minderjarig. Bij minderjarige slachtoffers focust de begeleiding zich op de administratieve en juridische aspecten, waarbij nauw wordt samengewerkt met de jeugdhulpverlener en/of voogd van de minderjarige. In **Luik** heeft Sürya hetzelfde aanbod. Voor minderjarige slachtoffers wordt dan samengewerkt met andere (niet-gespecialiseerde) opvangstructuren voor minderjarigen in Brussel en Vlaanderen.

⁵⁵ <https://tamaris-tamaya.be/>; <http://miec.be/le-toboggan/>.

⁵⁵ <http://www.aidealajeunesse.cfwb.be/index.php?id=632>

Buitenlands slachtoffer

Een buitenlands slachtoffer zal kunnen beroep doen op de diensten van de Vlaamse of Franstalige gemeenschap zoals hierboven uitgewerkt. Op welke dienst het slachtoffer beroep kan doen, hangt af van de domicilie van de voogd of ouder. Dit wil zeggen dat als de betrokken voogd gedomicilieerd is in Vlaanderen, het slachtoffer beroep kan doen op de diensten van de Vlaamse Gemeenschap. Gaat het over een Voogd, gedomicilieerd in Wallonië, dan kan het slachtoffer terugvallen op de diensten van de Franstalige Gemeenschap. Is de voogd gedomicilieerd in Brussel wordt dit bepaald aan de hand van dezelfde regels als hierboven uitgeschreven. Zoals reeds eerder vermeld, hangt dit af van de vrijwillige of gedwongen hulpverlening, bevoegde rechtbank en gebruikte taal tijdens deze procedure. De beschikbare diensten en te volgen procedure zijn dan ook opnieuw dezelfde zoals hierboven uitgeschreven.

Specifiek in het geval van een **niet-begeleide minderjarige** is het ook belangrijk om te vermelden dat de voogd kan vragen om de minderjarige **te plaatsen** in een verblijfshuis, georganiseerd door Fedasil, het Rode Kruis of Plan MENA, een pleeggezin of een voorziening van de bijzondere jeugdzorg, al dan niet gespecialiseerd in de opvang van niet-begeleide minderjarigen of minderjarige slachtoffers van mensenhandel **zoals Minor-Ndako of Espéranto**⁵⁵.

Ondersteuning door de gespecialiseerde centra voor slachtoffers van mensenhandel

In elke situatie van mensenhandel kunnen slachtoffers een beroep doen op één van de drie gespecialiseerde centra voor slachtoffers van mensenhandel: **PAG-ASA (in Brussel), Payoke (in Antwerpen) of Sürya (in Luik)**.⁵⁵ Deze 3 centra zijn sinds meer dan 25 jaar erkend door de federale overheid om hulp te bieden aan slachtoffers van mensenhandel. Hun mandaat is niet territoriaal gebonden. Hierdoor kunnen zij slachtoffers van mensenhandel over het volledige grondgebied ondersteunen in het kader van de bijzondere beschermings- en bijstandsprocedure en opvangen. Bovendien kunnen zowel Belgen als niet-Belgen, meerderjarigen én minderjarigen beroep doen op de centra, slachtoffers van tienerpooiers inclusief.

Om aanspraak te kunnen maken op deze beschermingsprocedure (en hulpverlening) moet de betrokken persoon akkoord gaan met zijn met de 3 cumulatieve voorwaarden (cf. supra).⁵⁵

De centra bieden een integrale begeleiding op maat van elk slachtoffer met een psychosociaal, administratief en juridisch luik. Zij bieden ook beschermde opvang in hun drie opvanghuizen aan meerderjarige slachtoffers. Na een verblijf in het opvanghuis wordt de begeleiding een paar jaar ambulante verdergezet tot de gerechtelijke procedure is afgerond en/of tot het slachtoffer opnieuw autonoom is. Aangezien de centra niet erkend zijn om minderjarigen op te vangen, worden minderjarige slachtoffers opgevangen door structuren zoals Minor-Ndako en Espéranto (cf. supra).⁵⁵ De gespecialiseerde centra zorgen dan wel voor de administratieve en juridische begeleiding van deze kinderen, in nauwe samenwerking met de sociaal werker van de jeugdvoorziening. Van zodra een minderjarige 18 wordt, kan hij/zij dan (indien nodig en gewenst) door het betrokken gespecialiseerd centrum opgevangen worden.

⁵⁵ <https://minor-ndako.be/>; <https://www.esperantomena.org/>

⁵⁵ <https://www.payoke.be/>; <https://pag-asa.be/>; <http://www.asblsurya.org>.

⁵⁵ Art. 1.4. Omz. 23 december 2016 inzake de invoering van een multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot de slachtoffers van mensenhandel en/of van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel, BS 10 maart 2017.

⁵⁵ <https://www.myria.be/nl/mensenhandel-smokkel/slachtoffercentra>

Zorgcentra na Seksueel geweld

In België bestaan drie **Zorgcentra na Seksueel Geweld** (in Brussel, Gent en Luik).⁵⁵ Bovendien wordt er momenteel verder gewerkt aan een uitbreiding naar andere provincies.⁵⁵ Een Zorgcentrum na Seksueel Geweld (ZSG) is een aparte dienst binnen een ziekenhuis waar elk slachtoffer van seksueel geweld terecht kan, op gelijk welk uur, op gelijk welke dag. Op het ZSG kan een slachtoffer de volgende zorg krijgen:

- Medische zorg: zowel verzorging van verwondingen en letsels als onderzoeken en behandeling van allerlei fysieke, seksuele of reproductieve gevolgen
- Psychische zorg: de eerste psychische zorgen (zowel een luisterend oor als uitleg over wat normale reacties zijn na een schokkende gebeurtenis, advies over hoe je daar mee om kan gaan), alsook verdere begeleiding bij de ZSG-psycholoog
- Forensisch onderzoek: het vaststellen van letsels vaststellen, sporen van de pleger onderzoeken, bewijsmateriaal voor een eventuele aanklacht en rechtszaak verzamelen
- Klacht neerleggen bij de politie indien gewenst, met behulp van speciaal opgeleide zedeninspecteurs
- Opvolging nadien: zowel medische opvolging voor eventuele medicatie of voor letsels, als psychische opvolging bij het verwerkingsproces van het gebeurde

De ZSG's zijn op de hoogte van de signalen mensenhandel en nemen regelmatig contact op met de gespecialiseerde centra mensenhandel om potentiële slachtoffers door te verwijzen. Omgekeerd doen de gespecialiseerde centra ook regelmatig beroep op de ZSG's wanneer slachtoffers van seksuele uitbuiting specifieke medische zorg nodig hebben en/of een kit 'seksueel geweld' moeten ondergaan.

IV. Knelpunten

Voorgaand overzicht schetst reeds goed hoe groot het probleem in Brussel is. De huidige situatie is namelijk onrechtvaardig, onjuist en in strijd met de rechten van het kind doordat een kind niet dezelfde hulpverlening krijgt als het de Franstalige route dan wel de Nederlandstalige route moet volgen. Dit brengt de bescherming van het kind en zijn of haar belangen ernstig in het gedrang. Bovendien druist het in tegen het principe van het 'hoger belang van het kind', alsook het maximaliseren van de ontwikkelingskansen van elk kind.

Ten eerste bleek het een heel moeilijke opdracht te zijn om op een overzichtelijke manier alle beschikbare hulp voor mogelijke slachtoffers van tienerpooiers op te lijsten. Zo is het vaak onduidelijk wie wanneer bevoegd is voor de hulpbehoevende minderjarige. Dit ligt uiteraard aan de Belgische context en realiteit, maar enige duidelijkheid hierover is wel essentieel om te weten welke diensten ingeschakeld kunnen worden en op welke manier dit dan moet gebeuren. De **onduidelijkheid en complexiteit** bleek eveneens uit kortere en verkennende gesprekken met of (onbeantwoorde) vragen aan administraties en professionelen die dagelijks in contact komen met (potentiële) slachtoffers. Zij zijn vaak niet op de hoogte wie ze wanneer kunnen inschakelen en zitten hierdoor wel vaker met de handen in het haar.

Ten tweede blijkt **het aanbod aan specifieke, gespecialiseerde opvang en begeleiding** beperkt om (potentiële) minderjarige slachtoffers ten volle te kunnen ondersteunen en beschermen. De vraag rijst ook of een kind dat in Brussel woont al dan niet dezelfde hulpverlening en opties krijgt als hij/zij de Franstalige dan wel de Nederlandstalige route volgt. Bovendien is er geen enkele (semi-) gesloten voorziening, noch gespecialiseerde

⁵⁵ <https://www.seksueelgeweld.be/zorgcentra-na-seksueel-geweld-wat-voor-wie-waar>.

⁵⁵ <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/02/26/zorgcentra-na-seksueel-misbruik/>.

opvang voor slachtoffers van tienerpooiers in Brussel. Deze kinderen moeten dan ook naar een voorziening in Vlaanderen of Wallonië.

Ten derde kunnen de **gespecialiseerde centra voor slachtoffers van mensenhandel** een belangrijke rol spelen in de ondersteuning en begeleiding van minderjarige slachtoffers, zoals bijvoorbeeld de voorbereiding van een politieverhoor, follow-up tijdens het onderzoek, voorbereiding op een rechtszaak, maar dit is geen evidentie. PAG-ASA bijvoorbeeld heeft de expertise, maar vandaag is het voor hen niet mogelijk om dit 'hulpaanbod buiten de beschermingsprocedure' aan te bieden omwille van te beperkte middelen. Uiteraard laten ze deze slachtoffers die niet in de procedure stappen ook niet in de kou. Ze verwijzen hen door naar andere niet-gespecialiseerde organisaties, die hen ook kunnen begeleiden, maar dan op een andere manier. Momenteel ontving enkel Payoke, het gespecialiseerd centrum in Antwerpen, aanvullende fondsen in het kader van het hierboven vermelde pilootproject in Vlaanderen. Bovendien worden ook zij nu reeds geconfronteerd met een lange wachtlijst én kunnen zij niet dezelfde ondersteuning bieden aan een Franstalig slachtoffer.

6. DE TIENERPOOIERPROBLEMATIEK IN BRUSSEL: BEVINDINGEN

I. Inleiding & schaal van de problematiek

De kwantificering van het aantal tienerpooiers en vooral hun slachtoffers is aartsmoeilijk en momenteel onmogelijk, omdat slachtoffers vaak neigen om contact met de politie te vermijden, maar ook niet veel uit de doeken doen ten aanzien van familie, naasten of het middenveld. De grote diversiteit aan profielen, achtergronden, oorzaken en contexten van grooming en uitbuiting (lokaal/internationaal) verhindert bovendien een duidelijke signalering of categorisering in de databanken. Tijdens de gesprekken geven veel respondenten immers aan dat veeleer via 'omwegen' bekend raakt dat een meisje onder invloed van een tienerpooier staat, bijvoorbeeld omdat ze regelmatig wegloopt uit een voorziening, plots over een andere vriendenkring beschikt, regelmatig nieuwe spullen zoals een smartphone heeft en tal van andere elementen, die al of niet benoembaar zijn. Dossiers van slachtoffers zijn dan ook eerder '**puzzelstukjes**' en vaak krijgt een dossier pas concreet vorm van zodra de tiener reeds in de binding- en uitbuitingfase zit en er talloze signalen waren.

Het criminele fenomeen van tienerpooiers en hun slachtoffers is met andere woorden niet alleen vaak verborgen, complex, divers maar ook te veranderlijk om louter aan **gangbare clichés of framing** over te laten. Dit vormde een belangrijke uitdaging voor voorliggend onderzoek, in het bijzonder in een grootstedelijke context van 'superdiversiteit' maar ook grote dualiteit, ruimtelijk geconcentreerde armoede en uitsluiting, hoge schooluitval en precare posities op de arbeidsmarkt en werkloosheid die vooral kwetsbare laaggeschoolde jongeren treft.⁵⁵ Een recente studie van de ULB en de Koning Boudewijnstichting onderstreept dat in Brussel vier op de tien kinderen opgroeien in een context van lage(re) kansen en armoede; één op de zes kinderen opgroeit in éénoudergezinnen; gemeenschappen van inwoners, met name etnische minderheden, maken beduidend meer kans om in een armoedeval terecht te komen.⁵⁵

Het is welbekend dat tienerpooiers jonge meisjes viseren die een parcours doorheen de bredere takken van **de jeugdzorg en -bescherming** kennen. Vaak gaat het om meisjes waarvan kan gezegd worden dat ze cognitief, materieel, psychologisch, sociaal,... in een **precaire positie** zitten, door een traject van affectieve en materiële achterstand met weinig intellectuele stimulans of zelfs acute verwaarlozing en mishandeling tijdens de kinder- of vroege puberjaren. Het wordt in de literatuur beschreven dat net deze groep van meisjes een makkelijke 'prooi' vormen voor de tactieken van geveinsde affectiviteit, aandacht, 'liefde' maar ook cadeautjes. Tactieken die tienerpooiers stevast uitrollen om de jonge meisjes te groomen, binden en uit te buiten. Ook zien tienerpooiers veel potentieel in de rol van de **gatekeeper** voor die andere, betere of spannendere wereld met nieuwe vriendennetwerken, drugs en 'fun' en vooral dat gevoel van erkenning. Dit onderzoek onderstreept de kracht van dergelijke tactieken om meisjes te binden, isoleren en - soms traag maar tegenwoordig erg snel - uit te buiten in de verborgen prostitutie.

⁵⁵ Voor meer informatie over de complexe Brusselse samenlevingscontext, armoede, uitsluiting en dualisering zie bijvoorbeeld BISA, 2011; Corijn en Vloeberghs, 2010; Martens en Verhoeven, 2009; Pannecoucke et al., 2014.

⁵⁵ Guío & Vandenbroucke, 2018.

Doorheen de interviews viel op hoezeer de betrokken respondenten die hun verhaal deden in het kader van de context van tienerpooiers en hun minderjarige slachtoffers naast behoorlijk wat afgelijnde inzichten in de materie, ook heel wat bezorgdheden formuleerden en er eigenlijk best wel wat frustraties kwamen bovendrijven, aangevuurd door een gevoel van **machteloosheid** om deze complexe problematiek te beheersen, laat staan in te perken. Dat deze problematiek bovendien erg verborgen, moeilijk tastbaar én detecteerbaar is, draagt daartoe zonder twijfel bij. Bovendien zijn er duidelijke signalen dat het werkveld een helder beschreven (interpretatie)kader ontbeert die een afdoende detectie faciliteert. Er is veel versnippering en iedereen spreekt onvoldoende dezelfde taal, figuurlijk uitgedrukt.

Maar de problematiek van tienerpooiers en hun minderjarige slachtoffers is een **verborgen**, complex maatschappelijk en sociaal fenomeen waarin merkwaardige grijsinten zichtbaar worden. Het is moeilijk om deze problematiek louter in zwart-wit termen of zuivere tweedeling – dader versus slachtoffer – te beschrijven. Net zoals dat in de literatuur wordt belicht, hebben slachtoffers van tienerpooiers veel moeite om zich dusdanig te identificeren, een gegeven dat consequent terugkeerde tijdens de gesprekken en interviews met tientallen respondenten. Ook bleek snel dat er niet één ‘typisch’ dossier bestaat en elke case toch wel wat anders is in een grootstad die duidelijk worstelt met de detectie van dit erg verborgen probleem.

Met dit onderzoek wensen we, zoals reeds aangehaald, een blik te werpen op die complexiteit, door na te gaan welke weerkerende profielen, thema’s en patronen zichtbaar worden en hoe de verborgen uitbuiting van minderjarige meisjes vorm krijgt in Brussel. En dat levert bijzondere vaststellingen op. Er zijn duidelijke indicaties dat tienerpooiers ook andere groepen van jonge meisjes viseren en het niet uitsluitend om ‘instellingsmeisjes’ gaat; ook konden we de tactieken van tienerpooiers in relatie tot **internationaal** georganiseerde mensenhandel opmerken.

Deze vaststellingen beklemtonen de noodzaak om naast concepten zoals grooming, binding (isolatie) en uitbuiting, ook oog te hebben voor het proces van “hawking”, met name een term die volgens ettelijke respondenten de praktijk van tienerpooiers goed weerspiegelt: om als een spreekwoordelijke roofvogel doelbewust een *bepaalde* doelgroep te viseren, rond te cirkelen en van zodra een zwak of potentieel slachtoffer wordt gezien in die afgebakende groep erg snel te groomen om het slachtoffer te binden en te isoleren van oude netwerken. Het verduidelijkt vooral dat **slachtoffers niet lukraak** gevonden worden. Het is ook in dit onderzoek vaak aangehaald dat tienerpooiers een ‘zesde zintuig’ ontwikkelden om dit te verwezenlijken. Het was niet makkelijk om informatie over de daders los te weken, die was vaak niet voorhanden, maar er zijn signalen dat tienerpooiers **goed georganiseerd** zijn, elkaar kennen en er netwerken bestaan. Dit onderzoek onderstreept hoe de daders zich aanpassen en moeilijk te onderscheppen zijn. Opmerkelijk is welke rol het **internet en de sociale media** daarin hebben, bij uitstek hét ronselplatform. Maar de invloedssfeer van tienerpooiers beperkt zich niet tot de digitale wereld, hun tentakels reiken in mindere mate ook tot fysieke geografische locaties, bepaalde plekken in de stad maar ook scholen, al dan niet met de hulp van andere meisjes die als relais fungeren.

Kortom, de empirische vaststellingen van voorliggend onderzoek bevestigen talloze inzichten uit de wetenschappelijke literatuur maar er komen toch ook bijzondere nuances in beeld die suggereren dat de problematiek van tienerpooiers in beweging is. In wat volgt lichten we deze indrukken en inzichten over deze wel erg verborgen wereld van tienerpooiers en hun minderjarige slachtoffers toe. Deze worden bovendien bevestigd door de dossiers bij Child Focus, PAG-ASA en Payoke waar ook slachtoffers van de problematiek in Brussel aangemeld werden.⁵⁵

⁵⁵ Het betreft (potentiële) slachtoffers die in Brussel uitgebuit werden of worden of die daar wonen; De afgelopen 6 maanden opende Child Focus een 15 tal dossiers met betrekking tot (potentiële) slachtoffers in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest; Payoke ontving dan weer 3 dossiers in 2019;

II. De slachtoffers

A. Inleiding

Uit de interviews en aangemelde dossiers komt duidelijk naar voren dat hét profiel van een tienerpooierslachtoffer onbestaande is en dat de slachtoffers op veel vlakken verschillen. Elkéén heeft een eigen problematiek, achtergrond, context en verhaal. Bovendien hebben Brusselse slachtoffers een diverse nationaliteit en etniciteit. En toch is er één gemene deler te ontwaren: elk slachtoffer wordt geconfronteerd met een **intens verlangen naar een beter of ander leven**. Het is dan ook dat verlangen dat hen zeer kwetsbaar maakt voor de gewiekste tactieken van een tienerpooier, die deze verlangens met succes uitbuit.

Naast deze gemene deler zijn er ook bepaalde **elementen die wel vaker terugkomen** dan andere en die dus een aanwijzing kunnen zijn van mogelijk slachtofferschap, maar die niet álle slachtoffers gemeen zullen hebben.⁵⁵ Zo blijkt een problematische **gezinsachtergrond en/of uithuisplaatsing** weldegelijk een factor te zijn die meespeelt en wordt dezelfde vaststelling uit het Vlaamse onderzoek naar de tienerpooierproblematiek ook in de Brusselse context bevestigd. Verder blijken **schoolproblemen** en de afhankelijkheid van **alcohol en drugs** kwetsbaarheden die met veel plezier misbruikt worden door de daders. Hetzelfde is waar voor wat betreft **psychische problemen, gebrekkige of lage zelfwaardering en verstandelijke beperkingen**.

Uiteraard maakt ook **weglooppedrag** deze jonge meisjes uiterst kwetsbaar. Het is net op zulke momenten dat een bepaalde omkadering en ondersteuning ontbreekt en het is die leemte die opgevuld wordt door de daders. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de seksuele uitbuiting wel vaker tijdens deze momenten van verdwijning plaatsvindt. Maar evenzeer een **slecht sociaal netwerk** heeft een grote invloed. **Eenzaamheid en de afwezigheid van een vangnet** wanneer het (even) moeilijk gaat, maakt iemand logischerwijs vatbaar voor geveinsde aandacht en interesse.

Verder is het opmerkelijk dat talloze respondenten wijzen op de **complete banalisering van seksuele uitbuiting en prostitutie**, alsook een vorm van lichamelijke dissociatie. Slachtoffers maken opvallend vaak de associatie met “escorte”, iets wat in hun ogen niets te maken heeft met prostitutie, laat staan seksuele uitbuiting. Het is wellicht een manier van het slachtoffer om met de situatie waarin ze verzeild zijn geraakt, om te gaan. Iets wat ook bij de verschillende profielen verder wordt toegelicht. Gelinkt hieraan en voelbaar in bijna alle gevallen, is de uiterst problematische zelfidentificatie, met name een onvermogen van de slachtoffers om zich als dusdanig te erkennen. Dit wordt duidelijk gereflecteerd in de aanmeldingen van (mogelijke) slachtoffers, die steeds via derden verlopen, een probleem dat ook wordt bevestigd door de professionelen die met de meisjes in contact komen.

Tot slot is het belangrijk om op te merken dat de seksuele uitbuiting en tactieken die hiermee gepaard gaan de grens tussen minderjarigheid en meerderjarigheid met gemak overstijgen, waardoor velen onder hen in de uitbuitingssituatie blijven vastzitten wanneer ze meerderjarig zijn. Daarenboven signaleren zowel de dossiers als de respondenten een dalende leeftijd van de slachtoffers op het moment dat ze geronseld en uitgebuit worden en dit tot zelfs 11 jaar jong.

⁵⁵ Bijvoorbeeld, zo is dit veel minder van toepassing voor slachtoffers van Oost-Europese mensenhandel.

B. Specifieke profielen

Naast deze algemene vaststellingen met betrekking tot de slachtoffers is het anderzijds mogelijk om, op basis van de onderzoeksbevindingen, drie profielen onder de slachtoffers te onderscheiden. Deze zullen in hetgeen volgt uitgebreid aan bod komen. Het gaat dan voornamelijk over meisjes met een verleden in of traject door de bijzondere jeugdzorg (1); welgestelde meisjes, voornamelijk afkomstig uit de Brussels Zuidrand (2); slachtoffers van internationale mensenhandel, voornamelijk met een connectie in Oost-Europa en Frankrijk (3).

1. Meisjes (met een verleden) in de bijzondere jeugdzorg

Meisjes met een verleden in of traject door de bijzondere jeugdzorg en –bescherming die gemakkelijk ‘prooi’ worden van een tienerpooier worden vaak afgebeeld als jongeren die door een verleden in precaire omstandigheden een onvolledige, gestoorde persoonlijkheidsontwikkeling hebben, in het bijzonder op het vlak van affectie en aandacht. Om beter te begrijpen waarom deze groep van jonge meisjes schijnbaar zo makkelijk in te palmen is met geveinsde aandacht, haken respondenten die in de bredere echelons van de jeugdzorg werken in op de achtergrond en het ontwikkelingsparcours van deze jonge meisjes die al jaren in contact komen met de jeugdvoorzieningen. Dat is opvallend vaak een lamentabel parcours met verhalen over (zwaar) **achtergestelde thuissituaties**: afwezige of gescheiden ouders waarbij geen van beiden echt verantwoordelijkheid opneemt, een (groot) gebrek aan liefde, affectie en intellectuele stimulans, maar ook eenzaamheid, sociale isolatie of moeilijkheden op school die overgaan tot schoolverzuim. In een klein aantal cases was de beschreven achterstelling zeer acuut met kenmerken zoals drugsverslaafde ouders, vuile bewoning, naast mentale ook fysieke verwaarlozing, zussen en broers die al geplaatst zijn, vermoedens van incest... Kortom, ouders die elke vorm van verantwoordelijkheid laten schieten en tegen wie het minderjarige meisje moet beschermd worden.⁵⁵

Het gaat dus om meisjes die een **moeilijk parcours** achter zich hebben en door omstandigheden geplaatst zijn, al dan niet door de jeugdrechter (i.e. “onder mandaat”) of in samenspraak met de familie. Bijvoorbeeld gaat dat om niet-gesloten voorzieningen die een specifiek kader of traject aanbieden waarna een evaluatie volgt. De meisjes krijgen daar vaak een pak strikter gestructureerd kader voorgeschoteld maar worden niet van hun vrijheid beroofd; er wordt naar school gegaan, naar buiten gaan kan (in bepaalde gevallen enkel onder begeleiding); het is helemaal niet zo dat deze meisjes volledig geïsoleerd zijn van de buitenwereld en alle contacten of gebruik van sociale media verhinderd worden.

Het is net in die context dat jonge meisjes lokken met affectie maar ook zogenaamde nieuwe **vriendenkringen** en nieuwe gezichten heel doeltreffend kan zijn. Een respondent gaf aan dat de drang om ergens bij te horen een fundamenteel menselijk verlangen is, want “sociale isolatie kan dodelijk zijn.” Nieuwe netwerken zijn net daarom enorm aantrekkelijk, om eindelijk het gevoel te hebben iets te betekenen - versus dat sluimerende gevoel van ‘uitgespuwd’ te worden door de samenleving, voor hen gesymboliseerd door een zorgtraject en/of een precair verleden.

Een begeleidster in een (semigesloten) voorziening vond het niet leuk om dit zo maar op tafel te gooien maar meende door jarenlange ervaring met de problematiek snel in te kunnen inschatten welke meisjes vatbaarder waren voor tienerpooiers door zulke **emotionele binding**: minderjarigen die door een verleden van verwaarlozing en weinig of geen intellectuele stimulans, zijn merkbaar minder goed in staat om aan te voelen dat ze dat ze gemanipuleerd worden en waardoor ze het manipulatieve spel van de oudere gasten - vaak meerderjarig - slecht inschatten en blijven hangen in een wolk van positieve gevoelens om de hierboven geschetste leemte op te vullen.

⁵⁵ Hiermee wordt zeker niet beweerd dat alle jonge meisjes die uit een achtergestelde situatie komen en al een parcours kennen doorheen –zorg of jeugdbescherming altijd en vanzelf slachtoffer worden van tienerpooiers.

Een allesbehalve rooskleurig plaatje dat ook onder de geïnterviewde politiebronnen stelselmatig vermeld werd, is het heel vaak terugkerende verhaal van **herhaaldelijk weglopen**. Eén onder hen vertelde ons hoe politiediensten zulke slachtoffers tot 12 keer toe figuurlijk van de straat plukken, maar dan weer horen dat ze terug vluchten richting een tienerpooier (en zijn netwerken). Er zijn ook getuigenissen die suggereren dat de seksuele uitbuiting en het rondzwerven zodanig uit te hand liepen dat het slachtoffer toch voor een verblijf in een gesloten voorziening opteerde. Een voorziening biedt dan ook beduidend meer stabiliteit: er is voldoende eten, er is een veilige warme slaappleats...

Evenzeer zijn het meisjes die willen ontsnappen aan een precair leven door in te gaan op de avances van tienerpooiers, maar zij zouden de uitbuiting er bewust bijnemen als de prijs voor de vermeende '**voordelen van de seksuele uitbuiting**'. Een respondent van een gesloten voorziening schetst het zo:

"En dan hebben we zeker ook een groep meiden die daar, die bijna, ik zou zeggen een bewuste keuze maakt. Die daar weinig kwaad in zien, die het gevoel hebben van: wij halen daar financieel of materieel veel winst uit, wij genieten wel van dat leventje van drank en drugs en seksualiteit. Die daar, ja, die daar bewust voor kiezen. Dat zijn ook meiden die we hier zeker tegenkomen."

Ook een bron bij het parket schetst zulke context:

"Het zijn jonge mensen die weglopen [uit een instelling of andere voorzieningen], met alle gevolgen van dien, geld nodig, een slaappleats, maar ook om zich veilig te voelen. Jongeren komen zo in het spel van het snel bewegende geld terecht, waar het moeilijk afstand van nemen is."

Een politierespondent maakte zich veel zorgen over uitgerekend deze categorie, omdat het in de ogen van de respondent een kleine maar risicovolle groep is die door de ervaringen met een tienerpooier riskeren om **permanent in de prostitutie** te belanden bij meerderjarigheid, en dan (vaker) op zelfstandige basis.

In heel deze problematiek reiken met name de respondenten die in contact komen met de slachtoffers talloze (zeer) zorgwekkende inzichten aan. Respondenten konden er moeilijk concreet de vinger op leggen maar wisten door – vaak halfslachtige, vage - getuigenissen van weglopers dat er **effectief lijsten met onderduikadressen** circuleren om de ontsnappingen te stroomlijnen. Ook kregen we melding dat er platformen zijn op het internet waar je mits bepaalde termen te gebruiken jezelf kan bekend maken als 'wegloper', waarop er dan reactie kan komen of door "vriendinnen" doorverwezen kan worden. Het schetst het gegeven dat weglopers kunnen rekenen op een kennissenkring om een onderduikadres te vinden. Op de vraag in welke vorm (sociale media, chatapps, forum,...), waar en hoe precies dat dan verloopt bleef men het antwoord schuldig. Dat onderstreept hoe moeilijk het is, zelfs voor respondenten die dag in dag uit met de problematiek van geplaatste meisjes bezig zijn, om echt inzicht in dat verborgen leven van moderne uitbuiting te krijgen.

Zoals reeds vermeld kaartten respondenten vooral aan dat de **leeftijd van slachtoffers** opvallend daalde de voorbije tien jaar. Respondenten vertrouwd met casussen en dossiers gaven voorbeelden aan van slachtoffers van amper twaalf, dertien jaar. Ook etniciteit lijkt amper een factor te zijn in de problematiek van tienerpooiers en hun slachtoffers. Het was in feite moeilijk om daar een vinger op te leggen. Evengoed gaat het om blanke "Belgo-Belge" meisjes als om bijvoorbeeld meisjes met een Marokkaanse, Algerijnse of Centraal-Afrikaanse achtergrond of migratiegeschiedenis. In een superdiverse stad als Brussel, met ontelbare nationaliteiten, is dat wellicht niet zo'n verrassing. Wat dan wel meespeelt gaat eerder in de richting van achtergrondkenmerken op socio-economisch vlak zoals hierboven aangekaart.

Een uiterst significant inzicht dat door ettelijke respondenten in de bredere echelons van de jeugdzorg en binnen de politie kenbaar werd gemaakt, is hoe jonge slachtoffers van tienerpooiers betekenis verlenen aan prostitutie, hun lichaam en seksualiteit. Dit werd door een psychologe aangekaart als de **“complete banalisering van prostitutie”** en liever, van seksuele uitbuiting. Jonge meisjes die in de deze verdoken vorm van uitbuiting zijn gevallen en worden geëxploiteerd door tienerpooiers maken geen associatie met prostitutie of uitbuiting an sich, maar hebben het steevast over “escorte”; een verbloemende meer hedendaagse term die ook de vrij recente activiteit van aankondigen op internetplatforms weerspiegelt. Het fake glamoureuze aspect dat rond deze term hangt, speelt ook mee. Een respondent verklaarde deze merkwaardige verschuiving van betekenis over prostitutie doordat jongeren inadequate, verouderde beelden koesteren van de prostitutie en die stelselmatig kaderen in tippel- of raamprostitutees die bont en blauw worden geslaan door een gewelddadige tienerpooier. Dergelijke betekenisverlening kan gezien worden als een vorm van copingstrategie door de jonge slachtoffers om zichzelf anders te definiëren, om toch maar afstand te nemen van het concept prostitutie en seksuele uitbuiting. Een politiebron vertelde hoe zij jonge slachtoffers trachtte te confronteren door stapje voor stapje haar situatie te ontleden en proberen duidelijk te maken dat waar ze in verzeild zijn geraakt wel een vorm van seksuele uitbuiting is: er wordt geld voor ontvangen, het zijn vaak meerdere ‘klanten’ achter elkaar, er zijn aankondigingen op specifieke platforms, enz.

In het verlengde daarvan wijzen respondenten op het probleem van de “complete banalisering” van de feitelijke prostitutie door te refereren aan het precaire verleden van de jonge slachtoffers waardoor een vorm van **“lichamelijke dissociatie”** is ontstaan, het slachtoffer dat minder of niet meer in staat is om voeling te hebben met het eigen lichaam, laat staan affectieve seksualiteit en het eigen lichaam als een object ziet waar afstand van genomen kan worden. Dit werd verklaard door een precair verleden waarin sprake was van ernstige seksuele delinquentie zoals verkrachting en incest die volgens de bevroegde psycholoog een wederkerend kenmerk is onder jonge slachtoffers van tienerpooiers. Het feit dat meisjes op jonge leeftijd in een uiterst negatieve context in aanraking komen met gedwongen seks verhinderde de opbouw van een affectieve waarde van seksualiteit in relatie tot het eigen lichaam. Dit patroon van lichamelijke dissociatie kwam meermaals aan bod doorheen de gesprekken. Een respondent wees er op hoe jonge meisjes de vreselijke uitbuiting ondergaan, zichzelf wapenen door te denken “het duurt maar 12 minuten”, het eigenlijk wegfilteren en liever de ‘voordelen’ etaleren, de spulletjes, de reizen, het uitgaan. Het is een pertinente vaststelling dat er niet zwart-wit wordt geredeneerd en er heel wat grijstinten opduiken in wat een respondent de “nieuwe prostitutie” noemt, maar waarbij wij liever over seksuele uitbuiting spreken.

Zoals gezegd bestaat het ‘klassieke beeld’ nog steeds dat voornamelijk meisjes in een cognitief, materieel, psychologisch en/of sociaal precaire positie vallen voor de charmes en aandacht van een tienerpooier. De focus op deze doelgroep blijft natuurlijk een geduchte tactiek, maar daarnaast komt ook een andere praktijk in beeld. Namelijk een realiteit waarbij het moeilijker spreken is over louter slachtoffer/dader opvattingen. Talloze respondenten wijzen namelijk veeleer op het subtiele spel van impliciete wederzijdse instemming, enorm aangevuurd door dat **verlangen naar veiligheid, materialisme en identiteit**, ver weg van een brokkenparcoursverleden.

Uit de gesprekken met respondenten in de sfeer van jeugdzorg en –bescherming valt op hoeveel energie er gaat naar de **begeleiding** van en hulpverlening aan jongeren die ofwel onder mandaat staan ofwel in samenspraak met de familie geplaatst werden. In één open centrum, bijvoorbeeld, dat toespitst op observatie en oriëntatie van de geplaatste jongeren gedurende maximum zes maanden, is de begeleiding haast één-op-één; voor de vijftien beschikbare plaatsen zijn er bijna evenveel opvoeders, psychologen e.a. aanwezig.

In kader van de tienerpooierproblematiek drukken de respondenten in hun begeleiding van slachtoffers van tienerpooiers op het belang van normbesef herstellen, grenzen leggen in relaties, risicofactoren in sociale omgang en persoonlijke drijfveren in kaart brengen.

Maar het blijft moeilijk werken, suggereren de mensen die meewerkten aan het rapport. Er sluimeren ook behoorlijk wat **frustraties** doorheen de gesprekken, als een uiting van de gevoelens van machteloosheid. Hoewel vaak aangehaald in de literatuur, viel het toch op hoezeer de respondenten waarmee we spraken ook benadrukken dat de meisjes zich erg **zelden als slachtoffer** zien. Iets wat bovendien eveneens bevestigd wordt door de dossiers die Child Focus opende, want alle meldingen gebeuren stevast door hulpverleners, politie, ouders of naasten en scholen.

"...het blijft heel moeilijk vinger opleggen. Als een jongere hier bij ons geplaatst wordt, is het meestal op basis van van vermoedens. Of zijn ze ergens aangetroffen in een hotel, maar het blijft wel uitgesproken als een vermoeden van betrokkenheid in... Het zijn heel weinig jongeren die die problematiek ten volle aan de oppervlakte brengen of opgenomen worden en niet echt ten volle erkennen van 'doeme waar dat ik in zit, dat is inderdaad een verhaal van prostitutie'. Dat is zelden. Meestal is er weinig erkenning bij meiden. Dat vind ik een heel opvallend iets... dat ze zichzelf ook niet als slachtoffer zien (...) Dat ze het verhaal minimaliseren of er een eigen invalshoek aan geven waardoor dat je eigenlijk een beetje... waardoor dat het moeilijk is om de vinger op de wonde te leggen, om het helemaal te pakken te krijgen. Er zijn weinig meisjes die hier binnenkomen en zichzelf erkennen als een slachtoffer."

Ook een politiebron benadrukte tijdens ons gesprek hoe moeilijk het is voor slachtoffers om zichzelf als dusdanig te erkennen. Helemaal onmogelijk blijkt om jonge slachtoffers duidelijk te maken dat wat ze doen – “moderne prostitutie” – in feite mensenhandel is. Een complexe context, aangezien dergelijke **problemen van zelfidentificatie** samen gaan met of zelfs bijdragen tot moeilijkheden om concrete, diepgaande informatie te bekomen over de slachtoffers, hun intenties, omstandigheden van de activiteiten van het slachtoffer maar ook de tienerpooier zelf, zijn identiteit en netwerken. Het is een gegeven dat stelselmatig terugkwam doorheen de gesprekken: de minderjarige meiden zijn allesbehalve een open boek tegenover hulpverleners, consulenten, psychologen,... Net zoals dat in de literatuur wordt onderstreept, botsen ook de politiediensten bij uitstek op die grenzen. Bovendien spreken de slachtoffers van tienerpooiers ook niet voluit over elkáár. Een psychologe van een gesloten voorziening vond het een erg pertinente vaststelling dat de jongeren een informele code hanteren om niet zomaar te klikken. Een code, niet per se omwille van mogelijke wraakacties van tienerpooiers of andere daders, maar eerder verklaard door een groeps- en solidariteitsgevoel onder jongeren die in gelijkaardige omstandigheden de dag doorbrengen, zich onderling dusdanig identificeren en zo een manier vinden om zich af te zetten tegen ‘het systeem’.

Net dat schetst de situatie voor de respondenten die dagdagelijks in aanraking komen met de slachtoffers en wat toch een verrassing vormde doorheen het onderzoek: zij weten in feite niet niet zoveel over exacte context van het slachtofferschap, laat staan dat de grooming en bindingsmethoden overal in detail beschreven kunnen worden. Daar zit het internet ook voor een groot deel tussen. Op gerichte vragen bleef het antwoord veeleer schuldig of waren antwoorden soms wat vaag. Respondenten kaartten aan hoe ze vooral via omwegen en **'puzzelstukjes' informatie** bekomen over de exacte status van het slachtoffer, stukje voor stukje kan de puzzel dan eventueel gemaakt worden. Bijvoorbeeld dat er meisjes via de bijzondere jeugdzorg binnenkomen en zij uit de dossiers die dan worden overgedragen kunnen zien dat er vermoedens bestaan dat het meisje in handen is van een tienerpooier, vaak wegloopt of regelmatig gespot werd in verdachte nieuwe milieus. Ook bestaat het scenario dat in de voorziening zelf stilaan een aantal belletjes beginnen te rinkelen maar het meisje

wel geplaatst werd op basis van een andere voorgeschiedenis. Een opvoedster van een open voorziening gaf bijvoorbeeld aan hoe bij haar de bel begon te rinkelen van zodra zij, per toeval, in een fractie van een seconde zag dat een dertienjarig meisje de foto op haar telefoon had veranderd. De nieuwe foto beeldde het meisje af, helemaal opgetut met zichtbare inspanningen om ouder te lijken; een mogelijke indicator die bijvoorbeeld ook op stoptienerpooiers.be wordt aangehaald en die de opvoedster beschouwde als een fel knipperlicht dat suggereert dat er – misschien - iets aan de hand is. Op de gerichte vraag welke signalen er zo kunnen zijn antwoordde een medewerker van een jeugdvoorziening het volgende:

“Eén van de criteria is isolatie, geen contact meer met ouders, geen contact meer met de voorziening, geen contact meer met leeftijdsgenoten... Dat je ontdekt dat ze zich stelselmatig afzondert van iedereen rondom haar (...) die signalen krijgen we dan wel door van een consulent of van voorzieningen of van de ouders dat ze zich echt wel aan het onttrekken is van haar netwerk rondom haar en dat is dan vaak weer een alarmbel die afgaat. Maar we zijn daar op de duur ook wel in getraind, om door die lagen door te kijken en te kijken van: wat zit er nu eigenlijk onder? (...) Ja, plots met duurdere kledij naar huis komen, zich anders gaan kleden. In de beeldvorming is er echt wel waar je kunt... waar je kunt op focussen. Bijvoorbeeld ook niet meer naar school gaan (...) meer make-up gaan dragen, hogere hakken, de kledingstijl wat veranderen. En die afhankelijkheid van de drugs die dan ook wel komt, dat merk je wel... Ja, het zit op verschillende niveaus dat je wel wat veranderingen kunt detecteren. En dat gaat vooral erg snel.”

Het blijft met andere woorden voor medewerkers in de jeugdhulp steeds aftasten en inschatten, de hierboven geschetste context van slachtofferschap maakt het allesbehalve eenvoudig om de problematiek in zijn geheel in te schatten en komt er een behoorlijke portie ‘**nattevingerwerk**’ bij kijken om de situatie van minderjarige meisjes goed te kunnen inschatten. Zoals gezegd leidt dit soms tot gefrustreerde uitspraken alsook een soms verwijtende toon jegens de minderjarige slachtoffers – die zich zelden als dusdanig (h)erkennen.

Bovendien botsen de medewerkers van voorzieningen in de jeugdhulp op een belangrijk probleem dat ook in de beschikbare literatuur wordt aangehaald, met name dat voorzieningen er zijn om jonge minderjarigen desnoods tegen zichzelf te beschermen, maar dat deze voorzieningen net ook een platform kunnen zijn voor de tienerpooiers om nieuwe meisjes te vinden via de bestaande slachtoffers (cf. infra).

De voorzieningen in de jeugdhulp zijn zich bewust van die **potentiële ‘contaminatie’** door andere meisjes - wat volgens de respondenten met zicht op dit effect ook effectief gebeurt. Er werd ons meegedeeld dat dit een grote uitdaging vormt en er bijvoorbeeld extra wordt gelet op jonge meisjes die een risicoprofiel zouden hebben. Tegelijkertijd wordt gewezen op de beperkingen. Het is onmogelijk om de meisjes constant te begeleiden of omgekeerd, volledig te isoleren. Uitgerekend dat laatste riskeert nog meer olie op het vuur te gooien, gezien de uiterst belangrijke context van dat verlangen naar een ander en beter leven; net dat gevoel uitbuiten is iets waar tienerpooiers een patent op hebben en succesvol uitspelen. Het onderstreept andermaal dat de problematiek van slachtoffers van tienerpooiers een complexe, heikle kwestie is en een specifieke aanpak vereist.

2. Welgestelde meisjes uit de Brussels Zuidrand

De respondenten benadrukten meermaals dat tienerpooiers, voornamelijk in het kader van stadsbendes (cf. infra), zich ook focussen op minderjarige meisjes uit de zuidelijke rand van Brussel, Waals-Brabant, die afkomstig zijn uit **rijkere, socio-economisch meer welgestelde families**. Een opmerkelijk gegeven dat ook voor de politierespondenten een verrassing vormt, maar ze waren formeel: in “alle dossiers” die ze in dat verband de laatste tijd opstartten komt het profiel van het welstellende jonge meisje als slachtoffer in beeld.

Deze meisjes zouden opvallend gemakkelijk te groomen zijn via het internet middels een modus operandi die andermaal de kracht van het internet als wervingsplatform onderstreept:

“Het begint met echt romantisme, het is zeer gradueel, vaak via de sociale media zoals Messenger, Snapchat. De tienerpooiers doen lief, maar een keer dat er dat contact is, gaat het vrij snel. Dan worden naaktfoto's gevraagd en wat ons toch verbaasde, is dat het meisje dat vrij snel aanvaardt en doet. Naaktfoto's of foto's met suggestieve houdingen maar ook tot video's die ronduit pornografisch zijn. En dat is een trend die we wel vaker zien, jongeren wisselen gemakkelijk foto's/beelden uit, vanaf 13 jaar. Dit soort dossiers ontploft gewoon binnen de sectie zeden.”

Op de vraag hoe een minderjarig meisje dan komt vast te zitten in zo'n uitbuitingssituatie, wordt aangekaart dat **sexting snel sextortion** en dus ook afpersing kan worden, een chantagemiddel dat in deze context uiterst effectief is aangezien de jonge slachtoffers geenszins willen dat de ouders op de hoogte zijn, wat een belangrijke nuanceverschil vormt met het voorgaande profiel van slachtoffers:

“Het is een vicieuze cirkel hé. Er worden [naakt of suggestieve] foto's verstuurd. Maar er zijn groepen op Facebook, op Instagram - tegenwoordig vooral Snapchat waar het nog moeilijker is om mee te werken voor ons. Die foto's kunnen snel verspreid worden met zelfs de identiteit van het meisje of het adres van de ouders erop. Dus dat is een zwaar chantagemiddel. Eerst de amoureuze gevoelens en affectiviteit maar erna makkelijk een pressiemiddel. En zo wordt het een vicieuze cirkel, waar steeds meer druk wordt uitgeoefend, waar het meisje probeert in te halen wat ze voordien niet wilde doen, en het zo geleidelijk aan versnelt. 'Nu ga je andere foto's doen, en nu doe je dat'... Zo worden ze stapje voor stapje in de deze uitbuitingsnetwerken getrokken”.

Maar de respondenten gaven meermaals aan dat in het pad naar seksuele uitbuiting vooral het amoureuze, **romantische aspect** door de daders wordt uitgespeeld, een uiterst krachtig instrument om deze jonge slachtoffers te binden. Van geweld is volgens hen geen sprake. Dit kwam tijdens verhoren naar voor toen de geëxploiteerde meisjes verwezen naar hun tienerpooier in termen van “papa” of “petit copain” en onmiskenbaar een bepaalde loyaliteit tegenover de dader ten toon spreidden – zelfs wanneer de politie hen kon aangeven dat hun “petit copain” heel wat andere meisjes uitbuit. Die sterke gevoelens voor de dader vertalen zich ook en in het bijzonder door te weigeren om te spreken met de politie en duidelijke verklaringen af te leggen, laat staan zichzelf te erkennen als slachtoffer.

Respondenten gaven meermaals aan dat de meisjes doen spreken helemaal geen sinecure is en deze drempels het concretiseren van een zaak enorm hypothekeren, laat staan dat er elementen zouden zijn die het faciliteren om daders op te pakken. Een vreemde vorm van loyaliteit die zichtbaar wordt doorheen het feit dat de respondenten aankaartten dat het meisje **zelden iets van het (tienerpooier)geld** ontvangt, noch cadeaus zou krijgen – wat gezien de socio-economische achtergrond van deze slachtoffers met wellicht meer dan voldoende materiele welvaart ‘begrijpelijk’ is. De minderjarige meisjes willen ook niet spreken omdat dat onmiskenbaar leidt de inlichting van hun ouders en dat s uitgesloten. De respondenten verwezen zelfs naar een dossier waarin een meisje nog liever naar een gesloten voorziening werd gestuurd dan rechtstreeks geconfronteerd te worden met de ouders over haar doen en laten. Hier speelt - wellicht meer dan onder meisjes met een parcours door de jeugdhulp - veel meer het aspect van **schaamtegevoel** mee in relatie tegenover de ouders en familie. De speurders haalden aan hoe deze meisjes er verbazingwekkend in slagen om onder de radar te blijven en in feite een soort **dubbelleven** te leiden en dit door geen alarmbellen te laten afgaan door bijvoorbeeld weg te lopen of (te veel) schoolverzuim te kweken. Het feit dat de ouders compleet in het ongewisse blijven, is een constante in al deze verhalen en kwam bijvoorbeeld naar voor toen de speurders in een specifieke zaak de weerbarstige ouders na verloop van tijd confronteerden met foto's van hun dochter om hun onwil om het verborgen leven van dochterlief in te zien te counteren.

Merkwaardig is hoe dat schaamtegevoel tegenover familie en ouders bestaat, maar de slachtoffers - net zoals dat hierboven al werd aangekaart - in geen geval een associatie met prostitutie of liever, seksuele uitbuiting, maar des te meer met **escorte** maken. Net zoals dit het geval is voor meisjes uit de jeugdzorg, overheerst volgens de politiebronnen onder deze meisjes evenzeer de idee dat prostitutie iets zeer pejoratief is en louter onder dwang plaatsvindt; escorte lijkt op zijn beurt te suggereren dat het meer vrijwillig is. Dit vormt met andere woorden een uiterst significante betekenisverlening die de slachtoffers construeren: langs de ene kant schijnbaar om de de facto praktijk van prostitutie (het gaat immers om "getarifeerde seksuele omgang" met meerdere mannen) voor zichzelf weg te cijferen, het benadrukt langs de andere kant het consensuele karakter van de verhouding tussen slachtoffer en dader, alsook een compleet onvermogen om inzicht in het uitbuitingsaspect ervan te verlenen en te beseffen dat het wel degelijk om een soort dwang gaat omdat ze misleid worden. Dit duidt andermaal dat de relatie tussen slachtoffer en dader allesbehalve zwart-wit is; daders slagen er blijkbaar erg goed in om die grijze zone van zogenaamde instemming en consensualiteit te handhaven, een beproefde tactiek die stukken efficiënter blijkt dan bot geweld als dwangmiddel zoals dat in de literatuurstudie wordt opgesomd.

Maar wat drijft deze welstellende meisjes uit de beduidend duurdere en rijkere zuidrand van Brussel om zichzelf in die bendenetwerken te laten verstrikken? Wat zoeken ze? Dat was volgens de respondenten moeilijk uit te klaren, aangezien de meisjes amper verklaringen afleggen of slechts zijdelings en indirect erover spreken. De speurder van de sectie zeden zag er vooral een grote **aantrekkingskracht van de "bad boy"** in die de stadsbendes uitstralen, wat ook voor de jongens trouwens manifest zo is. Nochtans suggereerden respondenten ook dat Brusselse meisjes net door de grootstedelijke context wat meer weerbaarheid hadden gekweekt en/of net door de stedelijke context in zekere zin vertrouwd waren geraakt met grooming-technieken en minder snel in de val zouden trappen. Ook werd geopperd dat dit misschien een vorm van rebellie is door meisjes van wie het leven té omkaderd en té uitgestippeld is, een parcours afleggen waarin alles netjes wordt vastgelegd door aandachtige, maar wie weet wat verstikkende ouders. Voor hetzelfde geld speelt eenzaamheid een rol in hoe de grootstedelijke kosmos en de "bad boys" een mysterieuze aantrekkingskracht uitoefenen, als een uitlaatklep voor de frustraties over het nette, zorgvuldige uitgestippelde levenstraject van deze meisjes. Het is eerlijk gezegd gissen naar de motieven zo lang de slachtoffers zelf amper spreken over hun drijfveren en verlangens. Maar de feiten spreken voor zich, niet alle minderjarige slachtoffers van tienerpooiers zijn weglopers of meisjes met een verbitterd parcours doorheen jeugdvoorzieningen.

3. Slachtoffers van internationale mensenhandel (Oost-Europa & Frankrijk)

Dit onderzoek leverde aanwijzingen op dat de tactieken, gebruikt door tienerpooiers, ook reeds lang bestaan in de internationale mensenhandel. Zo zijn er ten eerste de al langer bestaande netwerken vanuit **Oost-Europa** die als doel hebben om meisjes in te zetten op specifieke locaties in het Brusselse, in het bijzonder de prostitutie- of tippelbuurten van Brussel op het grondgebied van Brussel-stad, Sint-Joost en Schaarbeek. Een opmerkelijk inzicht dat andermaal onderstreept om in het kader van tienerpooierproblematiek niet te categoriaal te denken, door bijvoorbeeld de problematiek te vernauwen tot louter 'instellingsmeisjes' of weglopers. De tactieken om meisjes te strikken en te binden met emotionele, geveinsde affectie kent blijkbaar ook een **internationaal karakter**. Er bestaan opvallende gelijkenissen met wat eerder werd geschetst in het rapport, met name hoe de tienerpooiers en hun netwerken erin slagen om Oost-Europese meisjes te ronselen. Maar ook hier zijn er nuances en kleine verschillen in hoe die praktijk concreet vorm krijgt in Brussel (en andere steden).

Belangrijke verschillen zijn dat het hier bij het ronselen om minderjarige meisjes gaat die, als ze net meerderjarig zijn, ingezet worden in de straat- en vitrineprostitutie (althans dat zijn ze toch op het moment dat ze gedetecteerd worden), maar er zijn tekenen dat ook hier een verschuiving naar de “verborgen prostitutie” op te merken valt, merkt een respondent fijntjes op. Bovendien drukte een andere respondent ons op het hart dat het ook om minderjarige meisjes kan gaan die de meerderjarigheid benaderen, maar er dan vaak **valse papieren** in het spel zitten. De respondenten die deze problematiek aankaartten situeren zich in het veld van de politie, parket maar ook organisaties die slachtoffers van internationale mensenhandel begeleiden en opvangen. Dit wijst andermaal op hoe de problematiek van tienerpooiers erg versnipperd is in het Brusselse en er selectie-effecten optreden in functie van de achtergrond en het parcours van het slachtoffer en de aard van organisaties waar slachtoffers (eventueel) hulp zoeken.

De respondenten benadrukten stelselmatig dat het gaat om een al langer bestaande praktijk van mensenhandel van jonge, maar niet steeds minderjarige Oost-Europese meisjes om ze, uiteindelijk, in de prostitutie in te schakelen. Het gaat dan in het bijzonder om Albanese, Roemeense en Bulgaarse meisjes. Enige historische kadering is echter op zijn plaats, net om het contrast met andere en ‘nieuwere’ ronseltechnieken te accentueren. Verschillende bronnen benadrukten ons dat de prostitutie van meisjes in de jaren ‘90 en omstreeks de eeuwwisseling overduidelijk in een sfeer van fysiek geweld en dwang zat. Meisjes werden bijvoorbeeld ‘geronseld’ door ze in hun streek van herkomst met geweld te ontvoeren, ze over te brengen naar andere landen waar de seksuele uitbuiting geschiedde. Een respondent schetste hoe er omstreeks eind de jaren ‘90 en rond de eeuwwisseling honderden jonge vrouwen in bepaalde regio’s verdwenen en plaatst dat naast de vaststelling dat er veel jonge Oost-Europese vrouwen opdoken in prostitutiebuurten in België maar ook in Duitsland, Frankrijk en Nederland. Een situatie die naar verluid lokaal, in de regio’s waar deze meisjes vandaan komen, voor heel wat ontredde zorgde en grote **schaamtegevoelens** opwekt in rurale gemeenschappen met nog steeds indringende patriarchale kenmerken. In gezinnen kan niks beslist worden zonder inspraak en toestemming van de vader, aldus een respondent. Prostitutie wordt gezien als een zware zonde, wat ook vandaag meespeelt in hoe jonge vrouwen onderdrukt worden door tienerpooiers.

Er is met andere woorden een verschuiving van grof geweld naar **subtielere vormen van dwang**, zoals dat ook in voorgaande punten in dit rapport aan bod komt: een veel grotere nadruk op emotionele, affectieve binding in plaats van bot geweld dat zichtbaarder en in zekere zin gemakkelijker te vervolgen is. Zeer markant is dat in het kader van de Oost-Europese mensenhandel, en dan nota bene onder de Albanese, de emotionele binding geschiedt door middel van de **idee van een “koppel”** te zijn, waarbij de jonge vrouw projecties krijgt om dan samen met die man een leven op te bouwen in een ander land. Die idee van koppel kwam opvallend vaak aan bod doorheen de gesprekken met verschillende respondenten en dat is een opmerkelijk nuanceverschil met de andere profielen.

De verklaringen voor dat verlangen kaderen de respondenten in hoofdzakelijk **socio-economische motieven** van deze slachtoffers die straatarme landen zoals Bulgarije willen ontvluchten. Landen waar de gemiddelde lonen letterlijk een fractie zijn van wat in West-Europa gangbaar is. De verschillen zijn zo navenant dat projecties van een leven met een ‘liefdevolle’ man en het figuurlijk droomhuis zeer verlokkelijk kunnen zijn. In slechts één geval kon een respondent aankaarten dat het ook om een slachtoffer ging met een parcours door de jeugdhulp in het land van oorsprong. In alle andere scenario’s werd verwezen naar ‘gewone’ meisjes uit veeleer **rurale gebieden** en waarvan de leeftijd rond de meerderjarigheid bengelt wanneer ze aangetroffen worden. Deze slachtoffers worden gegroomd door blitse wagens, lekker uitgaan en drinken en geleidelijk aan

overtuigd om 'samen' het geluk op te zoeken in het buitenland. De tienerpooier maakt in de roze wolk van mooie projecties en als 'koppel' door het leven te gaan vervolgens werk om het slachtoffer in het land van oorsprong te isoleren van de familie of bestaande netwerken. De binding krijgt nu prioriteit en moet resulteren in een migratie naar een ander land waar dat mooie nieuwe leven kan opgebouwd worden. Weerkerend punt is dat doorheen de reis de druk stilaan wordt opgevoerd en het meisje wordt 'klaargestoomd' om een rol in de prostitutie op te nemen. Het argument bij uitstek is dan dat dat nieuwe samenleven, het droomhuis en een gezin een pak geld kosten.

Maar of het meisje weet dat er prostitutie in het spel zal zitten, lopen de meningen wat uiteen. Eén respondent suggereerde dat er meisjes zijn die in feite wel weten of aanvoelen dat ze in de prostitutie zullen terecht komen, gezien de voorgeschiedenis en al langer bestaande praktijken en er zich naar schikken gezien de 'grote liefde', dan vooral wegens de schuldgevoelens over de kosten voor dat andere leven zoals het figuurlijke droomhuis. Deze respondent kaartte ook aan hoe krachtig die binding kan zijn, doordat de tienerpooier stelselmatig met **kostenargumenten** afkwam, immers gaat het niet alleen om een bewoning, ook de inrichting ervan kost hopen geld. Op die manier, meende de respondent, kunnen meisjes jarenlang in het circuit vastgehouden worden. Het blijft erg pertinent te moeten vaststellen hoe effectief de emotionele binding kan zijn. Een andere respondent verduidelijkte hoe bijvoorbeeld slachtoffers blijven denken dat ze de man van hun leven ontmoet hebben, zelfs al worden ze geconfronteerd met feitelijkheden die duidelijk een ander versie van dat droomverhaal suggereren. Niettemin zou dit slachtoffer volgens deze politiebron blijven denken dat de man – de tienerpooier – vooral van háár houdt. Die bindingstactiek, waarbij het amoureuze koppel-idee de ware aard van de relatie verhuult, wordt ook volgens die respondent voor de rechtbank uitgespeeld. Namelijk, door middel van het argument dat beiden in het 'koppel' de inkomsten delen en geld inbrengen. Dit is ook moeilijk te ontcrachten aangezien de geldstromen zelden of niet via een bank gaan en de politie door observatie van de activiteiten van het slachtoffer mogelijks kan inschatten dat er duidelijk iets niet klopt in die relatie – wat andermaal aangeeft hoe moeilijk het is om zomaar tot de essentie van de problemen te geraken en dit tijd en middelen vergt.

Bovendien kaartte de respondent aan dat ook werd geobserveerd dat jonge vrouwen worden gegroomd door een tienerpooier van min of meer dezelfde leeftijd in het land van herkomst, maar eenmaal aangekomen in een ander land er **een derde persoon in beeld** komt die toezicht houdt. Dat kan volgens een andere politierespondent met zicht op de Oost-Europese mensenhandel evenzeer een oudere dame zijn, die een oogje in het zeil houdt, allerlei praktische zaken regelt, maar vooral ook kan fungeren als vertaler, aangezien de jonge vrouwen de landstalen niet machtig zijn. Op die manier, zo merkte deze respondent gelaten op, wordt zichtbaar dat er slachtoffers zijn die in feite drie keer worden uitgebuit: door de tienerpooier, de uitbater van bijvoorbeeld de vitrine en de oudere dame die als 'fikser' optreedt. Het is een zoveelste indicatie dat dé tienerpooier niet bestaat, maar we over de tienerpooiertactieken moeten spreken. Een rol die vlotjes uitwisselbaar is. Bovendien suggereert dit een **duidelijk georganiseerd netwerk** waarin die tienerpooiermethoden worden uitgerold, om middels een pak subtielere manieren slachtoffers te binden en seksuele uitbuiting mogelijk te maken. Het feit dat wordt gemeld dat er regelmatig nieuwe gezichten opduiken en verdwijnen onderbouwt andermaal de idee dat het hier niet om eenzaten gaat. De **afhankelijkheid en isolatie** worden bovendien verhoogd door de jonge vrouwen regelmatig te verplaatsen:

"We zien ze [i.e. slachtoffers] hier op de [politie]zone, maar die meisjes verhuizen regelmatig... Het is in feite ook een bescherming van de dader, als die meisjes geen binding krijgen met het land waar ze werken, omdat ze de politie niet kennen, de burens niet kennen, geen vrienden hebben, en dikwijls verhuizen. Zo verminderen ze de risico's dat ze opgepakt worden. Zij verhuizen regelmatig, ik zou stellen dat die meisjes tussen de drie à zes maanden hier werken."

Dat bleek ook uit een gesprek met een respondent uit de hulpverlening. Het is geen uitzondering dat jonge Oost-Europese vrouwen die worden aangemeld na verloop van tijd volledig van de radar verdwijnen. Zijn ze terug naar het land van oorsprong, naar een andere regio of land, zijn ze ontsnapt van hun tienerpooier en de uitbuitingssituatie of werken ze nu zelfstandig in de prostitutie? Het is gissen naar hun status.

In mindere mate werd ook dwang onder de vorm van **fysiek geweld** aangekaart, in het bijzonder wanneer het slachtoffer wil ontsnappen. Maar vooral kaartten deze respondenten aan dat de dreiging om de familie in te lichten een uiterst krachtig wapen is, gezien het stigma dat er heerst rond prostitutie en omdat het land van oorsprong verlaten werd zonder echt de toelating van de vader. Dat zou met name volgens een respondent vooral in Albanese gemeenschappen zwaar doorwegen. Net om die redenen wordt het idee van een koppel uitgespeeld, om de schaamtegevoelens en het feit dat de regio werd verlaten zonder toestemming van de vader te compenseren. Net dat maakt die emotionele binding die de dader creëert om het slachtoffer te binden, zo krachtig.

Een respondent illustreert heel de problematiek van **mensenhandel, emotionele binding, chantage en trauma** in een wel erg pakkend citaat:

"Maar het feit is dat veel meisjes die hier werken, willen dat dat absoluut geheim blijft voor de familie die daar gebleven is. Dat zijn bedreigingen over het feit dat ze kennis gaan geven aan hun familie dat ze zich prostitueren, dus dat zijn manieren om hen onder controle te houden [en te binden]. En die valse beloften, dat blijft ook, zelfs als de... hun... allez leur amour de leur vie n'est plus ici, dan blijft die drang bestaan om 'wij moeten geld hebben om een toekomst samen te hebben'. Dus die blijven hier terwijl hij hier niet is om voor inkomsten te zorgen. Dát is een emotionele afhankelijkheid. Maar als we dat bij hen proberen aanbrengen, 'Gij, jij maar daar zijn ook die en die en die die voor [de tienerpooier] werken', 'Hoe ga je dat uitleggen?' 'Ah mais non, moi il m'aime, les autres pas'.

Dus ge ziet dat de emotionele band toch erg groot is. En dat is ook iets dat we achteraf zien, dus vanaf het moment dat zij een verklaring afgelegd hebben, zien we dat er dikwijls nog druk wordt uitgeoefend via de gevangenis, of via om hen duidelijk te maken 'omdat wij samen een sentimentele relatie hebben kan er géén sprake zijn van uitbuiting'... Het is misschien cru om te zeggen, maar dat fysieke geweld dat gebruikt werd... Ik spreek van jaren geleden waar ze [de prostitués] regelmatig op hun gezicht kregen om het zo uit te drukken... Natuurlijk zijn er gevolgen daaraan, slachtoffers van geweld zijn getraumatiseerde slachtoffers. Maar ik denk dat hier op het emotionele vlak de schade nog groter is (...) ze hebben dan misschien geen blauwe ogen, maar het trauma achteraf is zeker even groot."

Naast deze Oost-Europese groep slachtoffers zien we in Brussel ook **slachtoffers uit Frankrijk** opduiken. Naar aanleiding van de media-aandacht die naar de stadsbende 'Fioul Gang' ging⁵⁵, ontvingen ook Child Focus, PAG-ASA en Payoke verschillende meldingen van (potentiële) slachtoffers en werden er linken gevonden tussen bestaande verdwijningsdossiers van onder andere Franse minderjarigen en deze opererende stadsbende in het Brusselse (cf. infra). In deze dossiers zien we situaties waarbij Franse meisjes weglopen met hun 'zogenaamd' vriendje dat hen nadien verkoopt aan de bende voor een smak geld. Ze worden door hen, samen met meisjes van Belgische én andere origine, opgesloten in appartementen of hotelkamers; seksueel getinte foto's worden gemaakt en op prostitutiewebsites zoals 'quartier rouge' geplaatst om hen zo te koop aan te bieden, waarna ze seksueel worden uitgebuit. Op het moment van publicatie van voorliggend rapport loopt het onderzoek nog volop en wordt er verder werk gemaakt van slachtofferdetectie. Dit wil ook zeggen dat we hier spreken over verdachten die nog niet veroordeeld zijn en waarbij de feiten nog niet bewezen zijn geacht.

⁵⁵ Leestmans D., "Bleef Brusselse stadsbende die minderjarige meisjes zou hebben geprostitueerd te lang buiten schot?", <https://vrtnews.be/p.RQ1b9nLv6>.

Wat we alleszins uit de voorgaande profielen kunnen concluderen, is dat ook de tienerpooierproblematiek duidelijk een internationale dimensie heeft en daders over grenzen heen opereren en rekruteren. Slachtoffers komen dus niet alleen uit jeugdvoorzieningen, noch hebben ze een specifieke nationaliteit. Het is dan ook belangrijk dat professionelen (en het grote publiek) afstappen van het idee dat slachtoffers van tienerpooiers steeds 'Belgische minderjarige meisjes zijn die uit instellingen of kwetsbare gezinssituaties' komen. Het zijn ook meisjes uit welgestelde gezinnen (die schijnbaar geen kwetsbaarheden vertonen) en/of meisjes uit andere landen en/of meisjes die reeds meerderjarig zijn (en zich toch laten inpalmen door de mooie praatjes van de tienerpooier). **Elke tiener kan slachtoffer worden**, zeker indien een bepaalde kwetsbaarheid geïdentificeerd kan worden door de daders en daarop ingespeeld wordt.

III. De daders

A. Algemene vaststellingen

Helaas moeten we tot op heden vaststellen dat we nog steeds over **te weinig daderinformatie** beschikken. Soms hebben ze inderdaad contact met politie en parket, maar ook dat blijft beperkt. Daarnaast is het geen geheim dat ze zich razendsnel aanpassen en maatregelen nemen om onder de radar te blijven. Zo verplaatsen ze vaak hun operaties zonder enig probleem van de ene naar de andere gemeente of stad, of soms zelfs naar een ander land. Ook het gebruik van valse namen komt wel vaker voor en het internet maakt opereren in alle anonimiteit mogelijk.

Wat we wel konden vaststellen, is dat de organisatie van de daders wel vaker bestaat uit een harde kern die zeer beperkt is en moeilijk binnen te dringen valt. Het zijn goed **georganiseerde netwerken**, wel vaker met een internationaal karakter en soms gelinkt aan **stadsbendes**, die naast de harde kern ook cellulaire leden inzetten om het werk te faciliteren. In andere gevallen gaat het over **individuele tienerpooiers** die elkaar kennen en gelinkt zijn met elkaar, maar die eerder een los netwerk vormen. Het betreft in het algemeen jonge mannen, vaak tussen de 20 en 30 jaar met een charmant en vlot voorkomen.

Maar **wat drijft hen?** Van enige liefde of romantische gevoelens voor de meiden is zeker geen sprake, zeggen de respondenten, ze minimaliseren steevast hun rol, van enige gewetensnood of moreel besef valt amper iets op te tekenen. Excuses komen er nooit. Maar er valt met deze praktijken van moderne uitbuiting wel verschroeiend veel **geld** mee te verdienen. Voorbeelden die werden aangereikt situeren de inkomsten van deze vorm van uitbuiting makkelijk tot duizenden euro's per week en meer, als de uitbuiting van het minderjarige meisje strak georganiseerd wordt met pakweg 8 'klanten' per dag. Een politiebron merkte op dat de daders zelf ook heel weinig moeten doen, al het werk wordt in feite door het meisje gedaan. Tienerpooiers zorgen voor de omkadering zoals de aankondigingen op websites beheren, afspraken regelen, voor vervoer zorgen tussen verschillende plekken van uitbuiting (vaak hotels maar ook airbnb's), bescherming geven... De seksuele uitbuiting van deze meisjes brengt bovendien niet alleen veel op, het geeft hen een bepaalde status, aanzien en macht én het houdt ook **minder risico** in dan bijvoorbeeld drugs dealen. Hun opsporing en vervolging zal namelijk vooral afhangen van verklaringen van slachtoffers en zoals we reeds eerder opmerkten, is die kans uiterst klein. Ze gaan nu eenmaal doelgericht te werk en groomen minderjarigen die uiterst kwetsbaar zijn en maken hen zo af- en afhankelijk dat praten geen optie (meer) is. Tot slot, is het belangrijk om dit ook te kaderen in het algemene discours over en verwachtingen van vrouwen en meisjes in onze samenleving. Het gebeurt nog al te vaak dat zij zeer snel als sletten of hoeren afgeschilderd worden, terwijl dit voor mannen en jongens niet het geval is. Als dit overtuigingen zijn waarmee jongeren opgroeien, heeft dit zeker een gevolg voor de manier waarop er met jonge meisjes wordt omgegaan.

B. Specifiek profiel: stadsbendes in Brussel

Een merkwaardige en betekenisvolle wending in dit onderzoek is hoe de problematiek van tienerpooiers en hun minderjarige slachtoffers ook wordt gekaderd in de **activiteiten van Brusselse stadsbendes**. Deze (groot) stedelijke context werd aangekaart door ettelijke respondenten waarmee we gesprekken voerden, maar kwam vooral tijdens een gedetailleerd diepgaand interview met twee medewerkers werkzaam in de politie uitvoerig aan bod. En dat leverde opmerkelijke en verrassende inzichten op.

Eerst enkele nuanceringen. De stadsbende is absoluut geen 'typisch' of uniek Brussels fenomeen. Ook in andere Belgische centrumsteden zoals Antwerpen, Luik, Gent,... zijn zogenaamde stadsbendes actief en is het geen geheim dat landen zoals de V.S.A. of in Zuid-Amerika uitvoerig met dit fenomeen geconfronteerd worden – 'voorbeelden' die trouwens voor inspiratie zorgden voor de Brusselse bendes. Ook moet verduidelijkt worden dat bijvoorbeeld hangjongeren geen stadsbendes zijn. Bendes zijn **strak georganiseerde hiërarchische groepen** met duidelijke intenties om allerlei criminele activiteiten te ontwikkelen en daar (grof) geld mee te verdienen. Vaak zijn er meerdere stadsbendes die duidelijke afbakeningen kennen op het vlak van geografie (buurten) maar ook qua afkomst (etniciteit). Dat vormt dan ook een belangrijke nuance, de respondenten die we spraken hebben kennis over de bendes die werkzaam zijn op hun werkterrein, inzichten die dus wat kunnen afwijken van wat er elders gebeurt in het kader van stadsbendes in Brussel.

Brussel kent al langer dan vandaag het fenomeen van stadsbendes. Het gaat gemakkelijk terug tot de jaren '80, haalt een respondent aan. Drugshandel, wapensmokkel, geweldplegingen maar ook territoriumtwisten zijn zaken waarmee deze criminele groepen soms op de voorgrond kwamen. De politiebron kaartte aan dat het fenomeen van stadsbendes omstreeks 2010 door een systematische aanpak van de politiediensten ingetoemd werd maar er rond 2014-2016 een heropflakking was. Bovendien ging dat samen met de vaststelling dat de tactieken van tienerpooiers in die groepen opduiken, vanaf ongeveer 2014, en dit **naast de andere reeds bestaande criminele activiteiten** zoals drugs- en wapenhandel:

"Zij zoeken steeds andere inkomstenbronnen en de prostitutie van jonge meisjes is daar één van. De loverboymethode was niet hun core business aan de basis. Het centrale thema is gemakkelijk geld verdienen, zo simpel mogelijk (...) zij gaan over tot een diversifiëring van hun activiteiten, bijvoorbeeld ook de loverboymethode, om nóg meer geld te verdienen."

Een goed voorbeeld hiervan is de stadsbende 'Négatif Clan' waarvan de harde kern werd opgesloten omwille van zware geweldsdelicten waaronder moord. Maar deze bende kwam ook in het vizier omwille van van de seksuele uitbuiting van minderjarige meisjes. Stadsbendes werden voordien ook geassocieerd met zedenfeiten, maar dan uitsluitend in het kader van (groeps)verkrachting, zo benadrukte een respondent. Ook criminoloog Elke Van Hellefont bevestigt dit in een interview naar aanleiding van de berichtgeving over de stadsbende 'Fioul Gang': *"Dit is een vorm van criminaliteit die gewoonlijk niet gelinkt wordt aan straatbendes. Zij zijn vooral gekend voor drugshandel, verkoop van marihuana. Een meisje vasthouden en haar dwingen tot prostitutie via een website, dat is eerder uitzonderlijk."*⁵⁵ Het gebruik van tienerpooiertactieken door zo'n netwerk om minderjarige meisjes uit te buiten, was dan ook volstrekt nieuw voor de speurders. De sterk gemediatiseerde rechtszaak waarin de kernleden van Négatif Clan werden veroordeeld, toonde nochtans duidelijk aan dat met de seksuele uitbuiting van minderjarigen **grof geld** te verdienen valt.

⁵⁵"Stadsbende prostitueert minderjarig vermist meisje: 7 verdachten aangehouden", beschikbaar op: <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/01/15/stadsbende-prostitueert-minderjarig-vermist-meisje-7-verdachten/>.

De politierespondenten benadrukken dat zo'n stadsbende vooral uit een harde kern bestaat en daarrond veeleer "satellitaire leden" zijn, jongeren die er rond hangen, op uitgaansplekken interacties hebben met de kern en bepaalde schimmige taken uitvoeren. De satellitaire leden zitten meer in de subculturele sfeer van de stadsbende dan in de structuren ervan, ze associëren en identificeren er zich mee en spelen dat graag uit. Dat aantal leden wordt op "ongeveer 120" geschat in één specifieke bende. De harde kern bestaat evenwel uit hoogstens 20 jongeren en is zeer strak hiërarchisch georganiseerd met duidelijke taken en rolverdelingen. Daar waar een andere politiebron aanhaalde dat waar in het geval van de eerste groep er veel cinema, imago en 'stoerdoenerij' in het spel zit, dat voor de harde kern niet het geval is: een strakke hiërarchische organisatie met een duidelijk rolverdeling. Er zijn de "generaals", "huurlingen" en zij die instaan voor de drugshandel. Het is geen toeval, zo beweerde de politierespondent, dat in het geval van 'Négatif Clan' de vijf meest charmante gasten de rol van tienerpooiers op zich namen. Maar het gaat wel degelijk om strak gesloten, beperkte groepen waar je helemaal niet zomaar aanvaard wordt – typische toegangsrituelen zijn bijvoorbeeld strafbare feiten plegen in de dimensie van geweldsdelicten, maar dan nog bengel je helemaal onderaan. Net zoals 'Négatif Clan' en andere bendes duidelijk geïnspireerd waren door enkele beruchte Amerikaanse bendes (culturele codes, bepaalde kleuren, vorm van interne organisatie, enz.), geldt dat principe evenzeer voor hoe andere Brusselse bendes en de al dan niet "satellitaire leden" op hun beurt inspiratie zoeken in de vroegere activiteiten van andere gekende stadsbendes, deze uitproberen en verder uitrollen.

Maar waar komt de aantrekkingskracht voor jongeren van zo'n stadsbende nu eigenlijk vandaan? Volgens criminoloog, Elke Van Hellemont *"zoeken jongeren die bij een bende horen, naar veiligheid of status. Het maakt hen populairder, ook bij de meisjes. Er worden ook films over gemaakt, hoewel die grotendeels gebaseerd zijn op fantasie. Het echte leven van zulke bendeleden is niet echt benijdenswaardig. Een straatbende begint ook meestal als een vriendengroep, de criminaliteit komt pas later. Hoe die groep dan een stadsbende wordt, dat is een proces, dat gebeurt niet van de ene dag op de andere."*⁵⁵

De verrassing in dit verhaal is **het profiel van slachtoffers** dat deze bendes lijken te viseren. Daar waar in het verleden volgens ettelijke bronnen veeleer werd gefocust op jonge meisjes van dezelfde etnische achtergrond (in het geval van 'Négatif Clan' zijn dat bijvoorbeeld meisjes met een Congolese, Rwandese migratiegeschiedenis), bovendien ook in een context van weglopers, komt de laatste jaren een ander profiel in beeld, zoals we aangekaart hebben in het hoofdstuk over de slachtoffers. De respondenten in kwestie benadrukten dus dat er stadsbendes zijn die focussen op minderjarige meisjes uit de zuidelijke rand van Brussel, Waals-Brabant, afkomstig zijn uit rijkere, meer welgestelde families. Een opmerkelijk gegeven dat ook voor de politierespondenten een verrassing vormt, maar ze waren formeel: in "alle dossiers" die ze in dat verband de laatste tijd opstartten komt het profiel van het welstellende jonge meisje als slachtoffer in beeld. Evenzeer toont de recent gemediatiseerde zaak rond een andere Brusselse stadsbende duidelijk aan dat ook Franse meisjes waarover eerder sprake (cf. supra) slachtoffer worden van deze criminelen en dat ze dus over de grenzen heen opereren.

⁵⁵ Ibid.

IV. Werkwijze

Zoals reeds duidelijk in het vorige hoofdstuk passen tienerpooiers hun werkwijze compleet aan op basis van het profiel van het geviseerde slachtoffer. Dit onderstreept andermaal dat tienerpooiers hun slachtoffers niet lukraak vinden, maar er dus bewust bepaalde profielen met succes gevisieerd worden, i.e. hawking. Afhankelijk van wat deze meisjes missen in hun leven en welke kwetsbaarheden hiermee gepaard gaan, wordt alles in het werk gesteld om de leemtes in hun leven in te vullen. Daarom zullen bepaalde tactieken eerder bij het ene dan het andere profiel ingezet worden. Maar wat alleszins wel vaststaat, is dat het internet in alle gevallen een uiterst grote rol speelt. Dit sluit uiteraard niet uit dat ook fysieke locaties waar veel jongeren aanwezig zijn, zoals scholen en voorzieningen, een belangrijke rol blijven spelen.

A. Ronsel-, bindings- en uitbuitingsproces

Wat betreft het **hawking proces** wijst een psychologe die vanuit professioneel opzicht vaak met de problematiek wordt geconfronteerd naar de idee van een "cirkel", waarbij "een volledige, goed ontwikkelde persoonlijkheid een ronde, volledige cirkel veronderstelt"; bij de meisjes waar tienerpooiers duidelijk op hawken, ontbreekt een (groot) stuk van die cirkel "en dat proberen die tienerpooiers in te vullen." Daarenboven kaarten ettelijke respondenten aan hoe gemakkelijk het **groomingproces** kan verlopen door louter te focussen op **aandacht en geveinsde affectie**. Clusters van socio-economische achterstelling en verwaarlozing keren evenzeer vaak terug in de verhalen die werden opgepikt en de context van hoe gemakkelijk deze meisjes te 'verleiden' zijn:

"[Tienerpooiers kunnen snel toeslaan] door heel veel aandacht te geven, de aandacht die [de minderjarige slachtoffers] niet hebben bij de ouders, die ze daar niet echt krijgen. Omdat ze al in de zoveelste instelling zitten, ook de school die niet goed loopt... Ze voelen zich niet goed... Die tienerpooiers gaan juist dat invullen en ze zo afhankelijk gaan maken van 'Ooh, ik voel me eindelijk goed', en ze er zo verder en verder in rollen".

Ook **materiële 'hippe' spullen** zoals merkkledij, handtassen, nieuwere smartphones met forse data-abonnementen maar ook drugs worden als voorbeeld aangehaald om deze meisjes te binden. Ettelijke respondenten kaarten daarbij zijdelings de hedendaagse maatschappelijke druk aan, met name de reikwijdte, snelheid en daardoor duizelingwekkende impact van de sociale netwerken. Dingen die je kunnen maken maar evenzeer kraken in luttele seconden in deze hedendaagse concurrentiële perceptiesamenleving. Het kunnen etaleren van de 'juiste' spulletjes, de 'juiste' lichaamsverzorging maar evengoed vrolijke selfies tijdens tripjes naar andere steden (Parijs wordt dan vaak vernoemd) worden aangekaart doorheen het bindingsproces dat toespitst op jonge meisjes **bedwelmen en isoleren**.

Het verlangen om de eigenwaarde te verbeteren is zo hoog dat een schimmige uitnodiging om ergens in een andere stad aan een fotoshoot mee te werken, verpakt in allerlei glamourachtige beloftes, kan werken. De kans om een hoop nieuwe 'vrienden' tegen te komen en de eigenwaarde te verbeteren, is dan heel aantrekkelijk, vertelde een respondent die refereerde aan een specifieke case in een voorziening die toespitst op de opvang en begeleiding van meisjes. Het is erg moeilijk om als tiener afstand te nemen van de indruk dat er nieuwe mogelijkheden bestaan, dat er erkenning uit kan vloeien. "Dat trekt enorm aan," kaart een andere respondent aan. Die groep van meisjes wordt met andere woorden gemakkelijk gedetecteerd door tienerpooiers die er alles aan doen om die leegte in te vullen, weliswaar met verkeerde, criminele bedoelingen.

Doorheen de gesprekken werd snel zichtbaar dat de **'klassieke' tactiek van emotionele binding** door geveinsde maar systematische aandacht te besteden een geducht en efficiënt wapen blijft en volop wordt uitgespeeld door tienerpooiers. Pedagogen, psychologen maar ook andere respondenten benadrukken stelselmatig dat meisjes die een gebrek aan affectie en aandacht hadden in de kindertijd erg vatbaar zijn voor dergelijke schijnbare aandacht, cadeautjes en toekomstbeelden die een tienerpooier voor het slachtoffer stelselmatig projecteert, maar wijzen evenzeer op de stresserende **digitale omgeving** waar vooral veel **'likes' bewijzen dat je leeft en/of vrienden hebt**.

Het is dus opmerkelijk om vast te stellen dat het veelbeschreven wapen om **geveinsde affectie, aandacht, alsook spulletjes en 'liefde'** uit te spelen nog steeds uiterst effectief is. Maar in het kader van Oost-Europese mensenhandel waarin tactieken van tienerpooiers kunnen gedetecteerd worden, is de idee van een **klassieke één-op-één man-vrouw relatie** hét tovermiddel. Want in de verhalen van de respondenten komt steevast dat verlangen terug om als koppel sámen een leven op te bouwen, sámen een huis of appartement te kopen, sámen aan de inrichting ervan te werken, in een ander land welteverstaan. Ook hier speelt de idee van 'ergens' een nieuw of ander leven te leiden of op te bouwen hard mee, een pertinente en betekenisvolle constante doorheen heel wat profielen van de slachtoffers.

Anderzijds mag het beeld dat tienerpooiers alleen maar minderjarigen kunnen strikken door uitsluitend emotionele binding te realiseren – de affectie, aandacht, cadeautjes - niet overroepen worden. Daders zijn slim en spelen ook een vorm van **dwang door omstandigheden** uit om meisjes te binden en vervolgens seksueel uit te buiten in alle verborgenheid. In dit verband wordt steevast het probleem van de (herhaaldelijke) weglopers vermeld om de context te schetsen waarin tienerpooiers een lucratieve 'business' hebben gecreëerd: jonge meisjes opvangen die herhaaldelijk wegelopen uit voorzieningen en die snakken naar een ander leven en daarvoor concrete uitwegen zoeken. Naast emotionele bindingstactieken uitspelen, gaat het vooral over onderdak geven; daders bieden met andere woorden een platform aan om een nieuw leven te ontdekken. Een respondent binnen het parket benadrukt dat de binding dan vooral ontstaat door de idee om omkadering te **verschaffen**, zoals het aanbod van een veilig(er) gevoel, een schuiladres, eten, (kleine) sommen geld of porties drugs. De binding centreert dan rond de idee dat er een veilig onderduikadres is, er voluit het nieuwe leven kan worden geëtaleerd en er de volledige vrijheid bestaat om vriendinnen op te zoeken en nieuwe milieus te verkennen.

Maar er wordt naast emotionele binding en omkadering na verloop van tijd een **schuldidee** uitgespeeld, de prijs die moet betaald worden voor dat andere maar 'vrije' leven. Opmerkelijk is dat wordt aangegeven dat in die context niet alles draait rond louter seksuele uitbuiting, maar slachtoffers ook worden betrokken in andere criminele activiteiten, bijvoorbeeld het transport van drugs en wapens, ze moeten fungeren als tussenpersoon en waarvoor een deel van het geld wordt ontvangen.

Dit schetst bij uitstek, dat de activiteiten van tienerpooiers breder gaan dan louter seksuele uitbuiting en ook andere criminele activiteiten worden ontrold die geld opleveren en waar weglopers een gedwongen rol in moeten vervullen. Situaties waarin slachtoffers wel beseffen dat er misbruik is, maar zich toch aangetrokken voelen door bepaalde **voordelen** die vluchten uit voorzieningen of van huis oplevert en zo in een spiraal van vluchten en terugkomen vallen. Het is ook iets wat in de lopende zaak rond 'Fioul Gang' terugkomt, waarbij één van de geïdentificeerde Franse slachtoffers na haar verklaringen met de noorderzon is verdwenen en waarvan gevreesd wordt dat ze opnieuw uitgebuit wordt.⁵⁵

Een opvoedster trachtte dat probleem waar voornamelijk veel voorzieningen mee worstelen weer te geven:

"Ja, dat is een hele moeilijke, dat blijft heel moeilijk. Die zitten daar zo diep in. Enerzijds is er nog de verliefdheid van tienerpooiers maar anderzijds ook, ze hebben voor de rest niets meer. Er is alleen nog dat. Dat is hun netwerk, he. En ook al hebben ze daar heel veel... moeten ze daar heel veel taken doen die ze niet willen of voelen ze zich daar niet goed bij. Dat blijft wel hún netwerk en ze hebben daar wel hun vriendinnen en vrienden en... Ja, dat is moeilijk om daar... dat duurt heel lang tegen dat ze daar kunnen uitstappen, tegen dat ze daar klaar voor zijn om daar mee te breken. En dat maakt het moeilijk, je ziet elke keer die cirkel terug, ze gaan elke keer terug naar daar. Ze gaan drie keer gaan lopen, vier keer gaan lopen, elke keer naar daar. Dat is heel moeilijk om ze terug daaruit te krijgen."

Zoals eerder aangehaald, mogen we ook de rol van andere **slachtoffers en meisjes die ronselen** niet onderschatten. Dat gebeurt door zogenaamde handlangers of relais, meisjes die andere meisjes proberen te ronselen, aanhalen dat ze hen in contact kunnen brengen met "iemand die je beter kan maken," ze overhalen met uitspraken zoals "ik weet hoe je je voelt". Volgens één respondent hebben deze ronselaars evenzeer een zesde zintuig ontwikkeld. Het onderstreept andermaal dat heel deze problematiek moeilijk uit te drukken is in louter zwart-wit termen zoals slachtoffer versus dader. Er bestaan grijstinten, bijvoorbeeld in de wijze waarop slachtoffers plots ook daders kunnen worden en andere meisjes in de wereld van tienerpooiers lokken. Want dat was toch de overtuiging van een respondent, dat deze ronselaars zelf ook in de klauwen van een tienerpooier hebben gezeten maar door hun rol aan te passen "misschien minder het vuile werk moeten doen". Net dat wijst op hoezeer tienerpooiers hun activiteiten organiseren en er beter niet wordt gesproken in termen van een één-op-één relatie tussen dader en slachtoffer. Het suggereert dat het beter is om daders in een georganiseerd geheel te beschouwen, waarin meerdere actoren betrokken zijn en die verschillende rollen opnemen. Dit wordt ook bevestigd door de nog lopende zaak rond 'Fioul Gang', waarbij één van de opgepakte verdachten een minderjarig meisje betrof omdat ze actief zou hebben meegewerkt met de bende.⁵⁵

Dit onderstreept dat tienerpooiers een breder arsenaal hebben om slachtoffers in hun klauwen te krijgen, de enorme macht en aantrekkingskracht die tienerpooiers kunnen uitoefenen om jonge meisjes te binden en uit te buiten in de verborgen prostitutie, maar zonder geweld als dwangmiddel te gebruiken, aldus ettelijke bronnen bij het parket, politie en de zorg. Politie mensen konden niet hard genoeg benadrukken dat klassieke beelden over prostitutie zoals extreem gewelddadige (tiener)pooiers vandaag passé zijn. Het is volgens hen niet meer courant dat sekswerkers bont en blauw worden geklopt om ze in de pas te houden. Dat valt te veel op en is gemakkelijker vervolgbaar. Dat is tienerpooiers ook wel duidelijk. Het is dus opmerkelijk dat subtielere manieren gebruikt worden om meisjes te binden al bestaan daar ook uitzonderingen op en hoorden we respondenten spreken over specifieke gevallen waar net wel geweld werd gebruikt – vooral als er 'geklikt' wordt.

⁵⁵ Leestmans D., "Bleef Brusselse stadsbende die minderjarige meisjes zou hebben geprostitueerd te lang buiten schot?", <https://vrtnews.be/p.RQ1b9nLv6>.

⁵⁵ Ibid.

B. Rol van het internet

Doorheen het complete uitbuitingsproces door tienerpooiers neemt het internet een uiterst belangrijke plaats in. Van 'ronselen' en groomen van (potentiële) slachtoffers tot de effectieve uitbuiting, alles wordt online snel en eenvoudig georganiseerd.

Het internet en sociale media die jongeren gebruiken om met elkaar te communiceren, zoals Instagram, Snapchat, TikTok, Facebook Messenger tot (gesloten) Facebook groepen of andere communicatiemogelijkheden, zijn vooreerst dé **hawking en grooming platformen** bij uitstek. Het is gemakkelijk, vaak anoniem en (nog beter) moeilijk traceerbaar voor de autoriteiten. Bovendien heeft het ervoor gezorgd dat het groomingproces zo sneller en beter kan en dat de uitbuiting reeds na "48u" plaats kan vinden. Daarbij geeft het de daders ook de mogelijkheid om op andere manieren met deze meisjes in contact te komen en grijpen ze zo de kans om in te spelen op hun specifieke noden. Zo zouden er, zoals eerder vermeld, online platformen zijn waar je mits bepaalde termen te gebruiken jezelf kan bekend maken als wegloper, waarop er dan reactie kan komen of door "vriendinnen" doorverwezen kan worden naar een mogelijk onderduikadres, waarbij ze dan uiteraard al snel door de dader **omkaderd worden**.

Dit betekent geenszins dat hawking of grooming uitsluitend via digitale platformen verlopen. Ettelijke respondenten meldden naast de impact van het internet in de problematiek van de tienerpooiers dat daders **ook concrete fysieke locaties** viseren. Dat zijn bijvoorbeeld bepaalde buurten in Brussel waar jongeren samenkomen (de Kunstberg werd dan wel eens aangehaald), vooral worden **scholen** maar ook **stations** of andere plekken waar schoolgaande jeugd passeert, opgesomd. Zo moeten we er vanuit uit gaan dat fysieke locaties en digitale platformen zeker niet mutueel exclusief zijn maar net **hand in hand** lijken te gaan.

Bovendien wordt het internet systematisch gebruikt in het kader van de uitbuiting zelf van minderjarige meisjes. Het **internet wordt ingezet als platform** waarop de seksuele uitbuiting verder gefaciliteerd wordt en de meisjes worden aangeboden. Zo vermelden respondenten, maar ook de meldingen bij Child Focus, systematisch het gebruik van websites als Quartier Rouge of Redlights, die op hun beurt gretig inhaken op het concept van escorte. Op deze websites wordt weliswaar gelogen over de leeftijd en namen van de minderjarige slachtoffers, maar het blijkt een uitstekende tactiek van de tienerpooiers om hun slachtoffers te koop aan te bieden.

Maar zoals eerder aangekaart, vervult het internet nog een functie en kan dit geschetst worden in de hedendaagse leefwereld van de jongeren met activiteiten zoals **sexting** en suggestieve of weinig verhullende foto's uitwisselen. We gaven eerder reeds weer hoe deze 'spelletjes' ook misbruikt kunnen worden door tienerpooiers om met 'pikante' foto's slachtoffers onder druk te zetten als de emotionele binding grenzen bereikt. Chantagevormen zoals **sextortion** bestaan waarbij gedreigd wordt de verspreiding van het seksueel getint beeldmateriaal (dat soms fake is) om zo het meisje onder druk te zetten om bepaalde handelingen te doen. En hierdoor kan het hele proces dus uiterst snel gaan.

Tot slot vervult het internet nog een specifieke functie, voor de meisjes die in de klauwen van een tienerpooier zitten verstrikt, maar via allerlei kanalen **het 'nieuwe' leven etaleren**. Zo worden er veel foto's en selfies gepubliceerd met dure spullen en make-up of op hippe plekken in binnen- en buitenland. Dit kan ook gebeuren, al dan niet in opdracht van de tienerpooier met als doel om andere slachtoffers te ronselen, want het is geen geheim dat tienerpooiers ook hun slachtoffers vinden via andere meisjes of bestaande kennissennetwerken. De impact van het internet lijkt haast tomeloos en speelt van het begin tot zelfs na het einde van het uitbuitingsproces een essentiële rol in de tienerpooierproblematiek, wat heel wat uitdagingen met zich meebrengt die in het volgende hoofdstuk verder toegelicht zullen worden (cf. infra).

V. Knelpunten & uitdagingen

I. Inleiding

De interviews en gesprekken met tientallen respondenten uit het bredere werkveld leverden heel wat inzichten op over de problematiek van tienerpooiers en hun slachtoffers in Brussel. Naast het feit dat sommige gesprekken wat anekdotisch waren, in die zin dat respondenten veeleer teruggrijpen naar cases die ze ervaren hebben, terwijl andere respondenten vanuit een breder perspectief reflecteerden, viel op hoezeer zij al te vaak op muren botsen. Dat verklaart mede de soms gefrustreerde, zelfs ietwat verwijtende toon jegens de slachtoffers. Het zijn uitingen van **onmacht** wat niet te verbazen valt gezien de complexiteit, verborgenheid maar ook veranderlijkheid van de problematiek.

Dit raakt een van de meest fundamentele problemen die dit onderzoek zichtbaar maakte. Terwijl de gesprekken en interviews duidelijke indicaties opleveren van een **verborgen maar prangend** en zelfs acuut probleem (wat ook bevestigd wordt door de zaak die in januari 2020 aan het licht kwam), halen ettelijke respondenten aan dat het aantal dossiers en cases in het Brusselse achteruit zou gaan. Bovendien bestaat er een enorm spanningsveld tussen de (soms erg) detailrijke inzichten van de respondenten over de problematiek versus een dalend aantal meldingen en cases. Dit kan wijzen op een zwaarwegend onvermogen om tot duidelijke, afgebakende dossiers te komen die gekaderd worden in de tienerpooierproblematiek en mensenhandel in het bijzonder. Het uiterst complexe institutionele landschap te Brussel versterkt die problemen. Een tanende detectie kan uiteraard verklaard worden doordat het expliciet criminele fenomeen in kracht afneemt en daders bijvoorbeeld andere wegen bewandelen. De verzamelde gegevens suggereren duidelijk dat dit - zeer waarschijnlijk - wishful thinking is en dat daders en vooral dan de slachtoffers onder de radar blijven.

In wat volgt, schetsen we de drempels die we uit deze gesprekken hebben gedistilleerd. Drempels die een afdoende detectie verhinderen en bijgevolg ook verhinderen dat daders vervolgd worden en slachtoffers toegang krijgen tot gespecialiseerde hulpverlening. Sommige drempels hebben betrekking op heel België, anderen zijn eerder gelinkt aan de specifieke situatie in Brussel.

II. Internet en het black box effect

Zoals reeds vermeld, vormt het internet en meer specifiek de talloze platformen of “sociale media” die jongeren gebruiken om met elkaar te communiceren, de eerste belangrijke drempel in de detectie van de problematiek. Hoewel duidelijk geweten is dat tienerpooiers bij uitstek **het internet als een hawking en grooming platform** gebruiken, blijft het internet en hoe dat ronselen en groomen precies vorm krijgt een regelrechte **black box**. Zelfs voor de politie is het allesbehalve vanzelfsprekend om zomaar de activiteiten van jongeren op het internet te kunnen nagaan. Niet alleen vereist dat specifieke mandaten, bepaalde apps zijn bijvoorbeeld beveiligd met encryptie, hoogstens kan dan metadata (bijvoorbeeld wie spreekt met wie en wanneer) nagegaan worden. Een politierespondent was wat dat betreft formeel en gaf duidelijk aan dat niet alleen de ouders moeite hebben om te volgen wat hun kinderen precies doen op het internet, de politie zelf lijkt constant achter de feiten aan te hollen:

“Het internet zoals de sociale media zijn erg snel geëvolueerd, de politie kan niet echt volgen in termen van onderzoeken en enquêtes, in de penale procedures of de mogelijkheden waarover we beschikken om concrete aanklachten te formuleren. Daar is veel achterstand mee. Het evolueert erg snel en het is moeilijk volgen.”

Bovendien wordt het internet systematisch aangekaart **in het kader van de uitbuiting** van minderjarige meisjes. Zoals reeds vermeld, worden voornamelijk websites zoals Quartier Rouge en andere ‘escorte websites’ door tienerpooiers gebruikt en ook hier zijn onnoemelijke problemen vast te stellen. Meerdere respondenten gaven aan dat het aantal aankondigingen op die platformen voor Brussel alleen al tot in de honderden per dag loopt (wat uiteraard niet wil zeggen dat het allemaal minderjarige slachtoffers van tienerpooiers betreffen). Kortom, daar waar de respondenten het internet als een black box ervaren en hun vermogen beknot zien, is het internet voor de tienerpooier een werkplatform bij uitstek. Het laat hawking, grooming, chantage, uitbuiting maar ook demonstratie en verlokking toe.

III. Beperkte middelen en opleiding

Dit alles staat tegenover een vastgesteld acuut onvermogen binnen politie en parket, maar ook in de sociale –en jeugdsector, om deze realiteit te beheersen. Ze worden allemaal geconfronteerd met een ernstig **tekort aan financiële en menselijke middelen**, en velen hebben een beperkte kennis van de problematiek. Nochtans zijn ze de voornaamste actoren die de strijd tegen de tienerpooierproblematiek moeten leveren.

Vooreerst is dit een vaststelling bij de lokale, maar ook de federale politie. Het is een publiek geheim dat er bij de federale politie een tekort is van honderden speurders en er voorgaande jaren zwaar bespaard werd. Daardoor ontbreken de middelen in de strijd tegen corruptie, georganiseerde misdaad en mensenhandel. In zowel de lokale als federale politiekorpsen gingen de beschikbare middelen bovendien vooral naar bewakings- en rechercheopdrachten in het kader van de terrorismebestrijding na de aanslagen van 2016, in het nadeel van andere uitdagingen en probleemgebieden, waaronder mensenhandel.⁵⁵ Kortom, deze cocktail van te weinig

⁵⁵ <https://www.knack.be/nieuws/belgie/federale-politie-heeft-tekort-van-800-speurders/article-news-1529963.html>

effectieven en ontbrekende middelen zoals technisch ICT-materiaal en deskundigen om die verborgen wereld van de tienerpooiers en hun slachtoffers in kaart te brengen, bezorgt politiemedewerkers een stevig 'dweilen met de kraan open'-gevoel.

Dit wordt ook bevestigd door de gemediatiseerde stadsbende 'Fioul gang'. Er werd reeds in de zomer van 2019 tot tweemaal toe melding gemaakt van de seksuele uitbuiting van twee minderjarigen in Sint-Gillis. De politiezone Zuid doet wat het kan en observeert het huis en controleert de telefoniegegevens, maar meer wordt er niet gedaan aangezien er **onvoldoende personeel** is om daadwerkelijk in te grijpen.⁵⁵

Bovendien heeft deze problematische detectie van minderjarige slachtoffers door de politie (bijvoorbeeld jeugdbrigades) ook te maken met een **beperkte kennis** van de problematiek en de indicatoren van mensenhandel. Hierdoor zijn ze niet altijd geneigd om minderjarige slachtoffers van zedenfeiten als mogelijke slachtoffers van mensenhandel te beschouwen. Zo worden ze dan gestigmatiseerd als zogenaamde probleemkinderen en zelf verantwoordelijk gesteld voor de zedenfeiten waarvan zij slachtoffer werden.⁵⁵

Ook het **parket** heeft te weinig magistraten, parketjuristen en griffiers. De situatie in Brussel is des te problematischer, omdat er een verschil is tussen de Nederlandstalige en Franstalige taalrol. Zo blijken bijvoorbeeld de dossiers aan de Franstalige zijde een veel langere wachttijd te hebben.

Wat betreft **de sociale sector** hebben niet alleen PAG-ASA als gespecialiseerd centrum voor slachtoffers van mensenhandel, maar ook de straathoekwerkers van Espace P en Alias, de sociaal werkers van het CAW en talrijke andere hulpverleners een tekort aan middelen. Bovendien staan deze diensten onder druk van de vele besparingen aan de Vlaamse, Waalse en Brusselse zijde.

Tot slot, is het geen geheim dat ook **de jeugdzorg** een acuut tekort heeft aan middelen en plaatsen. Daarenboven is er, zoals reeds aangekaart, nog steeds geen (semi-) gesloten voorziening in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

IV. Problematische zelfidentificatie & begeleiding van de slachtoffers

Problematische zelfidentificatie

Een derde uiterst pertinente drempel in de detectie van tienerpooierschap is een inzicht dat systematisch kwam boven drijven in zowat álle interviews met respondenten die contacten hebben met de jonge slachtoffers zelf en die ook door de ontwikkelingen in de lopende zaak 'Fioul Gang' bevestigd wordt.⁵⁵ Met name de vrij pijnlijke vaststelling dat deze jonge meisjes zich pertinent **weigeren te erkennen als slachtoffer** en zich niet of weinig bewust zijn van hun feitelijke benadeelde positie in een spel van seksuele uitbuiting door meerderjarige daders en 'klanten'. Dit mondt uit in wat dit rapport reeds aankaartte, bijvoorbeeld een soort 'omerta' onder elkaar (nota bene in voorzieningen), zwijgen of minimaliseren tegen consulenten, psychologen en politiefunctionarissen, uitbuiting zelden melden bij autoriteiten. In slechts uitzonderlijke gevallen zal het meisje zelf melding maken, veeleer zijn het randfenomenen of andere signalen die worden gedetecteerd, iets wat we verder nog dieper uitklaren. Bovendien haalden verschillende respondenten aan hoe sommige meisjes zichzelf identificeren met vergoelijkende termen zoals 'escorte' en is het pertinent om vast te stellen

⁵⁵ Leestmans D., "Bleef Brusselse stadsbende die minderjarige meisjes zou hebben geprostitueerd te lang buiten schot?", <https://vrtnews.be/p.RQ1b9nlv6>.

⁵⁵ Jaarverslag Myria 2015, p.37.

⁵⁵ Ibid.

hoe succesvol tienerpooiers kunnen zijn met louter tactieken van emotionele binding (versus grof geweld of andere dwangmiddelen).

Het blijft voor een stuk gissen wat deze jonge meiden motiveert en drijft om 'zo gemakkelijk' in de roze wolk van geveinsde affectie en 'liefde' verstrikt te raken. Het is nog verbazingwekkender dat er zo snel tot uitbuiting kan worden overgegaan, opvallend vaak in een sfeer van consensualiteit, desnoods met chantage maar niet per se geweld. Wat daarbij erg opvalt is dat breed verlangen naar beter, maar ook ander leven maar dat draait zoals geïllustreerd niet louter rond socio-economische achterstelling of sterke gevoelens van maatschappelijke deprivatie. De aantrekkingskracht die de "bad boy" uitoefent op jonge meisjes uit welgestelde(re) families doet vermoeden dat dat verlangen naar een ander leven ook op andere manieren tot uiting kan komen. De **moeilijk te doorgronden** dimensie van slachtofferschap van tienerpooiers beklemtoont vooral dat er over de motieven en verlangens van deze jonge slachtoffers meer en diepgaand onderzoek nodig is en zij zelf aan het woord zouden moeten komen. We tasten in deze digitale tijden voor een groot stuk (of steeds meer?) in het duister.

Opvang, begeleiding en bescherming

Ook wat betreft de opvang, bescherming en begeleiding van slachtoffers zijn er uitdagingen. De meeste respondenten hamerden op het feit dat de zogenaamde **beschermingsprocedure** (voor slachtoffers van mensenhandel) voor meisjes met een niet-Belgische nationaliteit een goed instrument is, maar dat deze procedure niet aangepast is voor de specifieke situatie van meisjes met Belgische nationaliteit. Immers, voor niet-Belgische meisjes is deze beschermingsprocedure (en de 3 voorwaarden ervan respecteren, cf. supra) belangrijk om verblijfsdocumenten te verkrijgen. Voor Belgische meisjes is er geen dergelijke 'motivatiefactor'. Uit de gesprekken met respondenten werd ook geuid dat slachtoffers van tienerpooiers het sowieso moeilijk vinden om verklaringen af te leggen en om afstand te nemen van de tienerpooier en de nieuwe vriendenkringen of dat andere leven. Deze beschermingsprocedure dient gekaderd te worden in de logica van justitie die via getuigenissen van slachtoffers vooral de daders wil vatten. Maar deze is niet aangepast aan de noden van de meisjes, die zich vooral situeren op **psychosociaal vlak**, waar nog veel marge is voor verbetering, aldus een respondent.

Nochtans vraagt de **Omzendbrief** van 2016 om flexibel om te springen met deze voorwaarden ten aanzien van minderjarigen en vragen de **Europese standaarden** (cf. supra) om de bescherming en ondersteuning van minderjarige slachtoffers tijdens het rehabilitatieproces niet afhankelijk te maken van medewerking of verklaringen bijvoorbeeld. Deze slachtoffers hebben heel wat meegemaakt tijdens de uitbuitingsfase, ze houden er trauma's aan over en dragen er de ontelbare psychische, lichamelijke, seksuele én sociaal maatschappelijk gevolgen van. Daarom is een juiste en volledige bescherming en begeleiding van het slachtoffer essentieel om te rehabiliteren en opnieuw een leven te kunnen opbouwen: veilige opvang, juridische, psychische en medische hulpverlening. Helaas moeten we vandaag nog steeds vaststellen dat deze noodzakelijke en gespecialiseerde hulp wel aanwezig is in België, maar nog steeds niet toegankelijk is voor alle slachtoffers. We kunnen ons dan ook afvragen of het opportuun is om deze voorwaarden, zoals verklaringen afleggen, ten aanzien van minderjarigen te behouden. Dit sluit uiteraard niet uit dat verklaringen en medewerking na het rehabilitatieproces kan plaatsvinden.

Tot slot, toonde het hoofdstuk betreffende de **beschikbare hulpverlening** duidelijk aan dat (cf. supra) de organisatie ervan in Brussel onduidelijk en complex blijft en dat gespecialiseerde opvang en begeleiding voor Brusselse slachtoffers van tienerpooiers beperkt of onbestaande is.

V. Kennis van daders & hun tactieken

Wat betreft de daders worden ook drempels zichtbaar die aansluiten met het voorgaande, en dan meer specifiek een groot gebrek aan accurate kennis over wie de daders precies zijn, wat ze doen, hoe ze samenwerken... Daar waar het beeld van de slachtoffers ook al niet bijzonder scherp staat en er vaker dan we dit wensen veeleer vermoedens dan harde concrete feiten in het spel zijn, is de **kennis over de daders** helemaal **minimaal** en **fragmentarisch**. Het is een belangrijke vaststelling dat ondanks gerichte vragen over de daders de antwoorden vaak niet verder reikten dan wat vage omschrijvingen en... vermoedens. Er wordt vaak over hen gesproken, maar nooit met. Respondenten uit bijvoorbeeld de voorzieningen hebben nog nooit interactie gehad met de daders. En zelfs binnen de politie of het parket is dat allesbehalve vanzelfsprekend. Een politiebron benadrukte dat die daders vaak louter verdachten zijn en er niet zomaar elementen zijn om ze aan te houden, laat staan te berechten. Er wordt dan gewerkt met technieken van observatie en proactieve handelingen zoals ingaan op aankondigingen, maar dat vraagt middelen en vooral tijd. Dit onderzoek beklemtoont wel dat de daders er opvallend genoeg in slagen om onder de radar te blijven en ontzettend goed zijn in jonge meisjes manipuleren en emotioneel binden. van jonge meisjes. We moeten vooral inzien dat de verzamelde gegevens duidelijk suggereren dat (nieuwe) daders de tactieken van tienerpooiers ontdekken, dat daders zich aanpassen en/of nieuwe, andere doelgroepen gaan hawken. Volgens een politiebron zouden daders ook leren uit de fouten van anderen. De sterk gemediatiseerde strafzaak tegen 'Négatif Clan' diende volgens deze politiebron jammer genoeg ook als een soort van leerschool voor andere daders in vergelijkbare of afgeleide stadsbendes, omdat bijvoorbeeld details over de modus operandi van de politiediensten tijdens de rechtszaak aan bod kwamen en de daders die info zouden gebruiken om hun activiteiten (nog) meer te benevelen. Anderzijds moeten we ook voorzichtig zijn met dit soort conclusies, want dit kan ook liggen aan het feit dat het een zeer groot dossier betrof, een echte 'eye opener' voor betrokken actoren, waardoor er een snellere detectie kan zijn van gelijkaardige situaties.

VI. Beperkte vervolging van daders & klanten

Het is dan ook geen toeval dat het aantal rechtszaken en veroordelingen van **tienerpooiers** in het Brusselse erg laag ligt, voor zover we konden nagaan. Naast deze zaak tegen 'Négatif Clan' is er geen rechtspraak terug te vinden waarbij tienerpooiers werden veroordeeld. Dit toont ten eerste aan dat het grootste aandeel van de daders niet vervolgd wordt en of dat indien het toch het geval is dit niet altijd gebeurt op grond van mensenhandel (vb. 'Négatif Clan'). Wat betreft de vervolging van **klanten**, met name personen die beroep doen op de diensten die via mensenhandel ter beschikking worden gesteld, is de situatie niet veel beter. De weinige klanten die voor de rechter verschijnen, komen er goedkoop vanaf en worden vrijgepleit op basis van onoverwinnelijke dwaling omdat het niet bewezen wordt geacht dat de 'klanten' op de hoogte waren van de minderjarigheid van de persoon waarmee ze seksuele betrekkingen hadden. Het is dan ook uiterst moeilijk voor het Openbaar Ministerie om aan te tonen dat iemand wetens en willens gehandeld heeft. Let wel, aangezien het zaken betreft waarin minderjarigen betrokken zijn, is het zeer waarschijnlijk dat er nog zaken beoordeeld werden, maar waartoe wij geen toegang hebben of waarover geen berichtgeving was om net de minderjarigen in kwestie te beschermen tegen onnodige blootstelling. Bovendien is het belangrijk om voor ogen te houden dat in de rechtszaken met betrekking tot meerderjarige slachtoffers er ook een kans bestaat dat zij op minderjarige leeftijd reeds werden gerekruteerd en uitgebuit, maar dit niet steeds bewezen kan worden.

VII. Versnippering & beperkte informatiedeling

De belangrijkste drempels die een precieze detectie van de problematiek verhinderen, vloeien ook voor een groot stuk voort uit de hierboven geschetste moeilijkheden en drempels, en worden zichtbaar in wat als een **dubbele versnippering** begrepen kan worden: met name een versnippering op het vlak van concrete dossiers, maar tevens een versnippering omwille van een zeer complexe, versnipperde institutionele dimensie.

Wat betreft de **concrete dossiers** is het een pertinente vaststelling dat er *overal* moeilijkheden werden gedetecteerd om tot afgelijnde, duidelijke dossiers te komen die concreet gekaderd worden binnen de problematiek van slachtoffers van tienerpooiers en dus mensenhandel. Het is een vaststelling die zeer breed gaat, van de voorzieningen jeugdhulp, Child Focus tot en met de politie: dossiers van slachtoffers van tienerpooiers zijn opvallend vaak **'puzzelstukjes'** die vooral bestaan uit elementen die 'iets' doen vermoeden, die mogelijks iets betekenen maar waarin veeleer indicaties van louter de randfenomenen van deze vorm van mensenhandel worden vermeld. Dat wil zeggen dat er vooral indicaties zijn op basis van bijvoorbeeld probleempunten gedetecteerd in sferen zoals familiale problemen, weglopen, schoolverzuim, druggebruik, isolatie of plots veranderende attitudes... Het kan niet hard genoeg benadrukt worden hoe de problematiek van tienerpooiers in een sfeer van vermoedens blijft hangen en het maar al te vaak gissen en puzzelen is. Net daarom ook, bleek het erg moeilijk om tot gedetailleerde dossieranalyses over te gaan, het is te vaak tasten in het duister met weinig concrete elementen die de vinger duidelijk op mensenhandel leggen.

De eerder geschetste drempels zoals moeilijkheden tot zelfidentificatie en melding door de slachtoffers, maar evenzeer gewiekste daders die hun strategieën aanpassen alsook de impact van het internet als ronselplatform, enz. dragen daar uiteraard bij. De 'puzzeldossiers' situeren zich bovendien in een **institutionele context** die op zijn minst **ondoorzichtig en complex** is. Het is in die zin dat we over een dubbele of meerledige versnippering kunnen spreken. Dat komt tot uiting in verschillende aspecten. Respondenten melden communicatieproblemen, gebrek aan samenwerking en een acuut onvermogen om dossiers van tienerpooiers te kaderen in het thema mensenhandel. Vier verschillende overheidsniveaus kunnen immers een rol hebben in het kader van dossiers van slachtoffers van tienerpooiers: de jeugdhulp van de Federatie Wallonië-Brussel alsook die van de Vlaamse Gemeenschap. Daarnaast heeft Brussel bepaalde 'gemeenschapsbevoegdheden' in het kader van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie of wordt een dossier over tienerpooiers ook federale materie van zodra strafbare feiten worden gedetecteerd bij politie of parket. Plaats daarnaast ettelijke veranderingen van decreten inzake de jeugdzorg in zowel Vlaanderen als de Federatie Wallonië-Brussel en het plaatje wordt wel erg complex. Een respondent werkzaam in een jeugdvoorziening zag dit met lede ogen aan en zuchtte onomwonden over een gevoel dat het "moedwillig vaag" wordt gehouden.

VIII. Afwezig interpretatiekader

Naast 'verpuzzeling' is het acute onvermogen om de problematiek van tienerpooiers op een geijkte, **gelijkaardige manier te interpreteren** wel erg sprekend en toont een gebrek aan een duidelijk interpretatiekader om de problematiek van tienerpooiers te categoriseren als tienerpooierschap en dus mensenhandel. Er wordt met andere woorden niet altijd dezelfde taal gesproken. Evenzeer merken we bepaalde selectie-effecten op naargelang de afkomst van het slachtoffer en de organisaties waarmee ze in contact komen. Voor het ene slachtoffer gaat het meteen over mensenhandel, bij andere slachtoffers blijven in de interpretatie wegloper hangen, de randfenomenen met andere woorden. Daarnaast is er de realiteit dat de activiteiten van tienerpooiers en hun slachtoffers ook onder andere categorieën worden gecodeerd of op strafrechtelijk vlak vervolgd, zoals verkrachting, bederf van jeugd of prostitutie maar niet het misdrijf mensenhandel, waar het tenslotte écht om draait. Deze coderingen, met name tienerpooiers en dus mensenhandel, zijn tot nader order en voor zover we bij de politie konden nagaan beperkt tot onbestaande.

Kortom, deze context suggereert dat er in Brussel belangrijke hiaten bestaan, enerzijds door de hierboven gemelde drempels, maar evengoed door een gebrek aan een duidelijk interpretatiekader om de complexe problematiek van tienerpooiers afdoende te detecteren én te registreren in een haast hopeloos opgedeeld institutioneel landschap. Anders verwoord, er is een immense behoefte aan het figuurlijk stemmen van de violen. Ettelijke respondenten haalden deze complexiteiten uitvoerig aan. Een respondent werkzaam in een jeugdvoorziening verwoordt het bijvoorbeeld evenzeer met de metafoor van puzzelstukken, dit op de vraag of er een probleem bestaat waarbij wordt voorbij gegaan aan het groter geheel, m.n. mensenhandel:

"Ja ik denk dat dat wel klopt. En ik denk dat dat nog altijd, na al die jaren nog te weinig geweten is bij bepaalde voorzieningen, bepaalde jeugdrechters, bepaalde organisaties die het eigenlijk wel moeten weten (...) Het is onlangs nog mooi verwoord, het is alsof dat iedereen een puzzelstuk of een doos met puzzelstukken in handen heeft, maar dat de dozen overal verspreid zijn. Dat iedereen wel een of twee stukjes heeft in zijn puzzeldoos, maar dat er geen mooie puzzel van gemaakt wordt of dat jij een stuk hebt, ik heb een stuk, aan de andere kant van het land zijn nog een aantal stukken, er wordt geen.... Iedereen heeft wel wat van kennis en knowhow en ervaring en expertise, maar het komt niet samen."

Kortom, om het in de woorden van een andere respondent samen te vatten:

"De politie kan een zaak opstarten en zeggen: dit is een slachtoffer van mensenhandel, met verzwarende omstandigheid: minderjarigheid. Maar als dat dan geherkwalificeerd wordt en het kind wordt niet aangemeld als slachtoffer mensenhandel en gaat naar de bijzondere jeugdzorg... als slachtoffer van verkrachting, dan valt het weg, he. Of bederf jeugd of prostitutie, dan valt het slachtoffer weg uit het beeld van de tienerpooiers. Terwijl dat het wel een slachtoffer is [van mensenhandel]. Ik denk als je met mensen van [de lokale politiezone] 'PolBru' gaat spreken, dan gaan ze zeggen dat ze heel veel slachtoffers zien van tienerpooiers, maar het parket gaat niet volgen, ze gaan het anders kwalificeren. Er is wel een veroordeling, het is niet dat ze het seponeren en dat ze het niet zien, maar ze bekijken het anders. De reden: mensenhandel is een moeilijke kwalificatie en de perceptie is dat dat een moeilijk kwalificatie is, maar ik denk dat het gewoon... het is een andere manier om naar feiten te kijken. Er wordt ook samenwerking gevraagd met de jeugdparketten natuurlijk, de jeugdmagistraten, om daar samen iets rond te doen. Als je gaat kijken naar het college PG, maar ze zeggen wel: prioriteit is werken rond minderjarige slachtoffers, maar die afstemming is er niet altijd van het parket-jeugdparquet. In Vlaanderen is daar nu een heel goed initiatief om dat van die coördinatievergadering naar jeugdparquetten, jeugdinstantie en parket met politiediensten die mogelijk geconfronteerd worden en van daaruit ga je eigenlijk vanuit de werkvloer gaan samenwerken en operationele zaken

in elkaar steken. Maar structureel hebben we dat niet in Brussel. En plus dat je dan in Brussel geconfronteerd wordt met de taalrol (...) En Brussel, ja, Brussel is ook een hoofdstad, heb je tweetaligheid, heb je GGC, VGC... Franse gemeenschap... Als je daar moet beginnen, want allez, ze kunnen subsidies krijgen bij GGC, de VGC kan ook betalen net als de Franse gemeenschap. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest komt bij bepaalde bevoegdheden ook zelf binnen zoals huisvesting en daklozen en armoede, dus is dat een heel moeilijke oefening: waar, op welk beleidsniveau kan je daar nog wat meer gaan implementeren?"

Tot slot, zijn dit allemaal knelpunten die ook de lopende zaak rond **'Fioul Gang' bevestigen**, een dossier waarbij verschillende magistraten en politiezones en -teams betrokken zijn. Zo komen tijdens de zomer van 2019 de eerste meldingen betreffende de seksuele uitbuiting van minderjarigen binnen bij Politiezone Zuid, sectie Jeugd en Gezin. Zij doen wat ze kunnen, maar komen niet ver, want ze krijgen geen aanvullende opdrachten van het Parket, bovendien zijn ze niet vertrouwd met de materie én zou er te weinig personeel zijn. Pas twee maanden later komt de bende ook in het vizier van de Federale politie, Sectie Mensenhandel, die uiteraard wel de problematiek kent, waarop ze in oktober het betreffende appartement binnenvallen en een Belgisch meisje bevrijden. Nog geen twee maanden later komt ook Brussel-Noord, team Mensenhandel, in aanraking met de bende en maakt een PV op. Het is op basis daarvan dat de tweede Parketmagistraat de link maakt met een Frans meisje dat als vermist opgegeven staat, wat ervoor zorgt dat de dossiers van Noord samen worden gevoegd met het initiële dossier van de zone Zuid. In januari van dit jaar doet deze laatste dan eindelijk een inval, redden ze een Frans meisje en worden er verschillende verdachten opgepakt, 5 maanden na de eerste vaststellingen.⁵⁵ Deze beknopte schets toont duidelijk aan dat er iets ernstig schort aan de informatiedoorstroom en coördinatie tussen de verschillende diensten en zones, dat er nog steeds te weinig kennis is van de problematiek bij de lokale politie én dat er te weinig middelen beschikbaar zijn om alles te bolwerken. Bovendien is het opmerkelijk dat er op geen enkel moment contact werd gelegd met de gespecialiseerde centra voor slachtoffers van mensenhandel, iets wat nochtans routine zou moeten zijn.

⁵⁵ Leestmans D., "Bleef Brusselse stadsbende die minderjarige meisjes zou hebben geprostitueerd te lang buiten schot?", <https://vrtnews.be/p.RQ1b9nLv6>.

7. CONCLUSIES & CONCRETE AANBEVELINGEN

I. Algemene conclusies

Uit de interviews met respondenten, alsook bij de behandeling van dossiers zijn er concrete conclusies te trekken met betrekking tot de tienerpooierproblematiek en de aanpak hiervan in Brussel. De volgende paragrafen sommen deze nogmaals kort op, nadien volgen concrete actiepunten waarop ingezet zal moeten worden om de problematiek daadwerkelijk aan te pakken.

Vooreerst kwamen we tot de vaststelling dat de **tienerpooierproblematiek in Brussel wel degelijk bestaat**. Gezien de redenen die reeds eerder in dit onderzoek aangehaald werden, blijkt het onmogelijk om de problematiek te kwantificeren, maar het was wel mogelijk om de vinger op de wonde te leggen. Zo blijken er verschillende profielen van slachtoffers en daders betrokken te zijn en moeten we weg van het clichébeeld dat het enkel (Belgische) meisjes uit jeugdvoorzieningen en (herhaaldelijke) weglopers betreft. Bovendien toont voorliggend onderzoek aan dat daders beroep doen op een arsenaal aan (online én offline) tactieken en deze, afhankelijk van het slachtoffer, inzetten.

Helaas moeten we vaststellen dat er **te weinig menselijke en financiële middelen** ter beschikking zijn om de tienerpooierproblematiek aan te pakken om wat vandaag op papier staat omtrent de strijd tegen mensenhandel én seksuele uitbuiting ook daadwerkelijk in de praktijk toe te passen in elk gerechtelijk arrondissement en in elke politiezone.

Daarnaast blijken de **detectie en juridische kwalificatie** van de tienerpooierproblematiek heikele punten. Vooreerst ligt dit natuurlijk aan het feit dat slachtoffers zichzelf **niet als dusdanig identificeren** en allesbehalve een open boek zijn naar de actoren die rechtstreeks met hen in contact komen, zoals politie of hulpverlening. Bovendien wordt het volledige proces van ronselen tot en met de uitbuiting zelf gefaciliteerd door het internet, wat ertoe leidt dat er een **'black box'-effect** ontstaat waarbij niemand echt een volledig inzicht verkrijgt in de werking en technieken van tienerpooiers, laat staan de identiteit van de slachtoffers en daders. Ten derde blijken nog te veel professionelen die in contact komen met (potentiële) slachtoffers, zoals politie, parket, scholen en hulpverleners, te weinig kennis te hebben van de tienerpooierproblematiek en indicatoren van mensenhandel.

Slachtoffers en daders blijven zo onder de radar, wat ervoor zorgt dat de **nodige bescherming van en hulpverlening aan slachtoffers** maar al te vaak uitblijft én dat de daders er te gemakkelijk mee weg komen. Bovendien is het hierdoor uiterst moeilijk om een compleet en juist beeld te krijgen van de problematiek indien de feiten niet coherent gekwalificeerd worden als een vorm van mensenhandel. De vaak afwezige **samenwerking, coördinatie én informatiedoorstroming** is hier uiteraard ook aan gelinkt. De problemen die gesignaleerd werden bij het oprollen van de Brusselse stadsbende afgelopen maanden (cf. supra), leggen hierbij de vinger op de wonde. Ook de **organisatie en opleiding van de politie** in de zes verschillende lokale politiezones zorgen voor moeilijkheden. Zo hebben sommige zones een lokale cel mensenhandel, anderen niet en blijkt er dan weer verwarring te ontstaan tussen de lokale en federale gerechtelijke politie. Bovendien zijn niet alle agenten vertrouwd met deze materie waardoor slachtoffers niet pertinent worden doorverwezen naar de gespecialiseerde centra voor slachtoffers van mensenhandel en daders **niet afdoende vervolgd en veroordeeld**.

Maar zelfs indien slachtoffers worden geïdentificeerd, blijken er te weinig plaatsen beschikbaar in de gespecialiseerde opvang om hen de nodige veiligheid, rust en begeleiding te geven die ze na de traumatiserende gebeurtenissen nodig hebben. Om nog maar te zwijgen over de complexiteit die komt kijken bij de zoektocht naar de bevoegde instantie voor een mogelijk slachtoffer waarmee de politie bijvoorbeeld geconfronteerd wordt. Daarnaast blijkt er ook een internationale dimensie en opereren de daders over de landsgrenzen heen, waarbij bijvoorbeeld ook slachtoffers uit Oost-Europa en Frankrijk geronseld worden. Dit bemoeilijkt uiteraard de aanpak, omdat dit ook een meer doorgedreven samenwerking noodzaakt tussen de landen.

II. Concrete aanbevelingen

Vanuit deze belangrijke bevindingen en conclusies wenst Child Focus dan ook concrete beleidsaanbevelingen te doen om samen met haar partners de strijd tegen deze vreselijke vorm van seksuele uitbuiting verder te zetten. Het is essentieel voor de maatschappij om deze problematiek ten aanzien van minderjarige slachtoffers prioritair aan te pakken zodat we deze kinderen ontwikkelingskansen geven. Zij zijn ten slotte de toekomst van onze maatschappij. Seksuele uitbuiting laat diepe verwondingen na, trauma's die moeilijk te verwerken zijn. Dit staat een goede ontwikkeling en toekomst in de weg. Het is daarom des te belangrijker om snel in te grijpen. De volgende zes actiepunten zouden alvast het verschil kunnen maken.

1. Strijd tegen mensenhandel en seksuele uitbuiting als topprioriteit

De aanpak van mensenhandel en seksuele uitbuiting moet daadwerkelijk, op papier én in de praktijk, een topprioriteit worden. Iets waar bovendien de Hoge Raad voor Justitie reeds in 2019 toe opriep⁵⁵. Om dit ook in de praktijk te kunnen garanderen, zullen zowel financiële als menselijke middelen vrijgemaakt moeten worden voor politieteam, magistraten en andere essentiële actoren zoals de gespecialiseerde centra voor slachtoffers van mensenhandel, die werken rond zedenmisdriven, mensenhandel en jeugd. Bovendien zullen deze middelen efficiënter ingezet moeten worden. Enkel op deze manier zal onder andere de Omzendbrief inzake de invoering van een multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot de slachtoffers van mensenhandel van 2016 in elk gerechtelijk arrondissement en in elke politiezone effectief toegepast kunnen worden.

2. Snelle detectie & aanmelding

Slachtofferdetectie is uiteraard alleen mogelijk indien politieagenten de **nodige opleiding** krijgen met betrekking tot de signalen van slachtofferschap en hoe te reageren indien dit het geval blijkt te zijn. Daarbij moeten we inzetten een **drempelverlagende** werkwijze van de politie ten aanzien van slachtoffers en inzetten op vertrouwen. Ook is een verdere uitbreiding van de **zorgcentra na seksueel geweld** naar alle provincies cruciaal. Dit is op zich drempelverlagend, verhoogt de kans op detectie en zorgt reeds voor ondersteuning van een slachtoffer. Tot slot is het van groot belang om **technologische en proactieve hulpmiddelen** in te zetten op websites zoals 'Red Lights' of 'Quartier rouge' om tijdig slachtoffers te detecteren en te redden. Na een juiste en snelle detectie van de slachtoffers moet steeds een onmiddellijke doorverwijzing naar de gespecialiseerde centra voor slachtoffers van mensenhandel plaatsvinden.

⁵⁵ <http://www.hrij.be/nl/content/naar-een-betere-aanpak-van-seksueel-geweld>.

3. Gecoördineerde samenwerking & informatiedoorstroom

Child Focus blijft ook van mening dat een **centraal meldpunt** om slachtoffers te melden over heel België noodzakelijk is. Dit om steeds een volledig beeld te hebben van het aantal slachtoffers, maar ook om daarna een juiste en coherente doorverwijzing naar een gepaste dienst te kunnen garanderen.

Gezien de Brusselse complexiteit lijkt het daarnaast ook opportuun om een Brussels **overlegplatform** in het leven te roepen dat zich specifiek buigt over de problematiek waar alle betrokken actoren aan kunnen deelnemen en waar er onder andere gewerkt wordt aan een **draaiboek** om de problematiek effectief aan te pakken. Verder zal er een goede denkoefening moeten volgen over hoe elke politiezone kan garanderen dat ze de nodige expertise in huis hebben om deze problematiek in het kader van mensenhandel beter te kunnen detecteren en aanvechten. Zo zou elke zone ten minste een **team mensenhandel** moeten hebben die in direct en constructief contact staat met de Federale Gerechtelijke Cel Mensenhandel.

Hierbij aansluitend zou de samenwerking en coördinatie tussen de Nederlandstalige en Franstalige **jeugdparketten en referentiemagistraten** mensenhandel versterkt moeten worden. Op deze manier moet een snelle doorstroom van informatie en een constructieve samenwerking tussen de hulpverlening, politie en parket, alsook een centralisatie van belangrijke informatie worden gewaarborgd. Hetzelfde geldt voor de informatiedoorstroom en samenwerking tussen de verschillende politiezones, maar ook **over de landsgrenzen heen**, waarbij ook gekeken kan worden naar de specifieke **rol van Europol**.

Zoals de **samenwerking en ketenaanpak** goed werkt bij meerderjarige slachtoffers van mensenhandel, zou dezelfde samenwerking en ketenaanpak dus ook moeten werken voor minderjarige slachtoffers. Daartoe is het essentieel dat professionelen bij politie, justitie en jeugdhulp zich bewust zijn dat tienerpooiers mensenhandelaars zijn, dat deze meisjes dus slachtoffers van mensenhandel zijn, en dat de professionelen dus verplicht zijn om deze te melden bij één van de drie gespecialiseerde centra zodat hen de juiste informatie kan gegeven worden en een aangepaste hulpverlening kan aangeboden worden.

Tot slot zou het opportuun zijn om systematisch de tienerpooierproblematiek te specificeren (door middel van een afzonderlijke categorie) in het systeem van politie en parket zodat we een compleet overzicht verkrijgen van alle dossiers in Brussel.

4. Aangepaste opvang, effectieve bescherming en een allround begeleiding van de slachtoffers

Garandeer **een allround begeleiding** van de slachtoffers, met aangepaste en medische, juridische en psychologische begeleiding, ongeacht of het een Belgisch slachtoffer betreft of niet, minderjarig of niet. Laat deze bescherming (in de praktijk) ook **niet afhangen van de medewerking of verklaringen** van het slachtoffer, net zoals de Europese standaarden en de Omzendbrief van 2016 dit vragen. Uiteraard hoeft dit laatste geen afbreuk te doen de communicatie over de strafbare feiten aan justitie en blijft het een belangrijke stap om het parket te informeren.

Naast de (eerder vermelde) consistente doorverwijzing naar **de gespecialiseerde centra voor slachtoffers van mensenhandel** door alle betrokken actoren, moet het ook mogelijk zijn voor de centra om, los van de beschermingsprocedure, hun gespecialiseerde hulpverlening te kunnen aanbieden. Dit zou kunnen door hen hiervoor een specifiek mandaat en middelen te geven, zodat zij hiervoor een gespecialiseerd team kunnen uitrollen en inzetten. Verder is ook de creatie van **meer opvangmogelijkheden** in heel België een must. Slachtoffers van tienerpooiers

hebben bovendien nood aan bescherming tegen het milieu waarin ze zijn terechtgekomen, en niet zelden ook tegen zichzelf. Daarom is het aangewezen om hen enkele maanden in een besloten en/of afgezonderd kader onder te brengen zodat ze tot inzicht kunnen komen en de banden met hun destructieve netwerk kunnen worden doorgesneden. Daarom is er in de eerste plaats nood aan **een aangepast en gespecialiseerd opvanghuis** in of rond Brussel voor minderjarige slachtoffers van deze praktijk, naar voorbeeld van Espéranto. Dit dient zich op een afgelegen en geheime locatie te bevinden zodat externe invloeden en verleidingen, alsook de risico's op weglooptgedrag, geminimaliseerd kunnen worden. Dit moet echter beperkt worden in de tijd, en het verblijf moet ook dienen om slachtoffers intensief voor te bereiden op een doorstroming naar huis of naar een open voorziening.

Wat deze bestaande voorzieningen betreft, worden best een beperkt aantal voorzieningen aangesproken zodat de expertise gecentraliseerd kan worden. Ook in deze meer open kaders blijft de beveiliging van slachtoffers essentieel. Echter, geen twee tienerpooier-dossiers zijn dezelfde. Het allerbelangrijkste is dus dat **geval per geval** bekeken wordt wat voor het slachtoffer de meest geschikte opvang en lange termijn-begeleiding is, aangepast aan de individuele problematiek. Zo kan een slachtoffer zich loskoppelen van de tienerpooier en stilaan bouwen aan een nieuwe toekomst.

Ten derde zijn **snellere procedures** in het politieonderzoek noodzakelijk om nodeloos lijden te vermijden. Ondervragingen moeten dus zo snel mogelijk plaatsvinden met respect voor de belangen van het kind.

5. Daadkrachtig opsporings- en vervolgingsbeleid voor tienerpooiers én klanten

Bovendien moeten we weg van het opsporings- en vervolgingsbeleid waarbij nog al te vaak de verantwoordelijkheid bij het slachtoffer zelf gelegd wordt door enkel beroep te doen op hun verklaringen of medewerking. Mensenhandel (ongeacht de leeftijd van het slachtoffer) is nochtans geen klachtmisdrijf, wat wil zeggen dat justitie kan handelen en een onderzoek starten zonder klacht of verklaring van een slachtoffer. Er moet dan ook ingezet kunnen worden op **andere vormen van en middelen voor bewijsvergaring** zoals vaststellingen, getuigenissen en observaties. Zoals reeds vermeld, zou er beroep kunnen gedaan worden op **proactieve technologieën** om dit ook online mogelijk te maken en zal ook **medewerking van de online industrie** noodzakelijk zijn en dit, samen met een gebalanceerde **dataretentie wetgeving**⁵⁵. De gespecialiseerde internetrecherche bij de federale politie (I² genoemd), zou bijvoorbeeld ook een voltallig team kunnen omvatten om specifiek mensenhandel, met prioriteit minderjarigen, online op te sporen en te onderzoeken.

Verder pleiten we voor een strengere aanpak van de daders met hoge straffen en strenge uitvoeringsmodaliteiten. **De strafuitvoering** moet kritisch bekeken en geëvalueerd worden en zou ten minste de volgende punten dienen te bevatten: mensenhandelaars moeten zeker 2/3e van de strafmaat uitzitten, het contactverbod wordt uitgebreid naar bijvoorbeeld jeugdvoorzieningen, maar zeker ook wat betreft de toegang tot het internet én (zeer belangrijk) tienerpooiers moeten ter beschikking worden gesteld van een strafuitvoeringsrechtbank net zoals dit het geval is bij zedendaders.

⁵⁵ De dataretentiewet regelt de opslag en bewaring van telefonie- en internetgegevens door publieke en/of private instanties. Inzage in deze gegevens stelt de bevoegde instanties in staat een misdrijf te koppelen aan een verantwoordelijke persoon. Momenteel ligt de dataretentiewet van 29 mei 2016 onder vuur en ligt deze ter vernietiging voor bij het Grondwettelijk Hof; Wet van 29 mei 2016 betreffende het verzamelen en het bewaren van de gegevens in de sector van de elektronische communicatie, BS 18 juli 2016.

Zo zou bijvoorbeeld het misdrijf 'mensenhandel' met oog op seksuele uitbuiting onder de categorie 'zedende feiten' kunnen geplaatst worden in het Strafwetboek⁵⁵ of de bepalingen betreffende strafuitvoering kunnen worden gewijzigd en deze vorm van mensenhandel hieraan toegevoegd worden⁵⁶, zodat diezelfde strafuitvoeringsmaatregelen ook ten aanzien van (tiener)pooiers die slachtoffers uitbuiten, genomen kunnen worden. Het spreekt voor zich dat slachtoffers en daders nooit in dezelfde voorziening geplaatst worden, net zoals we dit niet zouden doen ten aanzien van meerderjarige slachtoffers en hun daders.

Tot slot, moeten ook **klanten** verantwoordelijk worden gehouden voor hun daden en dient er een duidelijk signaal worden gegeven. Net zoals in Nederland moeten we naar een objectivering van de leeftijd en het 'wetens en willens' element herbekijken. Zo krijgt de strafrechter de mogelijkheid om een signaal te geven aan zij die beroep doen op de diensten ook al kan er niet bewezen worden dat de klant op de hoogte was van de minderjarigheid. Zo zou de wet aangepast kunnen worden zodat '**onoverwinnelijke dwaling**' bij seksueel contact tegen betaling met een minderjarige geen argument meer mag zijn. Immers, het is vaak toch mogelijk om zich te vergewissen dat iemand meer- of minderjarig is.

6. Preventie & sensibilisering

Uiteraard voorkomen we beter dan genezen en daarom zal er blijvend ingezet moeten worden op preventie door enerzijds **kwetsbare minderjarigen** beter te beschermen, hen te informeren en te versterken. Hierbij is het essentieel om meer aandacht te besteden aan weglopers en aan jongeren uit jeugdvoorzieningen. Ten tweede zou iedere minderjarige (slachtoffer of niet) minstens één figuur moeten hebben die zich echt om hem of haar bekommert, **een vertrouwenspersoon**. Bij de meeste kinderen is dit meestal een familielid of vriend(in), maar bij kinderen die in de jeugdhulp opgroeien ontbreekt vaak zo'n figuur. Er zijn dan wel opvoeders, maar die worden betaald om voor de minderjarige te zorgen en houden (terecht) professionele afstand. In zo'n situatie zouden kinderen bijvoorbeeld een soort van peter of meter kunnen krijgen zoals bij Minor Ndako.

Anderzijds is ook de **sensibilisering van alle scholen en hun leerlingen** in België essentieel: seksualiteit en respect voor elkaars grenzen, alsook mediawijsheid moeten reeds in de lagere school grondig aan bod komen en dit níet alleen ten aanzien van potentiële slachtoffers, maar ook mogelijke daders. Hierin zouden de centra voor leerlingenbegeleiding (CLB) en de psycho-medische-sociale centra (PMS) een uitgesproken rol toebedeeld kunnen krijgen. Ook de laagdrempelige kanalen zoals Awel en Écoute-enfants zouden hierin actief betrokken kunnen worden. Het spreekt bovendien voor zich dat **alle betrokken actoren**, zoals magistraten, politie, hulpverleners, jeugdcentra, jeugdbewegingen en andere professionelen die met jongeren werken, grondig gesensibiliseerd worden over de problematiek.

Tot slot, blijft verder **onderzoek** naar de tienerpooiers zelf van essentieel belang. Zo zouden we kunnen starten met een analyse van de rechtszaken, geclassificeerd als mensenhandel en seksuele uitbuiting, bederf van jeugd en prostitutie en/of verkrachting bijvoorbeeld. Op deze manier verkrijgen we niet alleen een volledig overzicht van het aantal zaken en hoe ze gekwalificeerd werden. Zo zouden ook de daderprofielen, tactieken en evolutie ervan in detail kunnen bestudeerd worden. Op basis van deze bevindingen kan er dan ook effectief ingezet worden op daderpreventie.

⁵⁵ Boek 2, Title 7, Hoofdstuk V, Strafwetboek.

⁵⁶ Bijvoorbeeld: Art. 34quater, Strafwetboek.

8. SYNTHESE

1. Tienerpooiers zijn mensenhandelaars

Child Focus wenst in dit onderzoeksrapport opnieuw de nadruk te leggen op de volgende definitie: “tienerpooiers zijn mensenhandelaars die tieners doelbewust feitelijk afhankelijk en emotioneel afhankelijk maken om hen vervolgens – via misleiding, dwang, fysiek en psychisch geweld en/of misbruik van kwetsbaarheid – seksueel uit te buiten.” Wij **erkennen deze problematiek consequent als een vorm van mensenhandel** en dringen er bij iedereen op aan om hetzelfde te doen.

2. De tienerpooierproblematiek bestaat wel degelijk in Brussel

We kwamen tot de vaststelling dat de **tienerpooierproblematiek in Brussel wel degelijk bestaat**. Gezien de redenen die reeds in dit onderzoek aangehaald werden, blijkt het onmogelijk om de problematiek te kwantificeren, maar het was wel mogelijk om de vinger op de wonde te leggen. Zo blijken er verschillende profielen van slachtoffers en daders betrokken en moeten we weg van het clichébeeld dat het enkel (Belgische) meisjes uit jeugdvoorzieningen en (herhaaldelijke) weglopers betreft. Bovendien toont voorliggend onderzoek aan dat daders beroep doen op een arsenaal aan (online én offline) tactieken en deze, afhankelijk van het slachtoffer, inzetten.

3. De aanpak in Brussel brengt talloze uitdagingen met zich mee

Helaas moeten we vaststellen dat er **te weinig menselijke en financiële middelen** ter beschikking zijn om de tienerpooierproblematiek aan te pakken om wat vandaag op papier staat omtrent de strijd tegen mensenhandel én seksuele uitbuiting ook daadwerkelijk in de praktijk toe te passen in elk gerechtelijk arrondissement en in elke politiezone.

Daarnaast blijken de **detectie en juridische kwalificatie** van de tienerpooierproblematiek heikele punten. Bovendien wordt het volledige proces van ronselen tot en met de uitbuiting zelf gefaciliteerd door het internet, wat ertoe leidt dat er een **‘black box’-effect** ontstaat waarbij niemand echt een volledig inzicht verkrijgt in de werking en technieken van tienerpooiers, laat staan de identiteit van de slachtoffers en daders. Ten derde blijken nog te veel professionelen die in contact komen met (potentiële) slachtoffers, zoals politie, parket, scholen en hulpverleners, **te weinig kennis** te hebben van de tienerpooierproblematiek en de indicatoren van mensenhandel.

Slachtoffers en daders blijven zo onder de radar, wat ervoor zorgt dat de **nodige bescherming van en hulpverlening aan slachtoffers** maar al te vaak uitblijft én dat de daders er te gemakkelijk mee weg komen. Bovendien is het hierdoor uiterst moeilijk om een compleet en juist beeld te krijgen van de problematiek indien de feiten niet coherent gekwalificeerd worden als een vorm van mensenhandel. De vaak afwezige samenwerking, coördinatie én informatiedoorstroming is hier uiteraard ook aan gelinkt. Ook de organisatie en opleiding van de politie in de zes verschillende lokale politiezones zorgen voor moeilijkheden. Bovendien zijn niet alle agenten vertrouwd met deze materie waardoor slachtoffers niet pertinent worden doorverwezen naar de gespecialiseerde centra voor slachtoffers van mensenhandel en daders **niet afdoende vervolgd en veroordeeld**.

Zelfs indien slachtoffers worden geïdentificeerd, blijken er echter te weinig plaatsen beschikbaar in de **gespecialiseerde opvang** om hen de nodige veiligheid, rust en begeleiding te geven die ze na de traumatiserende gebeurtenissen nodig hebben. Om nog maar te zwijgen over de complexiteit die komt kijken bij de zoektocht naar de bevoegde instantie voor een mogelijk slachtoffer waarmee de politie bijvoorbeeld geconfronteerd wordt. Daarnaast blijkt er ook **een internationale dimensie** en opereren de daders over de landgrenzen heen, waarbij bijvoorbeeld ook slachtoffers uit Oost-Europa en Frankrijk geronseld worden. Dit bemoeilijkt uiteraard de aanpak, omdat dit ook een meer doorgedreven samenwerking tussen de landen noodzaakt.

4. De strijd tegen mensenhandel en seksuele uitbuiting als topprioriteit

De aanpak van mensenhandel en seksuele uitbuiting moet daadwerkelijk, op papier én in de praktijk, **een topprioriteit** worden. Iets waar bovendien de Hoge Raad voor Justitie reeds in 2019 toe opriep⁵⁵. Om dit ook in de praktijk te kunnen garanderen, zullen zowel **financiële als menselijke middelen** vrijgemaakt moeten worden voor politieteams, magistraten en andere essentiële actoren zoals de gespecialiseerde centra voor slachtoffers van mensenhandel, die werken rond zedenmisdriven, mensenhandel en jeugd. Bovendien zullen deze middelen efficiënter ingezet moeten worden.

5. Detectie & aanmelding

Slachtofferdetectie is uiteraard alleen mogelijk indien politieagenten de **nodige opleiding** krijgen met betrekking tot de signalen van slachtofferschap en hoe te reageren indien dit het geval blijkt te zijn. Daarbij moeten we inzetten op de **drempelverlagende** werkwijze van de politie ten aanzien van slachtoffers en inzetten op vertrouwen. Ook is een verdere uitbreiding van de **zorgcentra na seksueel geweld** naar alle provincies cruciaal. Dit is op zich drempelverlagend, verhoogt de kans op detectie en zorgt reeds voor ondersteuning van een slachtoffer. Tot slot is het van groot belang om **technologische en proactieve hulpmiddelen** in te zetten op websites zoals 'Red Lights' of 'Quartier rouge' om tijdig slachtoffers te detecteren en redden. Na een juiste en snelle detectie van de slachtoffers moet steeds een onmiddellijke **doorverwijzing** naar de gespecialiseerde centra voor slachtoffers van mensenhandel plaatsvinden.

6. Gecoördineerde samenwerking & informatiedoorstroom

Child Focus blijft ook van mening dat een **centraal meldpunt** om slachtoffers over heel België te melden, noodzakelijk is. Gezien de Brusselse complexiteit lijkt het daarnaast ook opportuun om een Brussels **overlegplatform** in het leven te roepen dat zich specifiek buigt over de problematiek waar alle betrokken actoren aan kunnen deelnemen en waar er onder andere gewerkt wordt aan een **draaiboek** om de problematiek effectief aan te pakken. Verder zal er een goede denkoefening moeten volgen over hoe elke politiezone kan garanderen dat ze de nodige expertise in huis hebben om deze problematiek in het kader van mensenhandel beter te kunnen detecteren en aanvechten.

⁵⁵ <http://www.hrj.be/nl/content/naar-een-betere-aanpak-van-seksueel-geweld>.

Hierbij aansluitend zou de samenwerking en coördinatie tussen de Nederlandstalige en Franstalige **jeugdparketten en referentiemagistraten** mensenhandel versterkt moeten worden. Hetzelfde geldt voor de informatiedoorstroom en samenwerking tussen de verschillende politiezones, maar ook over de landsgrenzen heen, waarbij ook gekeken kan worden naar de specifieke **rol van Europol**. Zoals de **samenwerking en ketenaanpak** goed werkt bij meerderjarige slachtoffers van mensenhandel, zou dezelfde samenwerking en ketenaanpak dus ook moeten werken voor minderjarige slachtoffers. Daartoe is het essentieel dat professionelen bij politie, justitie en jeugdhulp zich bewust zijn dat tienerpooiers mensenhandelaars zijn, dat deze meisjes dus slachtoffers van mensenhandel zijn, en dat de professionelen dus verplicht zijn deze te melden bij één van de drie gespecialiseerde centra zodat hen de juiste informatie kan gegeven worden en een aangepaste hulpverlening kan aangeboden worden.

7. Aangepaste opvang, effectieve bescherming en een allround begeleiding van de slachtoffers

Garandeer **een allround begeleiding** van de slachtoffers, met aangepaste en medische, juridische en psychologische begeleiding, ongeacht of het een Belgisch slachtoffer betreft of niet, minderjarig of niet. Verder is ook de creatie van **meer opvangmogelijkheden** in heel België een must. Er is in de eerste plaats nood aan **een aangepast en gespecialiseerd opvanghuis** voor minderjarige slachtoffers van deze praktijk, naar voorbeeld van Espéranto. Wat de bestaande voorzieningen betreft, worden best een beperkt aantal voorzieningen aangesproken zodat de expertise gecentraliseerd kan worden. Ook in deze meer open kaders blijft beveiliging van slachtoffers essentieel. Echter, geen twee tienerpooier-dossiers zijn dezelfde. Het allerbelangrijkste is dus dat **geval per geval** bekeken wordt wat voor het slachtoffer de meest geschikte opvang en lange termijn-begeleiding is, aangepast aan de individuele problematiek. Zo kan een slachtoffer zich loskoppelen van de tienerpooier en stilaan bouwen aan een nieuwe toekomst. Ten derde zijn **snellere procedures** in het politieonderzoek noodzakelijk om nodeloos lijden te vermijden. Ondervragingen moeten dus zo snel mogelijk plaatsvinden met respect voor de belangen van het kind.

8. Een daadkrachtig opsporings- en vervolgingsbeleid voor tienerpooiers én klanten

We moeten weg van het opsporings- en vervolgingsbeleid waarbij nog al te vaak de verantwoordelijkheid bij het slachtoffer zelf gelegd wordt door enkel beroep te doen op hun verklaringen of medewerking. Er moet dan ook ingezet kunnen worden op **andere vormen van en middelen voor bewijsvergaring** zoals vaststellingen, getuigenissen en observaties. Bovendien moet er meer beroep gedaan worden **op proactieve technologieën** om dit ook online mogelijk te maken en zal ook **medewerking van de online industrie** noodzakelijk zijn en dit, samen met een gebalanceerde **dataretentie wetgeving**⁵⁶. De gespecialiseerde internetrecherche bij de federale politie (I² genoemd), zou bijvoorbeeld ook een voltallig team kunnen omvatten om specifiek mensenhandel, met prioriteit minderjarigen, online op te sporen en te onderzoeken.

Verder pleiten we voor een strengere aanpak van de daders met hoge straffen en strenge uitvoeringsmodaliteiten. **De strafuitvoering** moet kritisch bekeken en geëvalueerd worden en zou ten minste de volgende punten dienen te bevatten: mensenhandelaars moeten zeker 2/3e van de strafmaat uitzitten, het contactverbod wordt uitgebreid naar bijvoorbeeld jeugdvoorzieningen, maar zeker ook wat betreft de toegang tot het internet én

⁵⁶ De dataretentiewet regelt de opslag en bewaring van telefonie- en internetgegevens door publieke en/of private instanties. Inzage in deze gegevens stelt de bevoegde instanties in staat een misdrijf te koppelen aan een verantwoordelijke persoon. Momenteel ligt de dataretentiewet van 29 mei 2016 onder vuur en ligt deze ter vernietiging voor bij het Grondwettelijk Hof; Wet van 29 mei 2016 betreffende het verzamelen en het bewaren van de gegevens in de sector van de elektronische communicatie, BS 18 juli 2016.

(zeer belangrijk) tienerpooiers moeten ter beschikking worden gesteld van een strafuitvoeringsrechtbank net zoals dit het geval is bij zedendaders. Tot slot, moeten ook klanten verantwoordelijk worden gehouden voor hun daden en dient er een duidelijk signaal worden gegeven.

9. Preventie & sensibilisering

Uiteraard voorkomen we beter dan genezen en daarom zal er blijvend ingezet moeten worden op preventie door enerzijds kwetsbare minderjarigen beter te beschermen, hen te informeren en te versterken. Anderzijds is ook de sensibilisering van alle scholen en hun leerlingen in België essentieel: seksualiteit en respect voor elkaars grenzen, alsook mediawijsheid, moeten reeds in de lagere school grondig aan bod komen en dit niét alleen ten aanzien van potentiële slachtoffers, maar ook mogelijke daders. Bovendien spreekt het voor zich dat álle betrokken actoren, zoals magistraten, politie, hulpverleners, jeugdcentra, jeugdbewegingen en andere professionelen die met jongeren werken, grondig gesensibiliseerd worden over de problematiek. Tot slot, blijft verder onderzoek naar de tienerpooiers zelf en daderpreventie an sich van essentieel belang.

BIBLIOGRAFIE

Wetgeving & beleidsdocumenten

Verenigde Naties

Verdrag inzake de rechten van de kinderen, New York, 20 november 1989.

Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie bij het Verdrag inzake de rechten van het kind, New York, 25 mei 2000.

Aanvullend Protocol inzake de preventie, bestrijding en bestraffing van mensenhandel, in het bijzonder vrouwenhandel en kinderhandel, bij het Verdrag van de Verenigde Naties tegen transnationale georganiseerde misdaad, New York, 15 november 2000.

Raad van Europa

Verdrag inzake de bestrijding van mensenhandel, Warschau, 15 mei 2005.

Verdrag inzake de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik, Lanzarote, 25 oktober 2007.

Europese Unie

Handvest van de grondrechten van de Europese Unie van 7 december 2000, Pb.L. 18 december 2000.

Richtlijn 2011/36/EU van het Europees Parlement en de Raad van 5 april 2011 inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffer daarvan, Pb.L. 15 april 2011.

Richtlijn 2011/92/EU van het Europees Parlement en de Raad van 13 december 2011 ter bestrijding van seksueel misbruik en seksuele uitbuiting van kinderen en kinderpornografie, Pb.L. 17 december 2011.

Implementatieverslag over de tenuitvoerlegging van Richtlijn 2011/36/EU (2015/2118(INI)), Europees Parlement, 26 april 2016, beschikbaar op : https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2016-0144_NL.pdf (geraadpleegd op 25 februari 2020).

Implementatieverslag over de tenuitvoerlegging van Richtlijn 2011/93/EU, Europees Parlement, 27 november 2017, beschikbaar op: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2017-0368_NL.pdf (geraadpleegd op 25 februari 2020).

October infringements package, Europese Commissie: key decisions, 10 oktober 2019, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/inf_19_5950 (geraadpleegd op 25 februari 2020).

België

Wetten

Strafwetboek.

Wet op gebruik der talen in gerechtszaken van 15 juni 1935, BS 22 juni 1935.

Wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, BS 15 april 1965.

Wet van 29 mei 2016 betreffende het verzamelen en het bewaren van de gegevens in de sector van de elektronische communicatie, BS 18 juli 2016.

Wet van 22 mei 2019 betreffende de handel in menselijke organen en betreffende het niet-bestraffingbeginsel voor slachtoffers van mensenhandel, BS 21 juni 2019.

Decreten

Decreet tot goedkeuring van het samenwerkingsakkoord van 11 mei 2007 tussen de Franse Gemeenschap,

de Vlaamse Gemeenschap en de Gemeenschappelijk Gemeenschapscommissie inzake hulpverlening aan jongeren, BS 3 april 2008.

Decreet van 21 juli 2013 van de Vlaamse Overheid betreffende de integrale jeugdhulp, BS 13 september 2013.

Decreet van 18 januari 2018 van de Franse Gemeenschap houdende het "Wetboek van preventie, hulpverlening aan de jeugd en jeugdbescherming", BS 03 april 2018.

Decreet van 15 februari 2019 van de Vlaamse overheid betreffende het jeugddelinquentierecht, BS. 26 april 2019.

Ordonnanties

Ordonnantie van 29 april 2004 inzake hulpverlening aan jongeren, BS 01 juni 2004.

Omzendbrieven

Omzendbrief van 23 december 2016 inzake de invoering van een multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot de slachtoffers van mensenhandel en/of van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel, BS 10 maart 2017.

Beleidsdocumenten

Nationaal Actieplan "strijd tegen de mensenhandel 2015-2019", Beschikbaar op: http://www.dsb-spc.be/doc/pdf/ACTIEPLAN_MH_2015_2019-NL-13072015.pdf (geraadpleegd op 28 februari 2020).

Addendum aan het Nationaal Actieplan "strijd tegen de mensenhandel 2015-2019", beschikbaar op: <http://www.dsb-spc.be/doc/pdf/Addendum-Actieplan-MH-NL.pdf>. (geraadpleegd op 28 februari 2020).

Het Nationale Actieplan van 2014-2019 ter bestrijding van alle vormen van gendergerelateerd geweld, beschikbaar op: https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/nap_2015-2019_lange_versie_0.pdf (geraadpleegd op 28 februari 2020).

Beleidsverklaring van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie voor de regeringsperiode 2019-2024, Beschikbaar op: <http://www.parlement.brussels/de-algemene-beleidsverklaring-van-de-brusselse-regering/?lang=nl> (geraadpleegd op 28 februari 2020).

Rechtspraak

Corr. Brussel, 9 april 2008.

Corr. Brussel, 12 augustus 2008.

Rb. Brussel (FR), 23 september 2014.

Corr. Brussel (FR), 19 februari 2015.

Arbrb. Brussel (FR), 25 juni 2015.

Rb. Brussel (NL), 30 juni 2016.

Corr. Brussel (FR), 22 maart 2018.

Corr. Antwerpen, 15 oktober 2018.

Literatuur

Anderson, P. M., Coyle, K. K., Johnson, A., & Denner, J. (2014). An Exploratory Study of Adolescent Pimping Relationships. *The Journal of Primary Prevention*, 35(2), 113-117.

BISA (2011), Armoede in Brussel: vaststellingen en evoluties. Dossier van de conjunctuurbarometer nr. 19. Brussel: Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse.

Bovenkerk, F. M., Van San, M., Boone, M., Boekhout van Solinge, T., & Korf, D. J. (2004). *Loverboys of modern pooierschap*. Amsterdam: Amstel Uitgevers.

Bovenkerk, F., & San, M. van. (2011). *Loverboys in the Amsterdam Red Light District: A realist approach to the*

- study of a moral panic. *Crime, Media, Culture*, 7(2), 185–199.
- Bullens, R. A. R., & Horn, J. E. van. (2002). Labour of love: Female juvenile prostitution in the Netherlands. *Journal of Sexual Aggression*, 8(3), 43–58.
- Child Focus. (2015). Slachtoffers van tienerpooiers in Vlaanderen, beschikbaar op: http://www.childfocus.be/sites/default/files/rapport_tienerpooiers_en_hun_slachtoffers_1.pdf.
- Corijn, E., & Vloeberghs, E. (2009). Brussel! Brussel: VUBPRESS.
- Guio, A., & Vandenbroucke, F. (2018). Armoede en deprivatie bij Belgische kinderen: Een vergelijking van de risicofactoren in de drie gewesten en de buurlanden, 54 pp, beschikbaar op: <https://www.kbs-frb.be/nl/Activities/Publications/2018/20181211NT>.
- Kennedy, M. A., Klein, C., Bristowe, J. T. K., Cooper, B. S., & Yuille, J. C. (2007). Routes of Recruitment: Pimps' Techniques and Other Circumstances That Lead to Street Prostitution. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 15(2), 1–19.
- Korf, D. (2009). *Verborgene werelden. Minderjarige jongens, misbruik en prostitutie*. Rozenberg Publishers.
- Martens, A., & Verhoeven, H. (2005). De schaarse toegang tot zinvolle banen midden een zee van werkzoekenden. in: M., Swyngedouw et al. (red.), *Culturele diversiteit en samenleven in België*, p. 27-36. Leuven: Acco.
- Omer Demir, O. (2010). Methods of sex trafficking: Findings of a case study in Turkey. *Global Crime*, 11(3), 314–335.
- Pannecoucke, I. et al. (2014). *Armoede in België. Jaarboek 2014*. Gent: Academia Press.
- Poelmans, J., Elzinga, P., Dedene, G., Viaene, S., & Kuznetsov, S. O. (2011). A Concept Discovery Approach for Fighting Human Trafficking and Forced Prostitution. In S. Andrews, S. Polovina, R. Hill, & B. Akhgar (Red.), *Conceptual Structures for Discovering Knowledge* (pp. 201–214).
- Tartuffel. (2017). Digitale loverboys: Werven/exploiteren meisjes via internet. Geraadpleegd 2 september 2019, van InfoNu website: <https://mens-en-samenleving.infonu.nl/psychologie/45800-digitale-loverboys-wervenexploiteren-meisjes-via-internet.html>
- Vermaut, E. (2016). Een comparatieve analyse tussen online en offline grooming: Een systematische literatuurstudie. Eindverhandeling KUL.
- Veenvliet, K. (2012). *De slachtoffersselectie van loverboys: Het internet als hulpmiddel*. Eindverhandeling Universiteit Twente.
- Zanetti, V. S. M. (2010). Op jacht naar loverboys op het internet. In: F. Bovenkerk, M. Easton, LG Moor & P. Ponsaers (red.), *Policing multiple communities*, pp. 183–196. Cahiers Politiestudies, 2010-2.

Krantenartikels en nieuws

- Belga, “Vrijspraak voor klanten van slachtoffer tienerpooier”, beschikbaar op: https://www.gva.be/cnt/dmf20181015_03846459/vrijspraak-voor-klanten-van-slachtoffer-tienerpooier. (geraadpleegd op 3 maart 2020)
- Knack, “Federale politie heeft tekort van 800 speurders”, beschikbaar op: <https://www.knack.be/nieuws/belgie/federale-politie-heeft-tekort-van-800-speurders/article-news-1529963.html>. (geraadpleegd op 10 april 2020)
- Leestmans D., “Bleef Brusselse stadsbende die minderjarige meisjes zou hebben geprostitueerd te lang buiten schot?”, beschikbaar op: <https://vrtnews.be/p.RQ1b9nLv6> (geraadpleegd op 25 februari 2020).
- Santens T. & De Coninck J., “Minister Muylle (CD&V) wil vier extra zorgcentra voor seksueel geweld: «Slachtoffers moeten overal terecht kunnen», beschikbaar op: <https://www.vrt.be/vrtnews/nl/2020/02/26/zorgcentra-na-seksueel-misbruik/>. (geraadpleegd op 03 maart 2020)
- “Stadsbende prostitueert minderjarig vermist meisje: 7 verdachten aangehouden”, beschikbaar op: <https://www.vrt.be/vrtnews/nl/2020/01/15/stadsbende-prostitueert-minderjarig-vermist-meisje-7-verdachten/> (geraadpleegd op 03 maart 2020)

Andere online bronnen

Aide à la Jeunesse, <http://www.aidealajeunesse.cfwb.be>. (geraadpleegd op 04 maart 2020)

Alba VZW, <http://alba.be/ondersteunende-begeleiding/>. (geraadpleegd op 09 maart 2020)

Espéranto, <https://www.esperantomena.org/>. (geraadpleegd op 4 maart 2020)
(geraadpleegd op 25 februari 2020).

Hoge Raad voor Justitie, <http://www.hrj.be/nl/content/naar-een-betere-aanpak-van-seksueel-geweld>
(geraadpleegd op 03 maart 2020).

Jaarverslag 2015 Mensenhandel/Mensensmokkel, Myria, 2015, beschikbaar op: <https://www.myria.be/files/Mensenhandel-verslag-2015-deel1-H2.pdf>. (geraadpleegd op 16 april 2020)

Jaarverslag 2018 Mensenhandel/Mensensmokkel, Myria, 2018, beschikbaar op: <https://www.myria.be/nl/ontwikkelingen/jaarverslag-mensenhandel-mensensmokkel-2018-nu-ook-in-het-engels>. (geraadpleegd op 16 april 2020)

Jeugdhulp: <https://www.jeugdhulp.be> (geraadpleegd op 27 februari 2020)

Kennisplein, <https://www.kennisplein.be/sites/Jeugdrecht/Pages/2014-06-En-als-ik-de-rechter-nu-niet-versta.-Taalregelgeving-in-de-jeugdrechtbank---familierechtbank.aspx>. (geraadpleegd op 17 april 2020)

Minor-Ndako, <https://minor-ndako.be/>. (geraadpleegd op 4 maart 2020)

PAG-ASA, <https://pag-asa.be>. (geraadpleegd op 4 maart 2020)

Payoke, <https://www.payoke.be>. (geraadpleegd op 4 maart 2020)

Relie-f, <https://www.relie-f.be/le-secteur-j/> (geraadpleegd op 03 april 2020)

Sürya, <http://www.asbsurya.org>. (geraadpleegd op 4 maart 2020)

Tamaris-Tamaya, <https://tamaris-tamaya.be/>. (geraadpleegd op 4 maart 2020)

Toboggan, <http://miec.be/le-toboggan/>. (geraadpleegd op 4 maart 2020)

Van Celst, <https://www.jeugdzorgemmausantwerpen.be/> (geraadpleegd op 3 maart 2020)

Verslag 2018, Brussel Preventie en veiligheid, 2019, beschikbaar op: <https://bps-bpv.brussels/nl/publicaties>
(geraadpleegd op 21 februari 2020).

Vertrouwenscentrum kindermishandeling: <http://www.vertrouwenscentrum-kindermishandeling.be/over-het-vertrouwenscentrum-kindermishandeling.php> (geraadpleegd op 27 februari 2020)

VZW NE(S)T, <https://nestvzw.be>. (geraadpleegd op 4 maart 2020)

Wingerdbloei, <https://wingerdbloei.be/> (geraadpleegd op 3 maart 2020).

Zorgcentra na seksueel geweld: <https://www.seksueelgeweld.be/zorgcentra-na-seksueel-geweld-wat-voor-wie-waar>. (geraadpleegd op 3 maart 2020)

Annex 1: overzicht bevraagde organisaties en aantal respondenten

1. Interviews

Organisatie	Aantal respondenten
Lokale politie Brussel Hoofdstad-Elsene, lokale recherche sectie zeden	1
FOD Justitie	2
COO Uccle	2
Payoke	1
Minor Ndako	1
CEMO St-Gillis	2
Espéranto	4
Gemeenschapsinstelling De Zande, Beernem	1
Federaal parket	1
Gemeenschapsinstelling De Kempen, De Markt, Mol	1
Lokale politie Brussel Hoofdstad-Elsene, lokale recherche sectie crim + zeden	2
Federale Politie, gerechtelijke politie Brussel, sectie DR2	1
Federale Politie, gerechtelijke politie Brussel, sectie DR2	2
PAG-ASA	1
Parket Brussel	1

2. Korte gesprekken (via telefoon of korte afspraak)

Organisatie	Aantal respondenten
Child focus	4
Payoke	2
Pagasa	1
CFWB	1
Vlaamse overheid	1
Alias	1
Espace P	1
Fedasil	1
Federale Politie, gerechtelijke politie Brussel, sectie DR2	1
Ugent	1
Myria	1
Alba vzw	1

3. Totaal **39**

Child Focus
€ 116000

Stichting voor Vermiste en Seksueel
Uitgebuide Kinderen

Houba de Strooperlaan 292
B-1020 Brussel
Tel. +32(2) 475 44 11
www.childfocus.be - info@childfocus.org
BE19 3101 2229 9912

www.facebook.com/ChildFocusBelgium
[@ChildFocusNL](https://twitter.com/ChildFocusNL)

gedrukt in 2020

